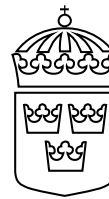

Regeringens proposition

2016/17:222

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten

Prop. 2016/17:222

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 31 augusti 2017

Stefan Löfven

Morgan Johansson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den tekniska utvecklingen och framväxten av internet har inneburit positiva förändringar för yttrandefriheten och den demokratiska debatten. Utvecklingen har emellertid också medfört att hot och andra former av kränkningar av den personliga integriteten har tagit nya former. För att anpassa det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten till teknik- och samhällsutvecklingen föreslår regeringen att skyddet stärks och moderniseras.

Det föreslås att ett nytt gradindelat brott införs i brottsbalken, *olaga integritetsintrång*. Regleringen straffbelägger intrång i någons annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, döms för *grovt olaga integritetsintrång*. Straffet för olaga integritetsintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst två år och för grovt olaga integritetsintrång fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Undantag från straffansvar ska gälla om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

Det föreslås vidare att straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande och förolämpning förtydligas och moderniseras. För olaga hot och ofredande föreslås även vissa utvidgningar av det straffbara området. Dessutom justeras de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt, så att det tydliggörs att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Prop. 2016/17:222 Olaga hot och förolämpning är även straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott. För att anpassa brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningens brottskatalog språkligt och innehållsmässigt till de ändringar som föreslås i dessa straffbestämmelser i brottsbalken, föreslås att motsvarande ändringar ska genomföras i tryckfrihetsförordningen. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen till tryckfrihetsförordningen kommer ändringarna även att få genomslag på yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde.

Vidare föreslår regeringen att skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten utvidgas till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Slutligen föreslås att rätten till brottsskadeersättning för kränkning utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Lagändringarna i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken som avser olaga hot och förolämpning föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. I övrigt föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2018.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen	6
2.2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor	13
2.4	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	15
2.5	Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322)	16
3	Ärendet och dess beredning	17
4	Utgångspunkter för det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten	18
4.1	Bakgrund	18
4.2	Allmänna utgångspunkter	19
5	Lagstiftning mot olaga integritetsintrång	23
5.1	Nuvarande ordning	23
5.2	Tidigare överväganden	26
5.3	Lagstiftningen i de andra nordiska länderna	27
5.4	Det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga uppgifter behöver förstärkas	29
5.5	En straffrättslig reglering mot intrång i privatlivet genom spridning av integritetskänsliga uppgifter	30
5.6	Gradindelning och straffskalor	42
5.7	Vad som bör gälla för åtalsprövning	47
5.8	Olaga förföljelse och fridskränkningssbrotten	47
5.9	Sekretess hos domstol i mål om olaga integritetsintrång	48
6	Olaga hot	51
6.1	Nuvarande ordning	51
6.2	Straffbestämmelsen om olaga hot moderniseras och utvidgas	52
7	Ofredande	57
7.1	Nuvarande ordning	57
7.2	Straffbestämmelsen om ofredande moderniseras och anpassas till nya sätt att kommunicera	57
8	Förtal	65
8.1	Nuvarande ordning	65
8.2	Den nuvarande beskrivningen av den straffbara gärningen bör behållas	65
8.3	Kvalifikationsgrunderna för grovt förtal	68
9	Förolämpning	71
9.1	Nuvarande ordning	71

Prop. 2016/17:222	9.2	Straffbestämmelsen om förolämpning förtydligas och moderniseras.....	71
10		Ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor enligt BBS-lagen.....	75
	10.1	Nuvarande ordning.....	75
	10.2	Straffansvaret enligt BBS-lagen utvidgas.....	76
11		Brottsskadeersättning vid ärekränkingsbrott.....	83
	11.1	Nuvarande ordning.....	83
	11.2	Rätten till brottsskadeersättning utvidgas.....	84
12		Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	87
13		Konsekvenser av förslagen.....	88
14		Författningskommentar.....	90
	14.1	Förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.....	90
	14.2	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	92
	14.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor.....	102
	14.4	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	103
	14.5	Förslaget till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).....	104
Bilaga 1		Sammanfattning av betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7).....	105
Bilaga 2		Betänkandets lagförslag.....	114
Bilaga 3		Förteckning över remissinstanserna.....	125
Bilaga 4		Lagrådsremissens lagförslag.....	126
Bilaga 5		Lagrådets yttrande.....	137
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde		den 31 augusti 2017.....	140

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2016/17:222

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor,
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Häri genom föreskrivs att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 §

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet ska såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav ska med våldsamma eller annars lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket ska på så sätt lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;

2. krigsanstiftan, om fara för att riket ska invecklas i krig eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. spioneri, varigenom någon för att gå främmande makt till handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, vapen, förråd, import, export, tillverkningssätt, underhandlingar, beslut, eller något förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet, vare sig uppgiften är riktig eller inte;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant spioneri;

4. obehörig befattningsmed hemlig uppgift, varigenom någon utan syfte att gå främmande makt till handa begår gärning som avses under 3 och uppgiften rör något förhållande av hemlig natur;

försök eller förberedelse till sådan obehörig befattningsmed hemlig uppgift;

stämpling till sådant brott, om detta är att anse som grovt, vid vilken bedömning det särskilt ska beaktas om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom eller henne;

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 2015:151.

5. vårdslöshet med hemlig uppgift, varigenom någon av grov oaktsamhet begår gärning som avses under 4;

6. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket ska med vapenmakt eller annars med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska på så sätt framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

7. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon missleder eller förräder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet, förräder egendom som är av betydelse för totalförsvaret eller begår annan liknande förrädisk gärning som är ägnad att medföra men för totalförsvaret eller innefattar bistånd åt fienden;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;

8. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begår gärning som avses under 7;

9. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott har tillämpning, någon sprider falska rykten eller andra osanna påståenden, som är ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför eller låter framkomma sådana rykten eller påståenden eller bland krigsmän sprider falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller modlöshet;

10. uppvigling, varigenom någon uppmanar eller annars söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet eller åsidosättande av vad som åligger krigsman i tjänsten;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

12. brott mot medborgerlig frihet, varigenom någon utövar olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk organisation eller yrkes- eller näringsammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara;

försök till sådant brott mot medborgerlig frihet;

13. olaga våldsskildring, varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig;

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon *smäddar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom eller henne*;

16. olaga hot, varigenom någon hotar annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *fruktan* för egen eller annans säkerhet till person *eller* egendom;

17. hot mot tjänsteman, varigenom någon med hot om våld förgriper sig på annan i hans eller hennes myndighetsutövning, i annan verksamhet där det finns samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller vid biträde till åtgärd som omfattas av sådant skydd, för att tvinga honom eller henne till eller hindra honom eller henne från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd eller varigenom någon på så sätt förgriper sig mot den som tidigare utövat sådan verksamhet eller biträtt därvid för var denne däri gjort eller underlåtit;

försök eller förberedelse till sådant hot mot tjänsteman, såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa;

18. övergrepp i rättsak, varigenom någon med hot om våld angriper annan för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra annan från en sådan åtgärd eller varigenom någon med hot om gärning som medför lidande, skada eller olägenhet angriper annan för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga.

15. förolämpning, varigenom någon *riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet*;

16. olaga hot, varigenom någon hotar *någon* annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *rädsla* för egen eller annans säkerhet till person, egendom, *frihet eller frid*;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 4 kap. 4 b, 5, 7 och 11 §§ och 5 kap. 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 6 c och 6 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §¹

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,

7. *olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,*

7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

9. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

10. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

9. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

10. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

11. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

12. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

5 §²

Om någon lyfter vapen mot någon annan eller annars hotar med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

¹ Senaste lydelse 2017:442.

² Senaste lydelse 2017:332.

Prop. 2016/17:222 Om brottet är grovt döms för grovt olaga hot till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärks med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller
2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

6 c §

Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

1. bild på eller annan uppgift om någons sexualliv,

2. bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,

3. bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,

4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller

5. bild på någons helt eller delvis nakna kropp

döms, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

6 d §

Om brott som avses i 6 c § är grovt, döms för grovt olaga integritetsintrång till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör.

7 §³

Den som *handgripligen* antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som *fysiskt* antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §⁴

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, *olaga integritetsintrång*, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

5 kap.

2 §

Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grovt förtal dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den blivit spridd eller eljest var ägnad att medföra allvarlig skada.

Om brott som avses i 1 § är grovt döms för grovt förtal till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada.

³ Senaste lydelse 1993:207.

⁴ Senaste lydelse 2016:485.

Den som *smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning* till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 1 eller 2 §, riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan döms, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet, för förolämpning till böter.

Om brottet är grovt, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019 i fråga om 4 kap. 5 § och 5 kap. 3 § och i övrigt den 1 januari 2018.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Prop. 2016/17:222

Härigenom föreskrivs att 5 och 7 §§ lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 4 kap. 5 § brottsbalken om olaga hot, 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång, 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

7 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

¹ Senaste lydelse 2010:401.

Brott enligt första stycket får i de fall meddelandets innehåll är sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Prop. 2016/17:222

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

12 §¹

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för

1. sexualbrott,
2. utpressning,
3. brytande av post- eller telehemlighet,
4. intrång i förvar,
5. olovlig avlyssning,
6. dataintrång,
7. brott mot tystnadsplikt,
8. brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts,
9. människorov, *eller*
10. människohandel.
9. människorov,
10. människohandel, *eller*
11. *olaga integritetsintrång.*

Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av brott som anges i första stycket.

Därutöver gäller sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om

1. ansvar för barnpornografibrott,
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *och*
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *eller*
3. förverkande av skildring med sådant innehåll.

Sekretessen enligt första och tredje styckena gäller även i ärende som rör brott som anges i denna paragraf.

Sekretessen enligt denna paragraf gäller inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2010:372.

Prop. 2016/17:222 2.5 Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen
(2014:322)

Härigenom föreskrivs att 5 § brottsskadelagen (2014:322) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid (kränkning).

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid *eller genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken* (kränkning).

Brottsskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207).

I den utsträckning en domstol i sak har prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning får brottsskadeersättningen i denna del inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande, om inte annat följer av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Regeringen beslutade den 28 maj 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar (dir. 2014:74). I uppdraget ingick bl.a. att ta ställning till om straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning och – om det behövs – andra straffbestämmelser till skydd för den personliga integriteten bör förtydligas, utvidgas eller ändras på något annat sätt. Utredaren skulle också ta ställning till om det straffrättsliga skyddet bör kompletteras när det gäller spridning av integritetskränkande uppgifter utanför det grundlagsskyddade området och om det bör införas ett straffansvar för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla och som inte tar bort eller på annat sätt förhindrar spridning av meddelanden som kränker enskildas personliga integritet. Vidare skulle utredaren ta ställning till om mer kvalificerade ärekränkingsbrott bör kunna ge rätt till brottsskadeersättning.

Utredningen, som antog namnet Utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten, överlämnade i februari 2016 betänkandet *Integritet och straffskydd* (SOU 2016:7). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2016/01003/L5).

Riksdagen har gett regeringen tillkänna att regeringen ska genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14, punkt 14, rskr. 2014/15:138). Riksdagen har även gett regeringen tillkänna att det är viktigt att översynen fullföljs bl.a. med inriktningen att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsligt material utanför det grundlagsskyddade området ska stärkas (bet. 2014/15:KU15, punkt 1, rskr. 2014/15:173). Frågorna behandlas i avsnitten 5–11 och 14. Dessa tillkännagivanden är därmed slutbehandlade.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 8 juni 2017 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Regeringen har delvis följt Lagrådets synpunkter. Dessa behandlas i avsnitt 5.5, 6.2, 7.2, 9.2 och i författningskommentaren.

4 Utgångspunkter för det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten

4.1 Bakgrund

Begreppet personlig integritet

Innebörden av begreppet personlig integritet har varit föremål för överväganden i flera olika lagstiftningsärenden. Försök att fånga begreppets innebörd har också gjorts i andra sammanhang, bl.a. inom den rättsvetenskapliga forskningen. Någon entydig och allmänt accepterad definition av begreppet har emellertid inte kunnat åstadkommas. En beskrivning som ofta används är att den personliga integriteten kan sägas utgöra en sfär som varje människa är omgiven av och där han eller hon bör vara fredad och intrång bör kunna avvisas. Det är dock knappast nödvändigt att formulera en allmängiltig definition av begreppet personlig integritet för att kunna bedöma vilka intressen som har ett sådant skyddsvärde att de bör omfattas av ett särskilt starkt skydd mot omotiverade angrepp (jfr t.ex. prop. 2009/10:80 En reformerad grundlag s. 175). Vad som närmare inbegrips i den personliga integriteten är i stället något som kan och bör utvecklas över tid.

Det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten

I regeringsformen (RF) finns grundläggande bestämmelser som har betydelse för det allmännas ansvar att skydda den personliga integriteten och privatlivet. Medan det grundlagsfästa skyddet för den enskildes personliga integritet gäller i förhållande till det allmänna ger det straffrättsliga regelsystemet skydd mot integritetskränkningar mellan enskilda.

Av störst intresse när det gäller det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet – i andra fall än angrepp på den fysiska eller sexuella integriteten – är bestämmelserna i 4 kap. brottsbalken. Det gäller särskilt brotten mot någons frid, såsom olaga hot och ofredande. Gemensamt för dessa är att de syftar till att skydda mot kränkningar av rent personliga intressen, som inte är av ekonomiskt slag. Vidare är ärekränkingsbrotten förtal och förolämpning i 5 kap. brottsbalken av betydelse. Med ära avses dels den aktning eller det anseende en person har bland sina medmänniskor, dels en persons egen känsla av att vara aktad eller ansedd.

Sedan brottsbalkens tillkomst på 1960-talet har det straffrättsliga skyddet mot integritetskränkningar förstärkts i olika avseenden till följd av samhällsutvecklingen. Bland annat har bestämmelser om olovlig avlyssning, kränkande fotografering, olovlig identitetsanvändning och särskilda straffbestämmelser till skydd mot upprepade integritetskränkningar tillkommit.

Även utanför brottsbalken har det införts straffbestämmelser till skydd för den personliga integriteten. Bland annat kan behandling av känsliga personuppgifter i vissa fall vara straffbar som brott mot personuppgiftslagen (1998:204). I lagen (1998:112) om ansvar för

elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) föreskrivs en straffrättsligt sanktionerad skyldighet för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort eller förhindra spridning av meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om bl.a. barnpornografi eller hets mot folkgrupp.

Gärningar som begås i grundlagsskyddade medier är särskilt reglerade. För straffrättsligt ansvar krävs dels att brottet är straffbart enligt lag, dels att det räknas upp i brottskatalogen i tryckfrihetsförordningen (TF) som också yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) hänvisar till, se 7 kap. 4 och 5 §§ TF och 5 kap. 1 § YGL. Olaga hot, förtal och förolämpning är brott som kan utgöra tryck- eller yttrandefrihetsbrott om de begås i grundlagsskyddade medier. Ofredande omfattas däremot inte av TF:s brottskatalog. Vid sidan av det straffrättsliga regelsystemet finns också för stora delar av det grundlagsskyddade området ett väl etablerat system för självsanering.

4.2 Allmänna utgångspunkter

Teknikutvecklingen medför nya krav på lagstiftningen

Möjligheterna till elektronisk kommunikation och internets utveckling har på ett grundläggande sätt ökat möjligheterna att kommunicera med andra människor. Detsamma gäller förutsättningarna för att sprida och tillgodogöra sig information. Denna utveckling har bidragit till stora förbättringar för både samhället och enskilda. Internets framväxt har bl.a. inneburit positiva förändringar för yttrandefriheten, den demokratiska debatten och möjligheterna till opinionsbildning. Numera har var och en möjlighet att utan kostnader eller etablerade nätverk yttra sig och framföra åsikter på internet. Genom olika forum på internet finns det – i förhållande till vad som gällde tidigare – väsentligt större möjligheter att uttrycka åsikter, ifrågasätta andras ståndpunkter och att väcka och bilda opinion.

Samtidigt innebär de nya sätten att kommunicera och sprida information risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. Det går att utan dyr utrustning eller särskild utbildning fotografera, filma och spela in ljud från andra människor och tillgängliggöra sådana uppgifter via internet. Uppgifter som sprids kan bli tillgängliga för alla och envar under oöverskådlig tid. Det innebär att spridning av privata uppgifter kan leda till mycket stora personliga skadeverkningar, vilket i sin tur ställer krav på lagstiftaren att ingripa mot oacceptabla integritetsintrång av olika slag.

För vissa forum på internet – t.ex. etablerade sociala medier – finns olika slags system för kontroll och moderering. Till skillnad från vad som gäller för grundlagsskyddade medier, finns det dock inte något etablerat system för självsanering. Teknikutvecklingen i sig gör också att det skulle vara svårt att åstadkomma ett självsaneringssystem som liknar det som finns för press, radio och tv på det grundlagsskyddade området och som skulle ge ett tillräckligt skydd mot integritetskränkningar via internet och annan elektronisk kommunikation. Inte heller finns det något

Prop. 2016/17:222 särskilt utgivaransvar som liknar det som är särskilt reglerat i TF och YGL. För att de fördelar som den nya tekniken medför ska kunna utnyttjas fullt ut utan risk för att viktiga demokratiska värden äventyras krävs att lagstiftningen är utformad så att den effektivt kan motverka missbruk av tekniken. Det finns därför skäl att se över det straffrättsliga skyddet i ljuset av teknikutvecklingen.

Det straffrättsliga skyddet ska vara tydligt och modernt

De befintliga straffrättsliga reglerna till skydd för den personliga integriteten tillkom till stor del för mer än 50 år sedan. Det innebär att dagens möjligheter till elektronisk kommunikation inte kunde beaktas när bestämmelserna utformades. Det medför också att lagtexten innehåller begrepp som inte i alla delar är relevanta för att beskriva de gärningar som bör vara straffbara, vilka omständigheter som kan ha betydelse för ett brotts straffvärde eller vilka skyddsintressen som bestämmelserna bör värna.

Som konstateras ovan medför den tekniska utvecklingen att det straffrättsliga skyddet behöver anpassas så att det på ett tydligare och mer ändamålsenligt sätt omfattar nya kommunikationsformer och företeelser som inte fanns vid lagstiftningens tillkomst. En sådan anpassning innebär dock inte med nödvändighet att det behövs någon form av särlagstiftning för angrepp på integriteten som sker via internet. Tvärtom är det en självklar utgångspunkt att samma regler ska gälla i alla delar av samhället och för olika former av kommunikation.

Att straffbestämmelserna är ålderdomligt utformade gör det vidare svårare för allmänheten att förstå vad som är straffbelagt, vilket minskar deras normbildande och brottsavhållande funktion. Rättssäkerheten kräver också att var och en kan förstå vad straffbestämmelser betyder och därmed vilka gärningar som är förbjudna. Även för att undvika utredningssvårigheter är det viktigt att bestämmelserna är tydliga och enkla att tillämpa för rättsväsendets aktörer och att oklarheter och gränsdragningsproblem mellan straffbestämmelserna undviks i så stor utsträckning som möjligt.

Skyddet mot kränkningar ska gälla för alla

Många ungdomar lever i stor utsträckning sina liv på internet och de utsätts också oftare än andra för kränkningar av den personliga integriteten. Integritetskränkande brott drabbar vidare till stor del flickor och kvinnor och är då i högre grad av sexualiserad natur jämfört med brott riktade mot pojkar och män. Hot och hat som drabbar kvinnor och flickor är ofta kopplat till deras kön.

Kränkningar av den personliga integriteten, t.ex. genom olaga hot och ofredande, har många gånger rasistiska eller homofobiska syften. Det är också vanligt att hot och andra kränkningar riktar sig mot politiker eller journalister eller andra som deltar i det demokratiska samtalet. Sådana hot och kränkningar är då inte bara ett angrepp mot den drabbades personliga integritet utan utgör ytterst ett hot mot demokratin och yttrandefriheten.

Möjligheten att leva ett tryggt liv utan att utsättas för brott ska inte vara beroende av vem man är. Ingen ska behöva utsättas för hot och

kränkningar på grund av kön, tro, ursprung eller sexuell läggning. Det straffrättsliga skyddet bör därför vara utformat så att det effektivt kan motverka hot och kränkningar oavsett vem de riktar sig mot.

Utöver intresset att skydda enskilda mot integritetskränkningar som leder till personligt lidande och negativa sociala konsekvenser, finns det ett starkt samhällsintresse av att kommunikation mellan människor och opinionsbildning kan ske under trygga former. Det straffrättsliga skyddet bör därför vara utformat på ett sådant sätt att det gör det möjligt för alla att delta i det fria åsiktsutbytet utan att den personliga integriteten på olika sätt blir angripen.

Grundlagarna och Europakonventionen ställer krav

Av målsättningsstadgandet i 1 kap. 2 § fjärde stycket RF följer att det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det finns även särskilt angivet i 2 kap. 6 § andra stycket att var och en är skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten. Bestämmelsen gäller visserligen inte angrepp från enskilda men ger uttryck för den vikt som den personliga integriteten tillmäts i RF.

Yttrandefriheten är garanterad i RF genom stadgandet i 2 kap. 1 §, som anger att var och en gentemot det allmänna är tillförsäkrad frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Begränsningar i yttrandefriheten får enligt 2 kap. 20 och 21 §§ göras genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen som utgör en av folkstyrelsens grundvalar. Yttrandefriheten får enligt 2 kap. 23 § dessutom bara begränsas med hänsyn till vissa särskilt angivna ändamål, t.ex. privatlivets helgd. Även i TF och YGL fastslås en rätt gentemot det allmänna att uttrycka tankar och åsikter. Av detta följer att begränsningar av möjligheterna för enskilda att yttra sig måste ske med försiktighet och eftertanke.

Såväl den personliga integriteten som yttrandefriheten skyddas också enligt den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 8 har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Denna rättighet får inte inskränkas av det allmänna annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till vissa närmare angivna ändamål. Konventionsbestämmelsen ger enligt Europadomstolens praxis inte bara upphov till en negativ förpliktelse för det allmänna att avhålla sig från omotiverade inskränkningar utan även en positiv skyldighet att se till att enskilda i förhållande till andra enskilda tillförsäkras en rätt till skydd för familje- och privatliv. Ett sådant skydd kan tillförsäkras bl.a. genom kriminalisering av olika åtgärder som innefattar intrång i den personliga integriteten.

Skyddet för yttrandefriheten kommer till uttryck i artikel 10 i konventionen, där det i artikel 10.1 anges att var och en har rätt till yttrandefrihet, vilken innefattar en rätt till åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Inte heller yttrandefriheten är absolut; utövandet av yttrandefriheten får enligt artikel 10.2 underkastas villkor, inskränkningar och straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn bl.a. till annans goda namn och rykte eller rättigheter.

Motsvarande skydd för privatlivet och familjelivet samt för yttrandefriheten finns i artiklarna 7 och 11 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Av 2 kap. 19 § RF framgår att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Det är således tydligt att såväl yttrandefriheten som respekten för privatlivet åtnjuter ett starkt skydd men också att båda rättigheterna under vissa förutsättningar kan inskränkas. Vid utformningen av bestämmelser som inskränker yttrandefriheten till förmån för skyddet för den personliga integriteten måste det ske en avvägning mellan dessa intressen. Det innebär å ena sidan att rätten till yttrandefrihet ibland måste vika till förmån för skyddet för enskildas privatliv. Men å andra sidan innebär det att även vissa uttalanden som kränker, chockerar eller stör måste tolereras som uttryck för den frihet att uttrycka tankar, åsikter och känslor som är ett av de väsentliga kännetecknen för ett demokratiskt samhälle. Denna avvägning måste göras när det straffbara området avgränsas. Dessutom måste lagstiftningen utformas så att den ger utrymme för rimliga avvägningar mellan dessa intressen när den ska tillämpas av domstol i det enskilda fallet.

Förhållandet till det grundlagsskyddade området

Kränkningar av den personliga integriteten kan orsakas såväl genom yttranden som på andra sätt. En viktig del av skyddet för tryck- och yttrandefriheten enligt TF och YGL är att ingripanden på grund av innehållet i yttranden i de medier som omfattas av dessa grundlagar endast får ske om tryck- respektive yttrandefrihetsbrott föreligger. TF och YGL innehåller en fullständig uppräkningslista av vilka gärningar som utgör sådana brott. För ansvar för tryck- och yttrandefrihetsbrott krävs att gärningen även är straffbar enligt vanlig lag. Det brukar uttryckas så att ”dubbel täckning” krävs för att ett brott ska vara straffbart som tryck- och yttrandefrihetsbrott. Detta innebär att ansvarsområdet för sådana brott inte kan utvidgas utan ändring av TF, till vars brottskatalog YGL hänvisar.

Vid bedömningen av om nya brott ska införas som tryck- och yttrandefrihetsbrott gör sig särskilda överväganden gällande (jfr SOU 2001:28 s. 416 f. och SOU 2004:114 s. 181 ff. samt prop. 2001/02:74 Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet s. 61 ff.). Mot bakgrund av det starka skydd för tryck- och yttrandefriheten som finns i Sverige har kriminalisering av yttranden på områden som skyddas av det särskilda

grundlagsskyddet för tryck- och yttrandefrihet alltid skett med eftertanke och stor återhållsamhet. Starka skäl krävs för att ändra grundlagarna, särskilt om det kan leda till en utvidgning av det straffbara området. Det innebär bl.a. att det måste finnas ett praktiskt behov för att ett nytt brott ska införas som tryck- och yttrandefrihetsbrott. Yttrandefrihetskommittén har, vid sin bedömning av om det borde införas en straffbestämmelse om integritetsskydd i TF och YGL, konstaterat att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl för att införa en sådan bestämmelse i grundlagarna (se SOU 2012:55 s. 29 och 438 ff.). Med utgångspunkt i Yttrandefrihetskommitténs bedömning och att utredningens direktiv (Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten [dir. 2014:74]) avgränsats i linje med detta ställningstagande, bör en straffbestämmelse som kriminaliserar spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter därför i nuläget endast övervägas utanför det grundlagsskyddade området.

Det innebär visserligen, om en sådan bestämmelse införs, att vissa gärningar kan komma att vara straffbara om de utförs i ett forum utanför det grundlagsskyddade området, men straffria om de utförs t.ex. genom en databas med utgivningsbevis. En liknande skillnad kan uppkomma om ett visst förfarande bestraffas enligt ett annat lagrum med en strängare straffskala om brottet sker utanför det grundlagsskyddade området jämfört med om det sker innanför. Sådana konsekvenser utgör dock inte något hinder mot en särskild straffbestämmelse, förutsatt att det finns ett tillräckligt behov av en sådan bestämmelse i övrigt.

Beträffande de brott som redan finns upptagna som tryck- och yttrandefrihetsbrott bör utgångspunkten vara att samma inskränkningar ska gälla i yttrandefriheten oavsett om ett yttrande framförs i ett grundlagsskyddat medium eller om det framförs på annat sätt (jfr SOU 2001:28 s. 416 f. och SOU 2004:114 s. 181 ff.). Mot denna bakgrund och för att uppnå en språkligt och systematiskt sammanhängande reglering av ansvaret för tryck- och yttrandefrihetsbrott bör, för de brott som finns upptagna i TF, brottsbeskrivningarna i TF stämma överens med motsvarande bestämmelser i brottsbalken. Om brottsbeskrivningarna för olaga hot, förtal och förolämpning ändras i brottsbalken bör utgångspunkten alltså vara att ändringen ska genomföras även i TF. I den mån sådana ändringar innebär att det straffbara området utvidgas krävs dock att den eftertanke och återhållsamhet som gäller för kriminalisering av yttranden på det grundlagsskyddade området beaktas.

5 Lagstiftning mot olaga integritetsintrång

5.1 Nuvarande ordning

Utgångspunkten i svensk rätt är att information om andra får spridas som ett uttryck för yttrandefriheten. Flera av de inskränkningar som finns har kommit till i syfte att skydda enskildas personliga integritet. Skyddet för

Prop. 2016/17:222 uppgifter om människors integritet och privatliv är dock inte samordnat. Lagstiftning har kommit till efter hand och med olika utgångspunkter.

Det finns inte något generellt förbud för enskilda att lämna eller sprida integritetskänsliga uppgifter om andra (jfr NJA 1992 s. 594 och NJA 2008 s. 946). I brottsbalken finns dock vissa bestämmelser som i olika avseenden kan bli tillämpliga om sådana uppgifter sprids.

I vissa fall kan spridning av integritetskänsliga uppgifter bestraffas som *förtal* (5 kap. 1 §). En förutsättning för ansvar är att gärningsmannen pekar ut någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar en uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning. Vanligen lämnas en uppgift i tal eller skrift men även bilder kan, med eller utan tillhörande text, förmedla en uppgift i bestämmelsens mening (se t.ex. NJA 1992 s. 594 och NJA 1994 s. 637). Från straffansvar undantas fall när den som lämnat uppgiften var skyldig att uttala sig eller om det annars var försvarligt att lämna uppgiften. I båda fallen måste den som lämnat uppgiften visa att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den.

Spridning av integritetskränkande uppgifter innebär inte alltid att uppgifterna kan anses nedsättande på ett sådant sätt att det blir fråga om ett förtalsbrott. I rättspraxis bedöms dock spridning av bilder och filmer med ett sexuellt innehåll ofta som förtalsbrott med hänvisning till NJA 1992 s. 594. Rättsfallet gällde åtal för grovt förtal för en person som videofilmat ett samlag mellan honom och målsäganden utan hennes vetskap. Den tilltalade hade sedan visat filmen ett flertal gånger för olika personer, bland annat arbetskamrater till målsäganden. I domskälen uttalar Högsta domstolen följande:

I svensk rätt finns inte något generellt förbud mot att utan samtycke filma en enskild person eller för andra visa en film där en enskild person förekommer, trots att ett sådant förfarande i vissa fall kan vara djupt integritetskränkande för den berörda personen.

Förslag till regler om skydd för den personliga integriteten i fall av detta slag har visserligen lagts fram vid några tillfällen, men dessa förslag har inte lett till lagstiftning (se redogörelsen i SOU 1992:84 s. 194 ff.).

Frånsett mera speciella situationer, såsom då en film utan samtycke utnyttjas i kommersiell reklam (se 1978 års lag om namn och bild i reklam), är man för närvarande hänvisad till det skydd som reglerna om straff för ärekränkning i 5 kap BrB tillsammans med skadeståndsbestämmelsen i 1 kap 3 § skadeståndslagen kan erbjuda.

Den som visar en enskild person på film får anses därigenom lämna de uppgifter om denne som filmen förmedlar (se Nils Beckman m fl, BrB I, 5 uppl s 231). Uppgiftslämnandet utgör enligt 5 kap 1 § BrB ett förtalsbrott, om uppgifterna är ägnade att utsätta den enskilde för andras missaktning.

Den videofilm som F.J. visat för andra personer lämnar uppgifter om att J.M. haft samlag med honom och om hur samlaget genomfördes. Dessa uppgifter kan inte i och för sig anses nedsättande för henne. Den som ser filmen får emellertid lätt det felaktiga intrycket att J. kände till att samlaget filmades. Slutsatsen ligger då också nära till hands att hon inte hade något emot att filmen visades för andra. Den bild av J. som filmen sålunda förmedlar måste anses nedsättande för henne, vilket bekräftas av de reaktioner och attityder som hon mött i sin omgivning sedan filmen vid olika tillfällen visats för andra. De uppgifter som genom visningen av filmen

lämnats om J. har alltså varit ägnade att utsätta henne för andras missaktning. F. har därför gjort sig skyldig till förtal.

Uppgifterna har lämnats i en mycket integritetskränkande form och fått stor spridning samt även i övrigt varit ägnade att medföra allvarlig skada för J.M. Med hänsyn härtill är brottet att anse som grovt. För denna gärning bör F.J. dömas till det bötesstraff som TR:n har bestämt.

Den nedsättande uppgiften som förmedlades genom visningen var alltså inte att målsäganden haft samlag eller hur samlaget hade genomförts, utan att målsäganden skulle ha känt till att samlaget filmades och inte hade haft något emot att det visades för andra.

I några fall har det prövats om spridning av integritetskränkande uppgifter kan utgöra *ofredande* (4 kap. 7 §). Av NJA 2008 s. 946 får dock anses framgå att spridning av olovliga bildupptagningar enligt gällande rätt inte är straffbart som ofredande.

Om de uppgifter som sprids är sekretessbelagda kan röjande av uppgifterna vara straffbelagt som *brott mot tystnadsplikt* (20 kap. 3 §). I vissa situationer kan även brottsbalkens bestämmelser om *barnpornografibrott* (16 kap. 10 a §) och *olaga våldsskildring* (16 kap. 10 c §) bli tillämpliga, även om dessa utgör brott mot allmän ordning och inte primärt har den personliga integriteten som skyddsintresse.

Utanför brottsbalken finns straffbestämmelser som skyddar den personliga integriteten även i bl.a. personuppgiftslagen. Lagen syftar till att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter (1 §). Den genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EU om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet). I 13 § finns ett förbud mot behandling av känsliga personuppgifter. Med känsliga personuppgifter avses personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i en fackförening eller uppgifter som rör hälsa och sexualliv. I 5 a § finns den s.k. missbruksregeln som innebär undantag från ett flertal av lagens bestämmelser vid behandling av personuppgifter i ostrukturerat material. Sådan behandling får dock inte innebära att den registrerades personliga integritet kränks. Av 49 § framgår att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet behandlar känsliga personuppgifter eller uppgifter om lagöverträdelse och dylikt i strid med missbruksregeln döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är grovt döms till fängelse i högst två år. I ringa fall döms inte till ansvar. Av 7 § andra stycket framgår vidare att missbruksregeln inte ska tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som sker uteslutande för journalistiska ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande. Behandling av känsliga personuppgifter för sådana ändamål omfattas alltså inte av straffansvar även om behandlingen innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet (jfr även NJA 2001 s. 409).

Frågan om ansvar för spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter har varit föremål för lagstiftarens överväganden under lång tid.

Redan 1966 års Integritetsskyddskommitté hade i uppdrag att utreda frågor om ett förstärkt integritetsskydd på personrättens område. Kommittén resonerade i sitt slutbetänkande Privatlivets fred (SOU 1980:8) kring frågan om ett generellt skydd mot spridning av privata uppgifter. Av betänkandet framgår att det fanns tre olika uppfattningar inom kommittén (i betänkandet kallade lagstiftningslinjen, självsaneringslinjen och ersättningslinjen) utan att det förelåg en majoritet för någon av dessa. Enligt lagstiftningslinjen som även omfattades av kommitténs ordförande, borde det införas en generell straffbestämmelse i 5 kap. brottsbalken om kränkning av privatlivets fred genom att lämna vissa slags uppgifter om annans privata angelägenheter. Vidare borde motsvarande bestämmelse också införas i tryckfrihetsförordningens brottskatalog.

Betänkandet Privatlivets fred överlämnades av regeringen till Yttrandefrihetsutredningen ”för att beakta vid uppdragets fullgörande”. Utredningen avrådde i betänkandet Värna yttrandefriheten (SOU 1983:70) från att man lagstiftningsvägen skulle förstärka integritetsskyddet på något av de sätt som hade diskuterats inom Integritetsskyddskommittén. I prop. 1986/87:151 om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m. (s. 44) anslöt sig regeringen till utredningens bedömning att det inte borde införas någon kriminalisering av kränkning av privatlivets fred. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen uttalade konstitutionsutskottet att det för närvarande inte var påkallat med några åtgärder från statsmakternas sida i syfte att undvika publicitetsskador m.m. för enskilda. Det var dock enligt utskottet angeläget att regeringen noggrant följde utvecklingen och återkom med förslag till åtgärder om det visade sig nödvändigt (bet. 1987/88:KU36).

Även 2004 års Integritetsskyddskommitté hade i uppdrag att överväga om det, vid sidan av då befintlig lagstiftning, behövdes generell tillämpliga bestämmelser till skydd för den personliga integriteten. Kommittén övervägde att införa en generell ansvarsbestämmelse som träffar den som på ett oförsvarligt sätt kränker någon annans personliga integritet. En sådan bestämmelse skulle dock enligt kommittén inte vara invändningsfri. Bristen på precision i straff- eller skadeståndsstadgandet skulle göra det svårt för medborgarna att veta om ett visst beteende är tillåtet eller inte. I praktiken skulle det enligt kommittén bli en uppgift för domstolarna att ganska fritt och utan närmare vägledning av lagtexten bedöma om en kränkning är tillräckligt allvarlig för att medföra ansvar. Ett annat skäl mot en generell bestämmelse om ansvar vid angrepp på annans rätt till integritet var enligt kommittén att det torde vara svårt att få allmän acceptans för en sådan utvidgning av det förbjudna området, i synnerhet om ett förslag i den riktningen uppfattas som en inskränkning av yttrandefriheten. Kommittén ansåg i stället att det var mest tillrådligt att ställa in siktet på områden där behovet var särskilt påfallande, vilket enligt kommittén var fotografering och filmning utan samtycke. Kommittén lämnade också i sitt slutbetänkande Skyddet för den

personliga integriteten – bedömningar och förslag (SOU 2008:3) ett förslag till en straffbestämmelse om olovlig fotografering. Mot bakgrund bl.a. av remissutfallet föreslogs i departementspromemorian Olovlig fotografering (Ds 2011:1) en i förhållande till kommitténs förslag något annorlunda utformad straffbestämmelse. Förslaget i den promemorian låg slutligen till grund för den bestämmelse om kränkande fotografering i 4 kap. 6 a § brottsbalken som trädde i kraft den 1 juli 2013.

Behovet av att generellt stärka skyddet för enskildas personliga integritet och privatliv i TF och YGL övervägdes även av Yttrandefrihetskommittén. Yttrandefrihetskommittén konstaterade i sitt slutbetänkande En översyn av tryck- och yttrandefriheten (SOU 2012:55) att det i svensk rätt finns begränsningar i skyddet för den enskildes privatliv och att det lagstiftningsmässiga skyddet vid en internationell jämförelse framstår som relativt svagt. Enligt kommitténs analys förekommer sådana allvarliga integritetskränkningar som kan motivera en särskild straffbestämmelse endast i mycket begränsad omfattning inom det grundlagsskyddade området och något förslag till ny straffbestämmelse om integritetsskydd i grundlagarna lämnades därför inte. Däremot fanns det enligt kommittén ett tydligt behov av en generell straffbestämmelse utanför det grundlagsskyddade området. Kommittén gjorde därför bedömningen att det finns skäl för regeringen att överväga en sådan straffbestämmelse. Kommitténs ordförande reserverade sig mot bedömningen att det inte borde införas en straffbestämmelse om skydd för privatlivet och lämnade ett eget förslag till en sådan bestämmelse som även skulle gälla på det grundlagsskyddade området.

5.3 Lagstiftningen i de andra nordiska länderna

I samtliga nordiska grannländer finns bestämmelser som i vissa fall förbjuder spridning av integritetskänsliga bilder eller andra uppgifter.

Danmark

I danska straffeloven finns bestämmelser om frids- och ärekränkningar. Det är bland annat straffbart att orättmätigt vidarebefordra meddelanden eller bilder om annans privata förhållanden eller i övrigt bilder av någon under omständigheter som uppenbart kan begäras undandras offentlighet. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader.

Gränsen för vilka upplysningar och bilder som kan antas beröra någons personliga förhållanden kan inte dras oberoende av yttrandets art eller kretsen inom vilken spridningen sker. Exempel på när privatlivet normalt bör skyddas är interna familjeförhållanden, sexuella förbindelser, sjukdomar, förlovningar, skilsmässor, självmordsförsök, privata stridigheter, skattefrågor och insolvens. Det förutsätts dock att upplysningen har karaktären av en frids- eller ärekränkning. Bestämmelsen kräver att uppgifterna har vidarebefordrats. Det räcker alltså inte med en förevisning av bilder om den inte har karaktären av en vidarebefordran av ett meddelande. I kravet på att gärningen ska ha begåtts orättmätigt ligger en försvarlighetsbedömning, om ett berättigande kan följa av en skyldighet att uttala sig, ett allmänintresse

Prop. 2016/17:222 eller hänsyn till eget eller annans bästa. En annan gräns dras av artikel 10 i Europakonvention (rätten till yttrandefrihet) som måste vägas mot artikel 8 (rätten till privatliv).

Finland

Den centrala bestämmelsen i finsk strafflag gäller *spridande av information som kränker privatlivet*. Enligt bestämmelsen är det straffbart att obehörigen genom ett massmedium eller genom att på annat sätt som är tillgängligt för ett stort antal människor framföra en uppgift, antydan eller bild som gäller någons privatliv om gärningen är ägnad att orsaka skada eller lidande för den kränkte eller utsätta honom eller henne för missaktning.

Straffet för spridande av information som kränker privatlivet är böter. För grovt spridande av information som kränker privatlivet är straffet böter eller fängelse i högst två år. Bedömningen av om ett brott är grovt görs utifrån en helhetsbedömning, vid vilken det särskilt ska beaktas om spridandet orsakat stort lidande eller särskilt stor skada.

Skyddet för privatlivet omfattar enligt förarbetena sådant som inte berör andra än vederbörande själv och som människor i allmänhet inte vill ska komma till utomståendes kännedom. I första hand omfattas information om t.ex. människorelationer, sexualliv och hälsotillstånd. Skada i den mening som avses i bestämmelsen är inte begränsad till ideella skadeföljder utan kan även vara av ekonomisk natur. För att en gärning ska vara straffbar ska den vara obehörig. En gärning är inte obehörig om den som framfört en uppgift haft rätt att sprida informationen.

Det anses inte som spridande av information som kränker privatlivet att framföra en uppgift m.m. som gäller en persons privatliv som verkar inom politiken, näringslivet eller i en offentlig tjänst eller offentligt uppdrag om uppgiften kan påverka bedömningen av personens förfarande i uppdraget och framförandet behövs för behandlingen av någon samhällselig betydelsefull sak. Det anses inte heller som spridande av information som kränker privatlivet att lämna information om en fråga som det är av vikt från allmän synpunkt att den behandlas, om informationen med hänsyn till dess innehåll, andra personers rättigheter och övriga omständigheter inte tydligt överskrider det som kan anses godtagbart. Skiljelinjen mellan ärekränkning och spridande av information som kränker privatlivet är att ärekränkning tar sikte på falska uppgifter medan spridande av information som kränker privatlivet gäller sanna uppgifter.

Norge

I Norge finns det flera bestämmelser som på olika sätt kriminaliserar spridning av bilder och filmer med integritetskänsligt innehåll. Den viktigaste bestämmelsen är den om *kränkning av privatlivets fred*. Den straffbelagda gärningen består i att genom offentligt meddelande kränka privatlivets fred. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. Bestämmelsen straffbelägger offentliggörande av upplysningar om andras personliga förhållanden om det sker utan samtycke från den som berörs. Personliga förhållanden omfattar bl.a. en persons relation till

andra människor (t.ex. romantiska förbindelser), en persons erfarenheter (sjukdomar, psykiska problem och sexuella relationer) och information om kroppsliga kännetecken (ärr och funktionsnedsättningar etc.).

För att bestämmelsen ska tillämpas måste upplysningarna som sprids normalt vara av viss grad av känslighet. Kärnområdet för bestämmelsen är sanna uppgifter som kränker privatlivets fred. Kränkning av privatlivets fred föreligger när ett meddelande p.g.a. sin privata natur inte bör göras känt för allmänheten. Det behöver inte vara nedsättande eller ärekränkande. Genom rekvisitet ”kränker” uppställs dock ett krav på att gärningen ska vara rättsstridig för att vara straffbar.

Rätten till diskretion är inte absolut och skyddsintresset måste vägas mot hänsynen till yttrandefriheten. Vid bedömningen av om gärningen är straffbar är det av betydelse om de förhållanden som gjorts offentliga har ett allmänintresse och om den person som omtalas har centrala funktioner. De konkreta omständigheterna som föranlett spridning kan också vara av betydelse.

Island

Enligt den isländska strafflagen är det straffbart att offentliggöra någon annans privata förhållanden om det inte finns tillräcklig anledning att rättfärdiga offentliggörandet. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

5.4 Det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga uppgifter behöver förstärkas

Regeringens bedömning: Det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga uppgifter behöver förstärkas.

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens bedömning. *Sveriges Radio AB* anser dock att tillämpningen av redan existerande straffbestämmelser i första hand bör effektiviseras.

Skälen för regeringens bedömning: Möjligheterna till elektronisk kommunikation och internets utveckling har ökat förutsättningarna för att kommunicera med andra människor och att sprida och tillgodogöra sig information. Denna utveckling har varit positiv för både samhället och enskilda. Samtidigt innebär de nya sätten att kommunicera och sprida information risker för integriteten. Eftersom uppgifter som sprids kan förbli tillgängliga under oöverskådlig tid, kan spridning av privata uppgifter leda till stora skadeverkningar och ett stort personligt lidande. Det ställer som ovan redovisats krav på lagstiftaren att ingripa mot oacceptabla integritetsintrång av olika slag (se avsnitt 4.2).

Trots de skadeverkningar som spridning av integritetskänsliga uppgifter kan medföra finns det inte i svensk rätt något generellt förbud för enskilda mot att lämna eller sprida sådana uppgifter om andra. I vissa fall kan spridning av nedsättande uppgifter eller integritetskänsliga bilder straffas som t.ex. förtal eller som brott mot personuppgiftslagen. Personuppgiftslagen upphör att gälla från och med den 25 maj 2018, då

Prop. 2016/17:222 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) börjar tillämpas. Dataskyddsförordningen innehåller visserligen bestämmelser om administrativa sanktionsavgifter för hantering av personuppgifter i strid med förordningen. Förordningen gäller dock inte sådan behandling av personuppgifter som en fysisk person utför som ett led i verksamhet av rent privat natur, t.ex. aktivitet i sociala nätverk. Den hindrar inte heller medlemsstaterna från att fastställa regler om andra sanktioner.

Som framgår av avsnitt 5.1 täcker det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga uppgifter endast in vissa former av uppgiftsspridning. Den nuvarande regleringen har dessutom till stor del tillkommit i en annan tid och med delvis andra utgångspunkter och skyddsintressen. Det har konstaterats att det lagstiftningsmässiga skyddet i Sverige för den enskildes privatliv vid en internationell jämförelse sammantaget framstår som relativt svagt (se t.ex. SOU 2012:55 s. 439). Flera domar från Europadomstolen, t.ex. *Peck mot Förenade kungariket* (no. 44647/98, dom den 28 januari 2003) och *Toma mot Rumänien* (no. 42716/02, dom den 24 februari 2009), har tydliggjort att spridning av uppgifter kan innebära ett intrång i privatlivet som medlemsstaterna har en positiv skyldighet att skydda enskilda mot. Det är enligt regeringen tydligt att Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen kräver att skyddet för privatlivet mot spridning av integritetskränkande bilder och uppgifter stärks.

I likhet med utredningen och Yttrandefrihetskommittén anser regeringen mot denna bakgrund att det finns ett tydligt behov av en ny straffbestämmelse som skyddar den personliga integriteten utanför det grundlagsskyddade området. En sådan straffbestämmelse, som skulle ta sikte på allvarligare fall av intrång i privatlivet genom spridning av integritetskänsliga uppgifter, skulle också fylla en viktig normbildande funktion.

5.5 En straffrättslig reglering mot intrång i privatlivet genom spridning av integritetskänsliga uppgifter

Regeringens förslag: Ett nytt brott införs i 4 kap. brottsbalken. Regleringen ska träffa den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

- bild på eller annan uppgift om någons sexualliv,
- bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,
- bild på eller annan uppgift om att någon har utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,
- bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller
- bild på någons helt eller delvis nakna kropp.

Straffansvar ska gälla endast om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Det ska inte

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens även om den lagtekniska utformningen avviker från regeringens förslag i vissa delar. Utredningen föreslår i en avslutande punkt att även spridning av annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv ska vara straffbelagd.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Riksdagens ombudsmän*, *Svea hovrätt*, *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Norrköpings tingsrätt*, *Justitiekanslern*, *Polismyndigheten*, *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsoffermyndigheten*, *Lunds universitet*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *RFSU* och *Svenska kyrkan*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. Vidare tillstyrker ett stort antal remissinstanser, t.ex. *Solna tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Åklagarmyndigheten*, *Uppsala universitet*, *Stockholms universitet*, *Örebro universitet*, *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)* och *Roks*, att en ny straffbestämmelse införs men förordar vissa förtydliganden och förändringar i den föreslagna straffbestämmelsen. *Sveriges Television AB* avstyrker att olaga integritetsintrång införs för traditionella massmedier som public service-företagen på radio- och tv-området, för vilka det finns ett väl fungerande självsaneringssystem.

Beträffande vilka sorters uppgifter som bör omfattas av ett spridningsbrott påpekar *Svea hovrätt* att en uppräknings riskerar att bli normerande, vilket enligt hovrätten kan begränsa tillämpningsområdet på ett inte sätt som inte är avsett. *Åklagarmyndigheten*, som välkomnar uppräkningsbrottet, efterlyser tillsammans med *Helsingborgs tingsrätt* ett förtydligande av vad som avses med att någon blivit utsatt för ett "allvarligt brott". I likhet med bl.a. *Solna tingsrätt* och *Uppsala universitet* anser *Åklagarmyndigheten* även att det bör klargöras vad som avses med "befinner sig i en mycket utsatt situation" i utredningens förslag. *Solna tingsrätt* och *Kammarrätten i Stockholm* anser att även andra uppgifter än bilder bör omfattas av den punkt som avser skildring av någon som befinner sig i en mycket utsatt situation. *Solna tingsrätt*, *Örebro universitet*, *Svenska Filminstitutet* och *Publicistklubben* anser att straffbestämmelsen genom hänvisningen till "annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv" får ett för brett och vagt tillämpningsområde och att punkten bör utgå. *Publicistklubben* anser även att "bild" i uppräkningsbrottet generellt bör ersättas med "fotografisk bild" och att "eller annan uppgift" bör utgå ur punkterna om sexualliv, hälsotillstånd och att någon utsatts för ett allvarligt brott. Även *Stockholms universitet* anser att uppräkningsbrottet i bestämmelsens tillämpningsområde bör göras betydligt mer begränsad. *Örebro universitet* anser att rekvisitet uppgift inte är tillräckligt tydligt för att leva upp till de krav på bestämdhet som följer av legalitetsprincipen. *RFSU* föreslår att uppgifter om sexualliv och hälsotillstånd i uppräkningsbrottet bör ersättas med uppgifter om någons sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Åklagarmyndigheten och *Roks* påpekar i fråga om det föreslagna skaderekvisitet att "kännbar skada" inte är något entydigt begrepp och

Prop. 2016/17:222 *Åklagarmyndigheten* anser att det bör förtydligas att vad som avses är "psykiskt lidande eller annan kännbar skada". *Uppsala universitet* och *Publicistklubben* föreslår att endast gärningar som kan medföra "allvarlig skada" ska omfattas av straffansvar. *Göteborgs tingsrätt* framhåller vikten av att det tydliggörs hur "kännbar skada" förhåller sig till bestämmelsen om grovt förtal i 5 kap. 2 § andra stycket brottsbalken där det särskilt ska beaktas om gärningen var ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften avser. I fråga om kretsen av personer som en integritetskänslig uppgift kan anses röra avstyrker *Solna tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* förslaget att bilder och uppgifter på barn i vissa fall ska kunna anses röra även föräldrarna. *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter om lagtexten medger att t.ex. obduktionsbilder på barn kan utgöra intrång i föräldrarnas privatliv. *Uppsala universitet* anser att bilder och uppgifter på föräldrar även bör kunna utgöra intrång i barnets privatliv i vissa undantagsfall. *Skolinspektionen* konstaterar att spridning av bilder på ett barn, som befinner sig i en utsatt skolmiljö, kan medföra skador även för barnets syskon och anser att det bör utredas vidare om en bild på barnet kan anses röra även syskonen.

Avseende straffbestämmelsens placering anser *Uppsala universitet* och *Stockholms universitet* att det nya brottet lämpligen bör placeras i 5 kap. brottsbalken. *Unizon* och *RFSU* uttalar beträffande gärningar som innebär spridning av material av sexuell karaktär att dessa ska regleras särskilt och placeras i 6 kap. brottsbalken tillsammans med övriga sexualbrott.

Beträffande spridningsrekvisitet anser *Solna tingsrätt* och *Friends* att det bör förtydligas vad som avses med "fler än ett fåtal personer". *Uppsala universitet* pekar på att det kan uppkomma allvarliga skador även vid en mycket begränsad spridning inom t.ex. en familjekrets eller till en arbetsgivare och att det framstår som motsägelsefullt att kriminaliseringen inte ska omfatta spridning i en helt privat krets samtidigt som riktad spridning till en familjekrets är en omständighet som kan göra brottet grovt och att lagförslaget bör förtydligas i detta avseende.

När det gäller övriga frågor om avgränsningen av det straffbara området ifrågasätter *Åklagarmyndigheten* om det inte bör komma till tydligare uttryck i lagtexten att straffansvar endast gäller spridning av uppgifter mot den andres vilja, exempelvis genom att det anges att spridningen ska ske *olovligen*. *Örebro universitet* anser att det bör övervägas en begränsning av straffansvaret för ringa fall. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* konstaterar att straffbestämmelsen endast avser spridning av sanna uppgifter och anser att det finns anledning att särskilt överväga de gränsdragningsproblem som kan uppkomma med anledning av att oaktsamma gärningar inte ska vara straffbara. Hovrätten anser vidare att även spridning av falska uppgifter kan medföra intrång i den enskildes privatliv. *Friends* och *Unizon* pekar dock på att spridning av mycket privata uppgifter kan leda till stora personliga konsekvenser och stort personligt lidande för den utsatte och anser att även grovt oaktsamma gärningar bör vara straffbara.

En straffbestämmelse bör omfatta intrång i privatlivet som sker genom spridning av integritetskänsliga bilder och andra uppgifter

När privata uppgifter sprids mot någons vilja – eller i vart fall utan dennes giltiga samtycke – sker det ett intrång i den personliga integriteten hos den person som uppgiften rör. Det kan beskrivas som en personlig förlust där något som var en del av den enskildes privata sfär går förlorat och blir tillgängligt för andra utom den enskildes kontroll. Ett intrång i någons privatliv, dvs. den privata sfär som tillkommer varje levande människa, genom spridning av integritetskänsliga uppgifter kan ske på många olika sätt och avse olika slag av uppgifter.

De integritetsintrång som bör omfattas av straffansvar sker genom att bilder och andra uppgifter *sprids*. För att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort.

En fråga av betydelse för avgränsningen är i hur stor krets en uppgift måste spridas för att omfattas av straffansvar. Utredningen föreslår med förebild i straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp att en uppgift ska anses spridd om den är tillgängliggjord för fler än ett fåtal personer. I straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp – som är ett brott mot allmän ordning – framstår det som naturligt att från det straffbara området utesluta spridning som sker inom en liten privat krets. Det innebär dock inte nödvändigtvis att ett brott med den enskildes personliga integritet som skyddsintresse också bör förutsätta att spridningen skett i viss omfattning. Spridning av känsliga uppgifter till t.ex. närstående eller arbetsgivare kan som *Uppsala universitet* påpekar framstå som mycket kränkande även om det sker till en numerärt begränsad krets. Med utgångspunkten att den enskilde har ett eget intresse att själv få avgöra vilken privat information han eller hon vill dela med sig av kan det argumenteras för att det för straffbarhet bör vara tillräckligt att uppgiften lämnas till en tredje person. Så är t.ex. förtalsbrottet konstruerat där brottet fullbordas när uppgiften kommit till tredje mans kännedom.

Som utredningen anför tar behovet av lagstiftning dock framför allt sikte på integritetskänsliga uppgifter som sprids i större kretsar. Att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enstaka personer framstår därför som mindre angeläget. Det saknas därmed tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Det bör å andra sidan inte krävas att uppgifterna verkligen nått ett stort antal personer. Det bör i stället som utredningen föreslår räcka att uppgifterna har gjorts tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Vid bedömningen av om uppgiften gjorts tillgänglig för fler än ett fåtal personer och därmed spridd bör den rättspraxis som utvecklats kring brottet hets mot folkgrupp kunna vara vägledande (jfr t.ex. NJA 1999 s. 702).

Spridning av bilder och andra uppgifter kan utgöra ett integritetsintrång oavsett i vilken form spridningen sker. Det kan i och för sig diskuteras om även muntlig spridning av uppgifter bör omfattas av straffansvar. Med en teknikneutral lösning undviks dock flera gränsdragningsproblem och en mer enhetlig reglering i brottsbalken uppnås. Det skydd för

Prop. 2016/17:222 privatlivet som föreskrivs i artikel 8 i Europakonventionen är inte heller begränsat till spridning som sker på visst sätt. Om muntlig spridning av uppgifter exkluderas, skulle i och för sig mycket av det som kan beskrivas som ”skvaller” och dylikt, som visserligen kan vara klandervärt men inte nödvändigtvis bör vara straffbart, undantas. Redan genom kravet på att uppgiften ska ha gjorts tillgänglig för fler än ett fåtal personer undantas dock uppgiftslämnande i små och privata kretsar. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att en kriminalisering av spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter bör vara teknikneutral, dvs. omfatta spridning oavsett i vilken form den sker.

Vilka slags bilder och andra uppgifter bör omfattas av straffansvar?

En annan fråga av betydelse för avgränsningen av kriminaliseringen är vilka slag av bilder och andra uppgifter som bör omfattas av regleringen. Med förebild i övriga nordiska länders lagstiftning och i de förslag som övervägts av tidigare utredningar, skulle en allmänt hållen regel som straffbelägger spridning av integritetskänsliga uppgifter kunna övervägas. En sådan bestämmelse förordas också av *Internetstiftelsen i Sverige*. Fördelen med en sådan reglering är att den skulle omfatta alla klandervärda fall av integritetskränkningar och att den därmed med lätthet skulle kunna tillämpas i ljuset av en förändrad samhällsutveckling. En allmänt hållen reglering skulle dock kunna uppfattas som svårtolkad och oförutsebar och det skulle bli svårt för den enskilde att förstå vad som är straffbart. Med tanke på att bestämmelsen skulle innebära en inskränkning av yttrandefriheten, vore detta särskilt olyckligt eftersom det i så fall skulle kunna leda till en onödigt hård självzensur. Även för rättsväsendets del finns det skäl att ge den ett tydligt avgränsat tillämpningsområde. I likhet med utredningen gör regeringen därför bedömningen att tillämpningsområdet som utgångspunkt bör begränsas till vissa slags uppgifter.

En ny reglering bör enligt regeringen begränsas till mer tydliga fall. Endast spridning av sådana uppgifter som den enskilde typiskt sett har ett starkt intresse att hålla för sig själv, eller bestämma vem eller vilka som ska få del av dem, bör omfattas av straffansvar. Dit hör till en början, såsom utredningen anför, bilder på eller andra uppgifter som rör *sexuallivet*. Med det avses dels bilder (både stillbilder och rörliga bilder) på sexuella handlingar t.ex. s.k. hämndporr, explicita bilder på blottade könsorgan eller andra bilder som är av sexuell natur, dels andra uppgifter hänförliga till sexualitet såsom utförliga uppgifter om någons sexuella preferenser eller sexuella kontakter.

Även uppgifter om *hälsotillstånd* är nära förknippade med privatlivet och den privata sfären. Den som är sjuk eller skadad befinner sig ofta i en skyddslös ställning och har ett berättigat intresse att hålla sådant som patientjournaler, förskrivning av läkemedel och annan dokumentation från sjukvården för sig själv. Den omfattande och starka sekretessen som gäller enligt 25 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) för uppgifter inom hälso- och sjukvården ger uttryck för den betydelse som lagstiftaren har lagt vid att uppgifter om enskildas hälsotillstånd och medicinsk verksamhet rörande enskilda inte når andra än den som

uppgiften gäller. Europadomstolen har också i flera rättsfall uttalat att avsaknad av rättsligt skydd mot spridning av uppgift om t.ex. HIV-infektion kan utgöra ett brott mot artikel 8 i konventionen, se bl.a. *C.C. mot Spanien* (no. 1425/06, dom den 6 oktober 2009) och *Z mot Finland* (no 22009/93, dom den 25 februari 1997). I likhet med vad som gäller enligt övriga nordiska länders regler om integritetsskydd bör straffansvaret därmed omfatta spridning av bild på eller annan uppgift om någons om hälsotillstånd.

Till den privata sfären hör även *den nakna kroppen*. Att exponera sin nakenhet är något som de allra flesta människor själva vill avgöra när, hur och framför allt inför vilka det ska ske. Bilder på den nakna kroppen är inte alltid något som kan sägas handla om någons sexualliv. Inte heller kan det sägas vara en uppgift om hälsotillstånd, om inte bilden samtidigt avslöjar en sjukdom eller en skada eller om sammanhanget annars gör att bilden säger något om personens hälsotillstånd. Olovlig spridning av bilder som exponerar människokroppen utan kläder kan vara mycket integritetskränkande.

I lagrådsremissen föreslogs att spridning av bild på någons nakna kropp bör omfattas av straffansvar, vilket i likhet med utredningens bedömning avsågs innefatta bilder som exponerar människokroppen helt eller delvis utan kläder. I enlighet med vad *Lagrådet* har anfört bör det framgå redan av lagtexten att även bilder på någons delvis nakna kropp omfattas. Spridning av bilder på den helt eller delvis nakna kroppen bör därför enligt regeringen omfattas av en bestämmelse om integritetsintrång. Lagrådet har vidare efterfrågat en precisering av straffansvaret när det gäller exponering delvis. Enligt regeringen är det inte lämpligt att ange hur stor andel av kroppen som i ett enskilt fall måste vara naken eller synas på en bild för att kravet ska vara uppfyllt. Det måste dock framstå som naturligt att anse bilden som exponerande av en delvis naken kropp. Så kan exempelvis vara fallet om någon bär kläder på överkroppen men i övrigt är naken. Det finns i sammanhanget också skäl att erinra om att inte alla bilder som exponerar en delvis naken kropp kommer att omfattas av straffansvar. Som framgår nedan kommer spridningen endast att vara straffbar om den är ägnad att medföra allvarlig skada.

Något motsvarande behov av att omfatta andra uppgifter om den nakna kroppen än bilder finns däremot inte.

Ytterligare en kategori av uppgifter som utredningen identifierar som särskilt skyddsvärda är bilder på eller andra uppgifter om att *någon utsatts för ett allvarligt brott*. Den som blivit utsatt för ett brott befinner sig ofta i en utsatt situation och spridning av bilder och andra uppgifter om brottsoffer och de brott de utsatts för kan innebära allvarliga integritetsintrång. I Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF (brottsofferdirektivet) betonas behovet av åtgärder för att skydda brottsoffer och deras familjemedlemmar från sekundär eller upprepad viktigmisering. Bland annat framhålls att skydd för privatlivet kan vara ett viktigt sätt att förebygga att brottsoffret under sin bearbetningsprocess utsätts för påfrestningar som leder till en upprepning av känslan av utsatthet. Det

Prop. 2016/17:222 anförda talar enligt regeringen för att den som utsatts för ett allvarligt brott bör vara skyddad mot att uppgifter sprids som rör mycket personliga förhållanden och där spridningen kan orsaka allvarlig skada. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om att någon utsatts för ett sexualbrott, våldsbrott eller något annat integritetskränkande brott. En särskild företeelse som uppmärksammas är att en person utsätts för en misshandel eller något annat övergrepp samtidigt som brottet filmas av bekanta till förövaren för att sedan spridas via internet. Det finns därmed, såsom utredningen föreslår, starka skäl att straffbelägga spridning av sådana uppgifter.

För att åstadkomma ett adekvat straffskydd mot sådan spridning föreslår utredningen att bilder på eller andra uppgifter om att någon utsatts för allvarligt brott bör omfattas av straffansvar. Med allvarligt brott avses enligt utredningen sexualbrott eller våldsbrott men inte t.ex. egendomsbrott. Regeringen instämmer i och för sig i utredningens bedömning att straffskyddet bör begränsas till de mest integritetskränkande brotten. Som *Helsingborgs tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* påpekar är "allvarligt brott" dock knappast något entydigt begrepp. Enligt regeringen för det närmast tankarna till brottets straffvärde. Det framstår därför inte som givet att en avgränsning till allvarliga brott tydligt inkluderar t.ex. sexualbrott och våldsbrott men inte egendomsbrott. Det vore enligt regeringen mer ändamålsenligt att i stället utgå direkt från de brottskategorier som framstår som särskilt integritetskänsliga. Straffskyddet bör då omfatta bilder och uppgifter om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid (jfr prop. 2000/01:68 Ersättning för ideell skada s. 64 ff.). Angrepp mot annans person tar sikte på den kroppsliga integriteten. Angrepp mot annans frihet tar sikte på den enskildes rörelse- och handlingsfrihet. Angrepp mot annans frid tar främst sikte på den enskildes rätt att få vara i fred och hålla sitt privatliv okänt för andra. Sexualbrotten kan innefatta angrepp såväl mot annans person som mot annans frihet eller frid. Med den föreslagna lösningen omfattas tydligt t.ex. sexualbrott och våldsbrott men däremot inte vissa andra brott som i och för sig kan anses vara allvarliga men inte integritetskränkande i motsvarande grad. Det bör påpekas att en så utformad bestämmelse i praktiken inte innebär att fler fall kommer att omfattas av straffansvar jämfört med utredningens förslag. Spridning av uppgifter om att någon utsatts för ett brott som i och för sig riktar sig mot dennes person, frihet eller frid men som i det enskilda fallet inte är särskilt allvarligt kommer som framgår i det följande nämligen sällan kunna anses vara ägnad att orsaka allvarlig skada.

Även i andra fall – utan att det är fråga om att någon utsätts för brott – kan bilder visa att *någon befinner sig i en mycket utsatt situation*. Det kan t.ex. gälla bilder på någon som genomför ett självmordsförsök eller som utsätter sig själv för allvarliga självskadebeteenden. Andra exempel är bilder på någon som befinner sig i trauma eller som varit med om en allvarlig olyckshändelse eller som blir föremål för någon form av tvångsomhändertagande. Om sådana uppgifter sprids, kan det innebära ett allvarligt intrång i den utsattes privatliv.

I likhet med utredningen anser regeringen att bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation är av sådant slag att de bör

omfattas av en bestämmelse om straff för integritetsintrång. Sådana bilder kan visserligen många gånger samtidigt sägas röra någons hälsotillstånd. Det gäller dock inte i alla situationer och ibland skulle en sådan tolkning framstå som långsökt. Mot denna bakgrund och då spridning av bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation kan innebära mycket allvarliga integritetsintrång, bör dessa fall regleras särskilt. Det kännetecknande för dessa fall kan sägas vara att de tar sikte på situationer där den utsattes trygghet eller fysiska eller psykiska välbefinnande är allvarligt rubbade och som bör vara fredade från obehörig insyn. *Solna tingsrätt* och *Kammarrätten i Stockholm* anser att även andra uppgifter än bilder bör omfattas av straffansvar och lyfter särskilt fram att detaljerade beskrivningar av någons självmordsförsök kan utgöra ett allvarligt intrång i någons privatliv. Regeringen instämmer i och för sig i att spridning av sådana uppgifter kan utgöra ett allvarligt intrång i någons privatliv. Sådana uppgifter bör dock många gånger kunna anses utgöra uppgifter om någons hälsotillstånd. De fall där det framstår som mest angeläget med ett särskilt skydd i detta avseende är enligt regeringen i förhållande till spridning av bilder. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att det straffrättsliga skyddet mot spridning av uppgifter för personer som befinner sig i en mycket utsatt situation bör begränsas till bilder.

De uppgifter som regeringen ovan anser bör omfattas av tillämpningsområdet är av sådant slag att det finns en stor risk för integritetsintrång om uppgifterna sprids. Med utgångspunkten att straffbestämmelsen bör skydda mot allvarliga intrång i privatlivet kan sådant intrång dock tänkas orsakas även genom spridning av andra sorters uppgifter. Det bör därför övervägas om bestämmelsen – trots att den som utgångspunkt begränsas till vissa slags uppgifter – bör lämna ett visst utrymme för att omfatta andra uppgifter om någons privatliv som inte kan räknas till någon av de slag av uppgifter som nämnts, men som har ett liknande innehåll. Ett sådant förslag lämnas av utredningen, som anser att en bestämmelse som inte lämnar sådant utrymme skulle ge upphov till ständiga gränsdragningsproblem och kunna uppfattas som godtycklig och ologisk. Utredningen anser vidare att det finns en risk för att en sådan reglering inte skulle ge ett tillräckligt skydd över tid utan att samhällsutvecklingen ganska snabbt skulle medföra behov av ändringar i bestämmelsen. Utredningen pekar i det avseendet särskilt på vikten av att en svensk reglering måste kunna tolkas och utvecklas i ljuset av de åtaganden Sverige har enligt artikel 8 i Europakonventionen.

Regeringen instämmer för sin del i och för sig i att det finns fördelar med en delvis öppen bestämmelse av det slag som utredningen föreslår. Mot dessa måste dock vägas de nackdelar som en sådan bestämmelse är förenad med. *Solna tingsrätt*, *Örebro universitet* och *Publicistklubben* invänder att en kriminalisering av ”annan liknande bild och uppgift om någons privatliv” ger bestämmelsen ett alltför brett och vagt tillämpningsområde och motsätter sig förslaget. Även *Göteborgs tingsrätt* anser det svårt att överblicka vilken omfattning bestämmelsen skulle få. Hänvisningen till annan liknande bild eller uppgift ska enligt utredningens förslag visserligen läsas med de andra särskilda uppgiftsslagen som jämförelsenorm. Även med det i beaktande instämmer regeringen i att den föreslagna bestämmelsen kan uppfattas

Prop. 2016/17:222 som svårtolkad och oförutsebar. Även om en svensk reglering i viss utsträckning bör kunna tolkas i ljuset av Sveriges åtaganden att skydda rätten till privatliv enligt Europakonventionen, måste det samtidigt hållas i åtanke att ett annat krav enligt konventionen är att ingen får fällas till ansvar för en gärning utan stöd i vid gärningen klar och tydlig lag (artikel 7).

Den oro som vissa remissinstanser ger uttryck för över att bestämmelsen med utredningens förslag får ett alltför brett och vagt tillämpningsområde framstår enligt regeringens uppfattning därmed som befogad. Med tanke på att straffbestämmelsen kommer att innebära en inskränkning av yttrandefriheten framstår oklarheter i tillämpningsområdet som särskilt olyckliga. Kriminalisering som metod för att söka hindra överträdelser av olika normer i samhället är också ett verktyg som bör användas med försiktighet. Mot den bakgrunden anser regeringen att övervägande skäl talar för att bestämmelsen bör vara uteslutande begränsad till vissa särskilt angivna slags uppgifter. Utredningens förslag att straffbestämmelsen bör omfatta även ”annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv” bör därför inte genomföras. Det bör dock erinras om att det är fråga om nykriminalisering och att det finns anledning att följa utvecklingen för att säkerställa att straffskyddet även på sikt har en ändamålsenlig utformning.

För straffansvar bör krävas att spridningen är ägnad att orsaka allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör

En straffbestämmelse som under alla förhållanden förbjuder intrång i privatlivet genom spridning av vissa angivna slags uppgifter skulle bli alltför vidsträckt. För att en kriminalisering ska framstå som befogad krävs att det är fråga om ett beteende som kan orsaka en påtaglig skada eller fara. För att ett förbud ska vara tillräckligt motiverat och innebära en godtagbar inskränkning av yttrandefriheten måste det straffbara området därför avgränsas ytterligare så att endast de allvarligaste fallen omfattas.

I likhet med utredningen anser regeringen att endast spridning av bilder och andra uppgifter med sådant innehåll att spridningen kan orsaka skada bör omfattas av straffansvar. Med skada avses i detta sammanhang skada på privatlivet och den personliga integriteten. Genom att privata uppgifter sprids mot någons vilja, i strid med ett förtroende eller utan dennes giltiga samtycke sker det ett intrång i den personliga integriteten hos den person som uppgiften rör. Det kan, som redovisas ovan, beskrivas som en personlig förlust där något som var en del av den enskildes privata sfär går förlorat och blir tillgängligt för andra utom den enskildes kontroll. Graden av förlust beror på hur privat uppgiften var, t.ex. hur nära den var sammanlänkad med den utsattes personlighet och hur starkt intresset var att behålla uppgiften utom andras räckhåll. Hur stort intrånget är beror även på uppgiftens spridning; ju större ofrivillig exponering av uppgiften, desto större intrång i privatlivet. Att uppgifter sprids till personer i den utsattes närhet, skolklass eller vänskapskrets kan då – bland många andra omständigheter – öka känslan av intrång i privatlivet. Vid vidarespridning av uppgifter får varje spridning bedömas

för sig. Att en uppgift redan har gjorts tillgänglig för fler än ett fåtal personer utesluter alltså inte ansvar för en senare spridning. Det innebär t.ex. att spridning av en känslig uppgift kan vara straffbar även om den person som uppgiften avser själv tidigare har delat med sig av uppgiften.

I praktiken ska det för straffansvar handla om situationer där intrånget i den personliga integriteten kan leda till psykiskt lidande eller andra allvarliga konsekvenser för den enskilde. För att tydliggöra att bestämmelsen bör avgränsas till mer uppenbara situationer föreslår utredningen att det bör vara fråga om en kännbar skada. Begreppet kännbar skada kritiserats dock av flera remissinstanser. *Åklagarmyndigheten* och *Roks* framhåller att kännbar skada inte är ett entydigt begrepp medan *Uppsala universitet* anser att rekvisitet framstår som något avvikande i förhållande till hur straffbestämmelser annars formuleras. Denna kritik framstår enligt regeringen som befogad. Som utredningen anför är straffskyddet avsett att gälla tydliga fall av integritetsintrång. Detta bör enligt regeringen framgå redan av lagtexten. Enligt regeringen skulle begreppet allvarlig skada dels på ett lämpligare sätt beskriva de fall som bör omfattas av straffansvar, dels tydligare ange var gränsen för straffbarhet går. Som framgår i det följande är skadebedömningen dessutom avsedd att ta sikte på vilken skada som spridningen typiskt sett medför, snarare än hur den utsatte själv uppfattat gärningen, vilket uttrycket kännbar skada kan ge intryck av. Vid en samlad bedömning anser regeringen därför – i likhet med *Uppsala universitet* och *Publicistklubben* – att endast sådana intrång i privatlivet som kan orsaka allvarlig skada bör omfattas av straffansvar.

Skador på privatlivet och den personliga integriteten kan komma till uttryck hos den enskilde genom känslor som t.ex. rädsla, obehag, otrygghet, kränkthet och ångest. Vilka sådana känslotillstånd och psykiska effekter som uppkommer till följd av en gärning torde skilja sig åt mellan olika människor i högre grad än när det gäller vilka fysiska effekter som uppkommer till följd av fysiskt våld. Det kan också vara svårt att på något enhetligt sätt värdera en skada fristående från den ansvarsutlösande gärningen. En reglering med utgångspunkt i effekten skulle därför kunna leda till en bristande förutsebarhet. Dessutom kan det finnas ett intresse av att genom lagstiftningen upprätthålla en norm för vad som inte får sägas eller göras som kan störa trygghet och frid. Det gäller inte minst för att avgränsa det straffbara området. Det är enligt regeringens mening därför inte lämpligt att låta den angripnes subjektiva upplevelser och uppfattningar ensamt definiera vad som utgör en straffbar kränkning av den personliga integriteten. Som utredningen föreslår bör straffbestämmelsen i stället utformas så att endast gärningar som *typiskt sett* orsakar skada av viss dignitet på den personliga integriteten omfattas av straffansvar. Genom en sådan avgränsning till typiska effekter av att privata uppgifter sprids, undantas spridning av uppgifter som visserligen är av privat natur men som den enskilde rimligen ska kunna tåla och som därför inte bör omfattas av straffansvar. Å andra sidan upprätthålls en norm gällande vilken uppgiftsspridning som verkligen bör anses utgöra ett oacceptabelt angrepp på någons personliga integritet och privatliv. Genom att endast gärningar som typiskt sett kan medföra allvarlig skada omfattas av straffansvar undantas normalt sådant begränsat tillgängliggörande av uppgifter som sker inom

Prop. 2016/17:222 verksamheter där detta är särskilt reglerat, t.ex. sådan spridning av uppgifter om hälsotillstånd som sker inom hälso- och sjukvården enligt det regelverk som gäller på det området.

Samtidigt kan ett brott mot den personliga integriteten knappast förstås eller bedömas straffvärdemässigt på ett rimligt sätt om inte viss hänsyn tas till situationen och till målsäganden. Av betydelse är då det sociala sammanhang som den utsatte befinner sig i, om det rör sig om ett barn och vilken spridning uppgifterna fått bland människorna i detta sammanhang. Bedömningen av om spridningen varit ägnad att orsaka allvarlig skada får alltså göras med hänsyn också till omständigheter hänförliga till målsäganden i det enskilda fallet.

En särskild fråga är vem spridningen ska ha varit ägnad att orsaka allvarlig skada hos. Spridning av integritetskänsliga uppgifter utgör främst ett intrång i den personliga integriteten hos den som uppgiften verkligen avser, exempelvis den person som är avbildad på en integritetskänslig bild eller den person som en patientjournal handlar om. Vissa remissinstanser såsom *Solna tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* anser också att straffbestämmelsen endast bör gälla den som uppgiften avser. Vid bedömningen av om ett intrång kan orsakas i någons privatliv trots att den uppgift som sprids avser någon annan person, gör regeringen följande överväganden.

I det integritetsbrott Yttrandefrihetskommittén skisserade övervägdes en brottskonstruktion där även allvarliga men för närstående till den utpekade personen skulle kunna medföra att ett brott begåtts (jfr SOU 2012:55 s. 437 f.). Motsvarande skaderekvisit finns i flera bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen där sekretess gäller även om närstående till den som uppgiften avser kan lida men av att en uppgift röjs. Spridning av integritetskänsliga uppgifter om nära anhöriga kan också många gånger uppfattas som kränkande även för närstående. Att generellt kunna beakta skada för anhöriga till den som uppgiften avser skulle dock enligt regeringens mening leda till en alltför omfattande och svåröverblickbar kriminalisering. Det finns i linje med detta ställningstagande inte skäl att, som *Uppsala universitet* respektive *Skolinspektionen* föreslår, låta uppgifter om föräldrar utgöra ett intrång i barnets privatliv eller låta uppgifter om barn utgöra intrång i syskons privatliv. Bestämmelsen bör alltså som huvudregel endast skydda den person som uppgiften verkligen avser.

Trots det anförda bör det dock som utredningen föreslår finnas ett visst utrymme att i undantagsfall bedöma spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter som ett intrång i integriteten även hos någon annan än den som uppgiften verkligen avser. I en persons privata sfär ingår normalt sett endast personen själv. Det utesluter dock inte att i vissa speciella fall även andra kan vara så nära förknippade med personen att även uppgifter om dem kan anses ingå i den privata sfären. Barn har en egen privat sfär men kan innan de når vuxen ålder också anses ingå i föräldrarnas eller andra vårdnadshavares privata sfär. Det innebär att uppgifter som rör barnet i vissa speciella fall kan anses röra även föräldrarnas eller andra vårdnadshavares privatliv när det är fråga om mycket integritetskänsliga och utlämnande uppgifter. Om exempelvis någon sprider obduktionsbilder av ett avlidet barn bör det alltså kunna anses utgöra ett intrång i föräldrarnas privatliv. En sådan ordning

framstår som sakligt motiverad och kan enligt regeringen inte, som *Helsingborgs tingsrätt* befarar, väntas leda till några nämnvärda problem vid avgränsningen av bestämmelsens tillämpningsområde. Till skillnad från *Solna tingsrätt* och *Kammarrätten i Stockholm* anser regeringen även att en sådan tillämpning ryms under uttrycket ”den som uppgiften rör”.

Bestämmelsen bör i enlighet med det anförda utformas så att spridningen ska vara ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör. Med detta avses förutom den som uppgiften verkligen avser även i vissa undantagssituationer föräldrar eller vårdnadshavare till ett barn som uppgiften avser.

Undantag från straffansvar bör gälla om det var försvarligt att sprida uppgifterna

Den ovan föreslagna utformningen av kriminaliseringen täcker enligt regeringens mening sådana intrång i privatlivet genom spridning av uppgifter som i princip bör omfattas av straffansvar. För att en balans ska åstadkommas mellan skyddet för den personliga integriteten och yttrandefriheten samt för att tillgodose de krav på proportionalitet som gäller vid inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen och Europakonventionen, måste det dock finnas utrymme för att inte döma till ansvar i det enskilda fallet om det finns ett tillräckligt starkt motstående intresse som motiverar spridningen. Vid bedömningen av vilka begränsningar som kan godtas med hänsyn till privatlivets helgd måste särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrande- och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter, se 2 kap. 23 § andra stycket RF samt jfr även avsnitt 4.2.

Även om kriminaliseringen enligt regeringens förslag begränsas till sådan spridning som är ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör, kan det finnas situationer där den som sprider uppgiften ändå kan anses ha haft ett berättigat intresse av att göra detta. I likhet med utredningen anser därför regeringen att det bör införas ett undantag från straffansvar för gärningar som med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarliga. Avgränsningar av detta slag är väl etablerade i straffrätten (jfr t.ex. 4 kap. 6 a § och 5 kap. 1 § brottsbalken).

Prövningen av om gärningen var försvarlig får göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Yttrandefrihetsintresset får då vägas mot den enskildes intresse av skydd för sitt privatliv och sin integritet. Det är då av betydelse om spridningen har skett i ett journalistiskt eller opinionsbildande syfte. Det kan också beaktas om intentionen varit att avslöja övergrepp mot enskilda eller andra oegentligheter, såsom missförhållanden i olika typer av verksamheter. Även andra skäl kan leda till att det finns ett tydligt allmänintresse av att uppgiften sprids. Vidare kan det beaktas om spridningen har varit motiverad av vetenskapliga skäl eller kan försvaras utifrån konstnärliga hänsyn. Under vissa omständigheter kan myndigheter ha en skyldighet att röja integritetskänsliga uppgifter. Om det då även sker en spridning av uppgifter som skulle träffas

Prop. 2016/17:222 straffbestämmelsen bör spridningen kunna anses försvarlig så länge den inte går utöver myndighetens skyldigheter.

Regeringen föreslår därför att från straffansvar ska undantas gärningar som med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarliga.

Straffbestämmelsens placering

Utredningen föreslår att straffbestämmelsen ska placeras i 4 kap. brottsbalken, som rör brott mot frihet och frid. *Uppsala universitet* och *Stockholms universitet* bedömer att det kännetecknande för brottet snarare är spridningen till annan än att en direkt påverkan på den utsattes situation skapar negativa effekter. De anser därför att brottet har en nära koppling till förtalsbrottet och föreslår – i likhet med de tidigare utredningar som övervägt liknande straffbestämmelser – att straffbestämmelsen placeras i 5 kap. om ärekränkingsbrott.

Regeringen konstaterar för sin del att det straffrättsliga skydd som bestämmelsen är avsett att ge inte är begränsat till spridning av uppgifter som kan skada någons anseende. Skyddsintresset är i stället den enskildes privatliv och frid och sammanfaller därmed närmare med bestämmelserna i 4 kap. brottsbalken om t.ex. olaga hot, kränkande fotografering och ofredande än med regleringen i 5 kap. brottsbalken som syftar till att skydda den enskildes ära och anseende. Det är också naturligt att se ett nytt brott som en del av de särskilda fridskränkingsbrotten i 4 kap. 4 a §. Övervägande skäl talar därmed för att bestämmelsen i enlighet med utredningens förslag bör införas i 4 kap. Det finns enligt regeringen vidare starka skäl för att hålla det straffrättsliga integritetsskyddet mot spridning av bilder och uppgifter samlat. Det finns därför inte skäl att – som *Unizon* och *RFSU* föreslår – särreglera spridning av material med sexuell karaktär i en egen bestämmelse i 6 kap. om sexualbrott. En sådan ordning skulle enligt regeringen göra lagstiftningen mer komplicerad och ge upphov till onödiga gränsdragnings- och konkurrensfrågor.

5.6 Gradindelning och straffskalor

Regeringens förslag: Det nya brottet delas in i två grader, som ges beteckningarna *olaga integritetsintrång* respektive *grovt olaga integritetsintrång*. Straffet för olaga integritetsintrång ska vara böter eller fängelse i högst två år. Straffet för grovt olaga integritetsintrång ska vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen, med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen, var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: *Norrköpings tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* betonar vikten av att straffskalan för brottet framstår som adekvat i förhållande till andra brott som skyddar den personliga integriteten och efterlyser en närmare analys av hur straffskalan bör utformas. *Solna*

tingsrätt anser att det är otydligt vad som krävs för att brottet ska rubriceras som grovt och ifrågasätter om det överhuvudtaget bör införas ett grovt brott. *Helsingborgs tingsrätt* anser att en så vidsträckt straffskala som böter eller fängelse i högst två år bör undvikas, att maximistrafket för brott av normalgraden inte bör sättas högre än fängelse i ett år och att det kan övervägas om inte ett ringa brott bör införas. Tingsrätten anser vidare att det bör övervägas om inte fler kvalifikationsgrunder bör införas för det grova brottet. Enligt *Uppsala universitet* bör det inskräpas att det vid bedömningen av om ett brott ska rubriceras som grovt bör vara av större betydelse att spridningen skett på ett sådant sätt att uppgifterna lätt kan hittas via sökmotorer på internet än att uppgifterna teoretiskt sett tillgängliggjorts för ett mycket stort antal personer. Uppsala universitet anser även att det saknas skäl att peka ut grovt olaga identitetsintrång som ett s.k. artbrott. *Rädda barnen* lyfter fram att brottsoffrets ålder bör ha betydelse för brottsrubriceringen.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, Solna tingsrätt, Åklagarmyndigheten, Uppsala universitet och Stockholms universitet, konstaterar att tillämpningsområdet för olaga integritetsintrång överlappar tillämpningsområdena för flera andra straffbestämmelser och efterlyser en utförlig genomgång av hur olika konkurrenssituationer bör hanteras.

Skälen för regeringens förslag

Gradindelning, straffskalor och brottsbeteckningar

Straffvärdet för ett intrång i privatlivet genom spridning av integritetskänsliga bilder eller uppgifter kan tänkas variera i betydande grad med hänsyn till de olika slag av uppgifter som straffbestämmelsen omfattar. Vidare har det betydelse i vilken utsträckning, på vilket sätt, i vilka kretsar och hur länge uppgiften har gjorts tillgänglig. Straffskalan för ett brott ska spegla dess allvar och måste därför vara utformad så att ett straff som motsvarar brottets allvar kan dömas ut. I vissa fall torde straffet kunna stanna vid böter. I andra fall är det dock uppenbart att en strängare påföljd kan vara motiverad. Spridning av integritetskänsliga bilder eller andra uppgifter kan utgöra ett särskilt allvarligt intrång i privatlivet och leda till mycket stora personliga och sociala skadeverkningar. Spridning av t.ex. stillbilder eller rörliga bilder med ett sexuellt innehåll – såsom filmade samlag – kan orsaka mycket allvarlig skada för den som uppgiften rör. I de fall där sådana bilder görs tillgängliga för ett stort antal personer och är lätt identifierbara finns det skäl att bedöma straffvärdet som betydande. Det gäller särskilt om spridningen skett riktat i syfte att kränkande bilder ska nå målsägandens familj, skolkamrater, kollegor och bekantskapskrets. Effekterna av spridningen kan också göra sig påmind under mycket lång tid. Samhällsutvecklingen har dessutom under längre tid gått i riktning mot att den personliga integriteten tillmäts en allt större betydelse i lagstiftningen. För att fullt ut återspegla gärningens allvar i de mest klandervärda fallen anser utredningen att straffskalan bör sträcka sig upp till fängelse i högst fyra år.

Påföljdssystemet bygger på principerna om proportionalitet och ekvivalens, som innebär att svårare brott ska bestraffas strängare än

Prop. 2016/17:222 lindrigare brott och att lika svåra brott ska ges lika stränga straff. Som *Norrköpings tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* betonar, måste därför straffskalan för brottet framstå som adekvat i förhållande till andra brott som skyddar den personliga integriteten. Flera jämförbara brott med den personliga integriteten som skyddsintresse, t.ex. kränkande fotografering, olovlig identitetsanvändning, brytande av post- eller telehemlighet, olovlig avlyssning och brott mot personuppgiftslagen, har fängelse i högst två år som maximistraff. Detsamma gäller för grovt förtal. Även om själva upptagandet, genom t.ex. avlyssning eller fotografering, kan upplevas som nog så kränkande så torde enligt regeringens bedömning själva spridningen av materialet av de flesta upplevas som ett ännu större intrång i den personliga integriteten. Uppgifter som sprids t.ex. via internet kan få en global räckvidd och möjligheterna att kopiera och spara information gör att det som en gång spritts många gånger kan vara fortsatt tillgängligt och komma att spridas på nytt. Det finns därför enligt regeringens anledning att bedöma den kränkning av den personliga integriteten som kan uppkomma genom spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter som allvarigare än de kränkningar som kan uppkomma genom andra jämförbara brott. Detsamma gäller enligt regeringens i förhållande till angrepp på äran och anseendet som kan uppkomma genom grovt förtal. Med beaktande av de psykiska och sociala skadeverkningar sådana gärningar kan leda till instämmer regeringens i att ett maximistraff om fyra års fängelse framstår som väl avvägt för att möjliggöra en differentierad straffmätning och ge utrymme att döma ut en proportionerlig påföljd även i de allvarligaste fallen. Ett sådant maximistraff framstår enligt regeringens även som väl förenligt med de krav på proportionalitet och ekvivalens som gäller inom straffrätten.

Med hänsyn till att straffvärdet kan variera avsevärt instämmer regeringens i utredningens bedömning att brottet bör gradindelas genom att det även införs ett grovt brott. När det gäller straffskalornas närmare utformning gör regeringens följande överväganden. Utredningen föreslår att straffskalan för brott av normalgraden bör sträcka sig från böter till fängelse i högst två år. Förslaget kritiserar dock av *Helsingborgs tingsrätt*, som anser att en så vidsträckt straffskala bör undvikas och att maximistraffet för brott av normalgraden inte bör sättas högre än ett år. Tingsrätten anser vidare att det bör övervägas om ett ringa brott bör införas. Det kan dock konstateras att straffskalor som sträcker sig från böter till fängelse i högst två år inte är ovanliga. Kränkande fotografering, olovlig identitetsanvändning, intrång i förvar, brytande av post- eller telehemlighet, olovlig avlyssning och dataintrång – som samtliga är placerade i 4 kap. brottsbalken och har den personliga integriteten som skyddsintresse – har en straffskala som sträcker sig från böter till fängelse i högst två år. Även grovt förtal har böter eller fängelse i högst två år i straffskalan. Mot den bakgrunden anser regeringens att en straffskala om böter eller fängelse i högst två år framstår som rimlig även för olaga integritetsintrång. Med en så utformad straffskala finns inte något behov av att införa ett ringa brott.

I likhet med utredningen anser regeringens att minimistraffet för det grova brottet bör bestämmas till sex månaders fängelse. Det innebär en överlappning om ett år och sex månader mellan minimistraffet för det

grova brottet och maximistrafet för brott av normalgraden. Det kan visserligen, som *Helsingborgs tingsrätt* poängterar, diskuteras om en så stor överlappning i straffskalorna är önskvärd eftersom det i praktiken skulle kunna innebära att stora delar av straffskalan för brott av normalgraden sällan kommer till användning (jfr prop. 2015/16:111 Synnerligen grova narkotikabrott s. 32). Motsvarande överlappning i straffskalorna mellan brott av normalgraden och grova brott gäller dock för t.ex. våld eller hot mot tjänsteman och flera av förmögenhetsbrotten. Något hinder mot att utforma straffskalorna i enlighet med utredningens förslag finns därför inte.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen alltså att brottet delas in i två grader och ges brottsbeteckningarna olaga integritetsintrång respektive grovt olaga integritetsintrång. Straffskalan för olaga integritetsintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst två år medan straffskalan för grovt olaga integritetsintrång föreslås vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Kvalifikationsgrunderna för grovt olaga integritetsintrång

Av central betydelse för bedömningen av om ett brott är grovt är som utredningen anför uppgiftens innehåll och känslighet. Utöver uppgiftens innehåll bör vid bedömningen av om ett brott är grovt särskilt beaktas på vilket sätt spridningen skett och omfattningen av spridningen. Av betydelse kan vara om spridningen inneburit att uppgiften tillgängliggjorts för ett mycket stort antal personer. Vidare kan beaktas om spridningen skett på ett sätt som syftat till att ett mycket stort antal personer faktiskt skulle ta del av uppgifterna, exempelvis genom att uppgifterna lagts ut på en webbplats som är välkänd och som besöks av många människor. Det bör dessutom kunna beaktas om spridningen skett på ett sådant sätt att personer som är närstående eller bekanta till den som uppgifterna avser skulle ta del av uppgifterna. Vidare kan det vara av betydelse om spridningen skett på ett sådant sätt att uppgifterna med lätthet kan hittas via sökmotorer på internet av den som söker information om en viss person, t.ex. genom att det sprids många olika identitetsuppgifter. Bedömningen av om ett brott är grovt ska göras utifrån en samlad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet, vid vilken såväl försvårande som förmildrande omständigheter ska beaktas.

Påföljdsval

I fråga om valet av påföljd anser utredningen i fråga om det grova brottet att det som utgångspunkt bör anses vara av en sådan art att det finns en presumtion att välja fängelse som påföljd (30 kap. 4 § andra stycket brottsbalken). Utredningen hänvisar till att sådana gärningar som utgör grovt olaga integritetsintrång typiskt sett utgör mycket allvarliga angrepp på den personliga integriteten och att det är fråga om brottslighet som det ter sig särskilt angeläget att motverka. *Uppsala universitet* anser att det saknas anledning att peka ut brottet som ett så kallat artbrott. I övrigt invänder ingen remissinstans mot utredningens förslag. Regeringen instämmer i att sådana integritetsintrång som sker genom spridning av uppgifter utgör allvarliga angrepp på den personliga integriteten och att

Prop. 2016/17:222 de framstår som särskilt angelägna att motverka. Det handlar också om en företeelse som ökat i omfattning under senare år i samband med den tekniska utvecklingen. Regeringen ansluter sig därför till utredningens bedömning att brottslighetens art många gånger bör motivera att påföljden bestäms till fängelse även om varken straffvärdet i sig eller tidigare brottslighet skulle motivera det. Det bör enligt regeringen gälla inte endast grovt olaga integritetsintrång utan även vissa brott av normalgraden. Styrkan av fängelsepresumtionen bör dock avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Förhållandet till annan lagstiftning

När ett handlande innefattar mer än en straffbelagd gärning uppkommer frågan om domstolen ska döma för ett eller flera brott. Sådana gärningar som utgör olaga integritetsintrång torde i vissa fall vara straffbelagda även enligt andra straffbestämmelser (jfr avsnitt 5.1). Som utredningen konstaterar ger införandet av en ny straffbestämmelse därmed upphov till frågor om regelkonkurrens, särskilt i förhållande till förtalsbrott. Enligt utredningen bör sådana frågor lösas i praxis med tillämpning av allmänna principer om olikartad brottskonkurrens. Om det skyddsintresse som angripits i första hand avser den utpekades personliga integritet och privatliv, bör enligt utredningen det nya brottet vinna företräde och ett förtalsbrott konsumeras. Om gärningen både innefattar ett angrepp på den utpekades personliga integritet och på dennes ära och anseende kan dock enligt utredningen båda straffbuden bli tillämpliga, dvs. det ska dömas i konkurrens.

Flera remissinstanser, såsom *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Åklagarmyndigheten*, *Uppsala universitet* och *Stockholms universitet*, konstaterar att överlappningen mellan det nya brottet och befintliga straffbestämmelser kommer att leda till tolknings- och tillämpningsproblem och efterlyser ytterligare vägledning och exempel kring hur sådana situationer bör lösas. Som remissinstanserna konstaterar är det gemensamma tillämpningsområdet för det nya brottet och framför allt förtalsbrott relativt stort. Även om det finns många likheter mellan brottstyperna har olaga integritetsintrång den personliga integriteten som skyddsintresse medan förtalsbrottet skyddar den ära och det anseende någon har hos andra. Som huvudregel bör det enligt regeringen då också dömas för båda brotten i konkurrens. Med tanke på den påtagligt strängare straffskala som gäller för grovt olaga integritetsintrång bör dock sådant brott normalt konsumera ansvar för förtalsbrott.

I vissa fall kan tillämpningsområdet för det nya brottet även sammanfalla med barnpornografibrott eller olaga våldsskildring. De senare är brott mot allmän ordning med delvis andra skyddsintressen. I de fall spridning av uppgifter samtidigt är straffbart enligt någon av dessa bestämmelser bör därför dömas för båda brotten i brottskonkurrens. Detsamma gäller om spridningen samtidigt innebär ett brott mot tystnadsplikt av någon som enligt lag eller annan författning är skyldig att hemlighålla uppgiften.

Ytterst får lösningen av konkurrensfrågor dock bli en uppgift för rättstillämpningen.

Regeringens förslag: Olaga integritetsintrång ska åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Regeringens bedömning: Det bör inte gälla någon åtalsbegränsning för grovt olaga integritetsintrång.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens i fråga om olaga integritetsintrång. Utredningen uttalar sig inte om vad som bör gälla för grovt olaga integritetsintrång.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Fridskränkningssbrotten i 4 kap. brottsbalken faller under allmänt åtal. För vissa av brotten, t.ex. hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering och, i vissa fall, ofredande och olovlig avlyssning, gäller att åtal får väckas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Vid bedömningen av om åtal är påkallat från allmän synpunkt bör bl.a. hänsyn tas till målsäganden. Ibland kan hänsyn till denne tala mot allmänt åtal för denna typ av brott.

Den som har utsatts för olaga integritetsintrång kan ha en befogad anledning att vilja undgå den ytterligare exponering som ett åtal kan medföra. Mot den bakgrunden är det rimligt att det läggs vikt vid målsägandens inställning till åtal. Allmänt åtal bör därför enligt regeringen endast få väckas om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. För grovt olaga integritetsintrång bör däremot med hänsyn till brottets allvar inte gälla någon åtalsbegränsning.

5.8 Olaga förföljelse och fridskränkningssbrotten

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § brottsbalken utvidgas till att omfatta även gärningar som utgör olaga integritetsintrång.

Regeringens bedömning: Fridskränkningssbrotten kommer att omfatta olaga integritetsintrång utan att det krävs några särskilda lagstiftningsåtgärder.

Utredningens förslag och bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Straffbestämmelsen om olaga förföljelse föreskriver straffansvar för förföljelse som består i upprepade gärningar mot en och samma person. Den syftar till att förstärka det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse och att åstadkomma en straffmätning som återspeglar brottslighetens allvar när det upprepade brottsliga handlandet utgör en särskild kränkning av målsägandens integritet. Brottet olaga förföljelse är utformat med fridskränkningssbrotten som förebild men är inte begränsat till

Prop. 2016/17:222 närstående förhållanden och innebär inte något krav på att gärningarna ska ha varit ägnade att allvarligt skada målsägandens självkänsla.

I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2010/11:45 Förbättrat skydd mot stalkning s. 68) har anförts att straffansvaret som utgångspunkt bör omfatta sådana brottstyper som typiskt sett ingår i ett förföljelsebeteende och som enligt praxis leder till förhållandevis lindriga påföljder även om brotten begåtts upprepat och systematiskt mot en och samma person. Olaga förföljelse omfattar gärningar som utgör misshandel av normalgraden, försök till misshandel av normalgraden, olaga tvång som inte är grovt, olaga hot som inte är grovt, kränkande fotografering, olovlig identitetsanvändning, hemfridsbrott och olaga intrång såväl av normalgraden som grovt brott, ofredande, sexuellt ofredande, skadegörelse, försök till skadegörelse, åverkan som består i ringa skadegörelse samt överträdelse av kontaktförbud.

Det slag av uppgiftsspridning som regeringen nu föreslår ska kriminaliseras som olaga integritetsintrång kan typiskt sett förekomma när någon förföljer och trakasserar en annan person. Straffet för olaga integritetsintrång föreslås, i likhet med vad som gäller för flera av de brott som nu omfattas av bestämmelsen, vara böter eller fängelse i högst två år. Straffbestämmelsen om olaga förföljelse bör därför i enlighet med utredningens förslag utvidgas till att omfatta även gärningar som utgör olaga integritetsintrång. För sådana gärningar som är så allvarliga att de utgör grovt olaga integritetsintrång ger den föreslagna straffskalan, fängelse i lägst sex månader och högst fyra år, ett tillräckligt utrymme att beakta brottets allvar. Grovt olaga integritetsintrång bör därför inte omfattas (jfr prop. 2010/11:45 s. 69).

Brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning enligt 4 kap. 4 a § brottsbalken omfattar enligt sin ordalydelse bl.a. brott enligt 4 kap. Det nya brottet olaga integritetsintrång kommer därför att ingå i fridskränkningssbrotten utan att det behövs några särskilda lagändringar.

5.9 Sekretess hos domstol i mål om olaga integritetsintrång

Regeringens förslag: Det ska gälla sekretess hos domstol i mål om ansvar för olaga integritetsintrång för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Bestämmelsen om sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild ändras så att sekretess gäller om uppgiften förekommer i mål om ansvar för barnpornografibrott, ersättning för skada med anledning av sådant brott eller förverkande av skildring med sådant innehåll.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: Åklagarmyndigheten, RFSU och Roks tillstyrker utredningens förslag. I övrigt yttrar sig inte någon remissinstans särskilt i frågan.

Sekretess vid domstolsförhandlingar

Ett brottmål avgörs som huvudregel efter huvudförhandling. Sedan länge gäller som ett uttryck för offentlighetsprincipen att allmänheten ska ha insyn i de förhandlingar som hålls i domstol (jfr 5 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken). Denna möjlighet till insyn är av central betydelse för rättssäkerheten och allmänhetens förtroende för rättskipningen. Att en förhandling vid domstol ska vara offentlig slås fast i 2 kap. 11 § andra stycket RF. Av 2 kap. 20 § första stycket 4 framgår dock att förhandlingsoffentligheten under vissa förutsättningar får begränsas genom lag. Av 2 kap. 21 § följer vidare att begränsningarna måste tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och att de inte får gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till detta ändamål. Begränsningar av det slaget finns för de allmänna domstolarna i rättegångsbalken.

Om en domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet får en sekretessreglerad uppgift från en annan domstol eller myndighet, blir sekretessbestämmelsen som huvudregel tillämplig på uppgiften även hos den mottagande domstolen i enlighet med 43 kap. 2 § första stycket OSL. Som huvudregel upphör en sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende att vara tillämplig om uppgiften läggs fram vid en offentlig förhandling, 43 kap. 5 § första stycket. Om uppgiften däremot läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar fortsätter sekretessbestämmelsen att vara tillämplig om inte domstolen beslutar annat. Sedan domstolen skilt målet från sig fortsätter sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i sitt avgörande har beslutat det.

Förhandlingar i allmän domstol får enligt 5 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken hållas inom stängda dörrar endast i vissa fall. Det är inte tillräckligt att en sekretessbestämmelse är tillämplig på en uppgift som kan antas läggas fram vid en förhandling. För att förhandlingen ska kunna hållas inom stängda dörrar i den del som rör uppgiften krävs dessutom att det är av synnerlig vikt att uppgiften hålls hemlig. Undantag från detta krav gäller dock för de sekretessbestämmelser som har utfärdats särskilt med tanke på förhållandena vid domstolarna. En förhandling kan i linje med detta hållas inom stängda dörrar om sekretess gäller enligt bl.a. 35 kap. 12 § OSL. I dessa fall krävs alltså inte att det är av synnerlig vikt att uppgiften hålls hemlig.

Av 35 kap. 12 § framgår att sekretess gäller hos domstol för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar, olovlig avlyssning, dataintrång, brott mot tystnadsplikt, brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts, människorov eller människohandel. Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av sådana brott. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

Under en förundersökning kan sekretess gälla för uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, se 35 kap. 1 § första

Prop. 2016/17:222 stycket. Sekretessen enligt denna bestämmelse upphör dock enligt 35 kap. 7 § normalt att vara tillämplig hos förundersökningsmyndigheten om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal. Sekretessen upphör dock inte att gälla bl.a. om sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt 35 kap. 12 §. Detta undantag har införts för att sekretessen hos domstolen skulle förlora sin verkan om uppgifterna var offentliga hos förundersökningsmyndigheten.

Det behövs en särskild sekretessreglering för olaga integritetsintrång

Enligt 35 kap. 1 § första stycket OSL gäller förundersökningssekretess för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Uppgifter som framkommer under en förundersökning gällande olaga integritetsintrång och som kan vara integritetskränkande, torde därför många gånger omfattas av sekretess så länge förundersökningen pågår. Sekretessen under förundersökningen upphör dock att gälla om uppgiften lämnas till domstol i samband med åtal, se 35 kap. 7 §.

Som framgår ovan är det en grundläggande princip att förhandlingar i domstol i största möjliga utsträckning ska vara offentliga. När ytterligare bestämmelser om sekretess övervägs måste alltså de intressen som talar för sekretess vägas mot denna princip. Det krävs då särskilt starka skäl för att införa sekretessregler som innebär att förhandlingsoffentligheten begränsas. Sådana starka skäl har ansetts föreligga när det gäller de brott som räknas upp i 35 kap. 12 §. Behovet av skydd för målsägandens eller andra inblandades integritet bl.a. i mål om ansvar för utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar, olovlig avlyssning, sexualbrott, brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts och brott mot tystnadsplikt m.fl. har ansetts vara så starkt att intresset för offentlighet har fått ge vika. Det har motiverats med att man i möjligaste mån bör förebygga den olägenhet som består i att rättegången kan komma att ge ökad offentlighet åt just sådana förhållanden som målsäganden velat dölja. Det har vidare framhållits att en målsägande kan dra sig för att anmäla dessa brott om han eller hon riskerar att uppgifter om privatlivet dras fram i offentlighetens ljus vid en kommande domstolsförhandling och att syftet med lagstiftningen därmed i viss mån kan anses förfelat (jfr prop. 2003/04:93 Några frågor om sekretess m.m. s. 58). Målsägandens starka intresse av sekretess för uppgifter som läggs fram i ansvars- och skadeståndsdelen och de men som målsäganden kan lida om uppgifterna blir offentliga har också framhållits. Vidare har sekretessen motiverats med att det kan vara nödvändigt att under en förhandling lägga fram uppgifter som är sekretesskyddade enligt någon annan bestämmelse.

Motsvarande argument talar enligt regeringen för att sekretess bör gälla även i mål om ansvar för olaga integritetsintrång.

En särskild aspekt som utredningen lyfter fram är dock att brottet begås just genom spridning av uppgifter och att den straffrättsliga regleringen innebär en inskränkning av yttrandefriheten. I de fall starka yttrandefrihetsaspekter gör sig gällande kan en annars brottslig spridning av integritetskänsliga uppgifter anses försvarlig och därigenom straffri.

Att en förhandling som gäller ett brott som skett genom spridning av uppgifter – där kanske invändningar om försvarlighet och yttrandefrihetsaspekter framförs – hålls inom stängda dörrar kan alltså möjligen resa vissa betänkligheter. Av 5 kap. 1 § rättegångsbalken följer dock att en domstolsförhandling endast får hållas inom stängda dörrar i den del förhandlingen rör uppgifter som omfattas av de aktuella sekretessbestämmelserna. Ett förordnande om stängda dörrar får alltså inte avse andra delar av förhandlingen än sådana under vilka sekretesskyddade uppgifter kan antas bli lämnade. Att sekretess ska gälla för innehållet i vissa bilder eller andra uppgifter behöver därför inte innebära att möjligheterna till insyn genom förhandlingsoffentligheten undergrävs eller att domstolen beslutar om fortsatt sekretess i domen på ett sätt som försvårar förståelsen av domstolens ställningstaganden.

Sammantaget anser regeringen i likhet med utredningen att skälen för sekretess är så pass starka att de – vid en vägning mot principen om förhandlingsoffentlighet – motiverar en särskild sekretessreglering gällande mål om ansvar för olaga integritetsintrång. Detta bör lämpligen ske genom att uppräkningsavsnittet i 35 kap. 12 § OSL kompletteras med denna brottstyp.

I 35 kap. 12 § tredje stycket anges att sekretess gäller hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för barnpornografibrott, ersättning för skada med anledning av sådant brott, och förverkande av skildring med sådant innehåll. Enligt den nuvarande utformningen är uppräkningsavsnittet alltså kumulativt. Det bör dock rimligen vara alternativt. Bestämmelsen bör därför ändras så att sekretess gäller om uppgiften förekommer i mål om ansvar för barnpornografibrott, ersättning för skada med anledning av sådant brott *eller* förverkande av skildring med sådant innehåll.

6 Olaga hot

6.1 Nuvarande ordning

Straffbestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 5 § brottsbalken är i stora delar oförändrad sedan brottsbalkens tillkomst. Den straffbara gärningen består i att lyfta vapen mot någon annan eller annars hota med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse den 1 juli 2016 då grovt olaga hot infördes som en särskild brottsbeteckning och vissa kvalifikationsgrunder infördes. I och med 2016 års lagändringar ska vid bedömningen av om ett olaga hot är grovt särskilt beaktas om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag eller om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

Straffet för olaga hot är böter eller fängelse i högst ett år. Straffet för grovt olaga hot är fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Försök, förberedelse och stämpling är endast straffbelagt för grovt olaga hot.

Olaga hot är straffbart som tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott enligt 7 kap. 4 § TF respektive 5 kap. 1 § YGL.

6.2 Straffbestämmelsen om olaga hot moderniseras och utvidgas

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om olaga hot moderniseras och utvidgas till att även gälla hot mot den personliga integriteten. Straffansvar för olaga hot ska gälla för den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att straffansvaret ska gälla för den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig oro för sin egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag. Flera remissinstanser, däribland *Solna tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt* och *Stockholms universitet* ifrågasätter dock om det verkligen är motiverat att ändra det nuvarande rekvisitet "allvarlig fruktan" till "allvarlig oro". *Örebro universitet* anser att en så långtgående kriminalisering är omotiverad och avstyrker förslaget. *Helsingborgs tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* anser att det bör analyseras om inte allvarlig rädsla vore en lämpligare nivå för straffbarhet. Vissa remissinstanser, t.ex. *Sveriges Television AB*, *Sveriges Tidskrifter* och *Publicistklubben*, ifrågasätter behovet av förändring och invänder att yttrandefrihetskONSEKVENSerna av förslagen inte är tillräckligt belysta och att ytterligare överväganden behövs innan förslagen kan läggas till grund för lagstiftning, särskilt på det grundlagsskyddade området. Även *Sveriges Radio AB* anser att yttrandefrihetsaspekterna inte är tillräckligt belysta och avstyrker förslaget i denna del. *Justitiekanslern* och *Åklagarmyndigheten* konstaterar att de sammantagna effekterna av den föreslagna sänkningen av nivån för straffbarhet och utvidgningen till att också gälla hot mot frihet och frid är svåra att överblicka och pekar på risken för att det straffbara området blir alltför stort. *Stockholms universitet* och *Uppsala universitet* ställer sig tveksamma till formuleringen säkerhet till frihet eller frid och efterlyser en annan lagteknisk konstruktion. *Säkerhetspolisen* anser att det bör övervägas om hot som inte kommer till den hotades kännedom bör vara straffbara i större utsträckning än i dag.

Hot som riktas mot någons frihet eller frid ska vara straffbara

Som konstateras i avsnitt 4.2 har den tekniska utvecklingen ökat möjligheterna att sprida integritetskänsliga eller nedsättande uppgifter om andra med risk för stora personliga skadeverkningar. Den som vill hota någon har också lättare att nå fram till denne. Kommunikationen mellan människor sker oftare inför ett stort antal personer och risken för att den finns kvar efteråt och kan läsas av andra är betydande. Utvecklingen har alltså medfört nya möjligheter att på olika sätt framföra hot.

Att utsättas för brott innebär för den enskilde i allmänhet ett stort mått av personligt obehag och i vissa fall även ett allvarligt lidande. Redan oro för att bli utsatt för brott kan emellertid vara förenat med obehag, otrygghet och rädsla. Bestämmelsen om olaga hot är avsedd att bereda ett straffrättsligt skydd mot sådana angrepp mot enskildas trygghet till liv, hälsa eller egendom. Det kommer till uttryck i lagtexten genom att sådana angrepp som är ägnade att framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom omfattas av straffansvar. Det innebär, som utredningen konstaterar, att hot om att begå brott där hotet på ett annat sätt innebär angrepp på någons personliga integritet inte omfattas av bestämmelsen om olaga hot, om hotet inte samtidigt kan sägas innebära ett hot om att utsätta någon för våld eller att skada någon eller något.

Som utredningen framhåller tillmäts den personliga integriteten en allt större betydelse som skyddsintresse och acceptansen i samhället för integritetskränkningar har blivit lägre. Hot om angrepp på den personliga integriteten, t.ex. i form av hot om spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter, framstår i dag för många människor som lika allvarliga som eller allvarligare än hot mot person eller egendom. Redan hot om sådana kränkningar kan leda till stora personliga skadeverkningar och enligt regeringen kan hoten innebära så allvarliga angrepp på någons personliga sfär, genom framkallande av rädsla eller obehag, att de bör omfattas av straffansvar. En utvidgning av straffbestämmelsen om olaga hot till att omfatta brott mot enskildas integritet skulle också innebära att bestämmelsen kan träffa förtäckta hot om allvarliga brottsliga angrepp, dvs. fall där hotet är antytt eller underförstått, i fler fall än i dag. Därigenom skulle ett mer ändamålsenligt straffrättsligt skydd kunna åstadkommas. Mot denna bakgrund anser regeringen i likhet med utredningen att tillämpningsområdet för olaga hot bör utvidgas till att avse även vissa hot om brott mot den personliga integriteten.

Utredningen föreslår att en utvidgning av bestämmelsen om olaga hot till att omfatta även hot mot den personliga integriteten rent lagtekniskt bör utformas så att även hot mot någons säkerhet till frihet eller frid ska vara straffbara. Därmed skulle det bli straffbart att t.ex. hota att beröva någon friheten eller att hota att bryta sig in i någons bostad även utan att gärningen samtidigt innefattar hot om våld eller hot om att skada egendom. Det skulle också bli straffbart att framföra hot om olaga integritetsintrång och andra allvarliga brott enligt 4 kap. brottsbalken.

En utvidgning av det straffbara området måste utformas så att det träffar de straffvärda fallen och avgränsas på ett tydligt sätt. Särskilt när

Prop. 2016/17:222 det gäller brott som innebär en inskränkning av yttrandefriheten, måste dessutom en utvidgning av det straffbara området innebära en rimlig avvägning mellan skyddet för den personliga integriteten och yttrandefriheten. Hot om att utsätta andra för brottsliga gärningar är dock knappast sådana slag av yttranden som yttrandefriheten i första hand är tänkt att skydda. Yttrandefriheten får också inskränkas om det är tillräckligt motiverat. Som utredningen konstaterar framstår kriminalisering som en nödvändig åtgärd för att effektivt kunna motverka allvarliga hot mot den personliga integriteten. Det finns därmed enligt regeringens uppfattning tillräckliga skäl att utvidga straffbestämmelsen om olaga hot till att omfatta även hot mot någons frihet och frid. *Stockholms universitet* och *Uppsala universitet* ställer sig tveksamma till uttrycket ”säkerhet till frihet eller frid”. Det skulle möjligen kunna göras gällande att det vore naturligare att tala om t.ex. trygghet till frid än säkerhet till detsamma. Enligt regeringens mening kan det dock inte råda några oklarheter kring vad som avses med begreppet säkerhet till frihet eller frid. Den nuvarande konstruktionen med säkerhet till person eller egendom är dessutom väl etablerad. Övervägande skäl talar därför enligt regeringens för att utforma straffbestämmelsen så att hot om brottslig gärning mot någons säkerhet till person, egendom, frihet eller frid ska omfattas av straffansvar.

Hot som är ägnade att framkalla allvarlig rädsla ska vara straffbara

En förutsättning för straffansvar för olaga hot är enligt lagtexten att hotet är ägnat att framkalla allvarlig fruktan. Som utredningen konstaterar indikerar uttrycket *allvarlig fruktan* mycket starka känslor av närmast akut rädsla och panik. Den genomgång av framför allt underrättspraxis som utredningen genomfört visar dock att det för straffansvar normalt inte förutsätts att ett hot har kunnat framkalla allvarlig fruktan för någons säkerhet i den betydelse uttrycket torde ha enligt gängse språkbruk. Utredningen bedömer att redan hot som är ägnade att framkalla allvarlig oro hos någon i realiteten torde vara straffbara såsom bestämmelsen tillämpas i praxis. Gränsen för straffbarhet torde alltså vara högre enligt bestämmelsens ordalydelse jämfört med hur den tillämpas i praktiken.

Enligt regeringens framstår den tillämpning som bestämmelsen har fått i praxis som rimlig. Även hot som inte framkallar allvarlig fruktan i en mer allmänspråklig betydelse kan vara så allvarliga och innebära sådana angrepp på den personliga integriteten att de bör vara straffbara. Som utredningen konstaterar framstår den diskrepans som sannolikt finns mellan straffbestämmelsens ordalydelse och dess tillämpning som olycklig. Det gäller enligt regeringens särskilt som bestämmelsen i praktiken fått ett vidare tillämpningsområde än vad lagtexten möjligen fullt ut ger stöd för. Det framstår därför enligt regeringens, inte minst med hänsyn till den betydelse legalitetsprincipen generellt tillmätts inom straffrätten, som angeläget att tillämpningen har fullt stöd i lagtexten.

Utredningen föreslår att ett sådant lagstöd bör åstadkommas genom att redan hot som är ägnade att framkalla allvarlig oro ska vara straffbara. Som flera remissinstanser, däribland *Solna tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt* och *Stockholms universitet* framhåller, kan det ifrågasättas om en så långtgående utvidgning som till allvarlig oro verkligen är

motiverad. Vidare skulle, som *Justitiekanslern* och *Åklagarmyndigheten* konstaterar, de sammantagna effekterna av den föreslagna sänkningen av nivån för straffbarhet och utvidgningen till att också gälla hot mot någons frihet och frid, bli svåra att överblicka och det finns en risk att det straffbara området skulle bli omotiverad stort. Som *Sveriges Television AB*, *Sveriges tidskrifter* och *Publicistklubben* pekar på måste även konsekvenserna för yttrandefriheten med ett sådant förslag beaktas. Även om hot att utsätta andra för brottsliga gärningar inte utgör sådana yttranden som yttrandefriheten i första hand är tänkt att skydda, kommer en utvidgning av det straffbara området för yttranden att innebära en motsvarande inskränkning av yttrandefriheten. Särskilt som olaga hot är ett tryck- och yttrandefrihetsbrott och eventuella förändringar av bestämmelsen kan få genomslag även på det grundlagsskyddade området finns det skäl till återhållsamhet. De invändningar som remissinstanserna framför framstår därför som befogade.

I lagrådsremissen gjordes därför bedömningen att en något mer försiktig formulering borde övervägas. I det avseendet framstår *allvarlig rädsla*, som lyfts fram av *Helsingborgs tingsrätt* och av *Åklagarmyndigheten*, som en mer begränsad och ändamålsenlig förändring. En justering från allvarlig fruktan till allvarlig rädsla skulle enligt remissen innebära att fler fall rymms inom det straffbara området, men kan inte befaras leda till att det straffbara området blir omotiverat stort. Att låta straffansvaret omfatta hot som är ägnade att framkalla allvarlig rädsla ansågs också ligga väl i linje med hur bestämmelsen tillämpas i praktiken.

Lagrådet har anfört att lagändringen inte syftar till en ändring av rättsläget och påpekat att en sådan ändring, förutom att den är onödig, kan leda till en oavsiktlig förskjutning i rättstillämpningen. Lagrådet har vidare ifrågasatt om den föreslagna ändringen uppfyller syftet att beskriva en lindrigare känsla av oro än som uttrycks med ordet fruktan och anser att det är svårt att se att det skulle föreligga någon beaktansvärd skillnad i nivån mellan fruktan och rädsla.

Regeringen gör för sin del följande bedömning. En lagstiftningsteknik som innebär att ordalydelsen i en bestämmelse anpassas efter hur bestämmelsen tillämpas i praktiken kan visserligen, som Lagrådet och även *Stockholms universitet* framhåller, framstå som riskabel såtillvida att den kan leda till att det straffbara området utvidgas på ett icke avsett sätt. Med den relativt begränsade ändring som regeringen föreslår framstår emellertid den risken som liten. Med beaktande av vad Lagrådet anfört måste även övervägas vilket behov som finns av förändringen. Som regeringen konstaterar ovan framstår det – särskilt på det straffrättsliga området – som angeläget att säkerställa att tillämpningen har fullt stöd i lagtexten. Till skillnad från Lagrådet anser regeringen att det finns en inte obetydlig skillnad i nivå mellan fruktan och rädsla. Som utredningen påtalar finns det också exempel på fall där domstolarna med hänvisning till rekvisitet allvarlig fruktan gjort skilda bedömningar av vad som ska krävas för straffbarhet (jfr t.ex. RH 2002:6 och Svea hovrätts dom den 9 september 2014 i mål nr B 10961–13). Utöver det behov av en förändring av ordalydelsen som följer av det anförda kan det även diskuteras om allvarlig fruktan på ett relevant sätt kan sägas beskriva de känslor som kan framkallas hos den som ställs inför ett hot

Prop. 2016/17:222 om brott mot den personliga integriteten. Enligt regeringen är ett rekvisit som anger att hotet ska vara ägnat att framkalla allvarlig rädsla lämpligare. Även av det skälet bör lagtexten ändras. De risker som förändringen av ordalydelsen kan vara förenad med utgör därför inte något hinder mot en sådan anpassning. Straffbestämmelsen om olaga hot bör därför utformas så att hot som är ägnade att framkalla allvarlig rädsla ska vara straffbara.

Straffbestämmelsen om olaga hot moderniseras och förenklas språkligt

I dag döms för olaga hot om någon *lyfter vapen mot annan* eller annars hotar med brottslig gärning på sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom. Att "lyfta vapen" är alltså särskilt angivet som exempel på hur gärningen kan begås även om lyftandet av vapnet måste innebära ett hot om brottslig gärning för att gärningen ska vara straffbar.

Att lyfta vapen kan alltså vara ett sätt – och dessutom ett allvarligt sätt – att hota någon annan med brottslig gärning. Att vapen används vid ett hot kan dessutom påverka straffvärdet och sedan den 1 juli 2016 ska det vid bedömningen av om ett olaga hot är grovt särskilt beaktas om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp. Det går att diskutera lämpligheten i att låta i huvudsak samma omständighet utgöra både ett exempel på när ett hot över huvud taget är brottsligt och på när brottet är grovt. Det finns dessutom många andra sätt på vilka ett hot om en brottslig gärning kan framföras än genom lyftande av vapen, särskilt i och med att straffbestämmelsen utvidgas till att gälla även hot mot frihet och frid. Mot den bakgrunden framstår det enligt regeringen som onödigt att i lagtexten exemplifiera med just "lyftande av vapen". I likhet med utredningen föreslår regeringen därför att "lyftande av vapen" utgår och att det i stället anges att straffansvar gäller den som hotar annan med brottslig gärning. Att exemplet utgår ur lagtexten innebär inte någon ändring i sak; lyftande eller annat användande av vapen ska alltså liksom tidigare kunna utgöra ett sätt att hota med brottslig gärning.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen alltså att straffbestämmelsen om olaga hot utformas så att sådana hot om brottslig gärning som är ägnade att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom frihet eller frid ska vara straffbara.

Ändringarna bör genomföras även på det grundlagsskyddade området

De föreslagna ändringarna innebär att straffbestämmelsen om olaga hot i brottsbalken såväl moderniseras språkligt som utvidgas i vissa avseenden. Som regeringen konstaterar i avsnitt 4.2 bör utgångspunkten beträffande de brott som är straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott vara att brottsbeskrivningarna i TF stämmer överens med motsvarande bestämmelser i brottsbalken. När, som i detta fall, ändringarna innebär att det straffbara området utvidgas bör dock den eftertanke och restriktivitet som gäller för kriminalisering av yttranden på det grundlagsskyddade området beaktas. De överväganden som ansetts motivera att olaga hot infördes i TF:s brottskatalog gör sig även gällande i förhållande till de utvidgningar av bestämmelsen som nu är aktuella (jfr prop. 2001/02:74 s.

60 ff.). Även med beaktande av den restriktivitet som gäller för kriminalisering av yttranden på det grundlagsskyddade området framstår det som motiverat att genomföra ändringarna även på detta område. För att åstadkomma en sakligt och systematiskt sammanhängande reglering av ansvaret för olaga hot bör motsvarande ändringar göras av brottsbeskrivningen för olaga hot i TF (jfr avsnitt 4.2).

Prop. 2016/17:222

7 Ofredande

7.1 Nuvarande ordning

Straffbestämmelsen om ofredande i 4 kap. 7 § brottsbalken är – förutom straffskalan – oförändrad sedan brottsbalkens tillkomst. Den straffbara gärningen består enligt bestämmelsen i att handgripligen antasta eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende annars ofreda någon annan. Straffet för ofredande är böter eller fängelse i högst ett år. Sådant ofredande som inte förövats på allmän plats får enligt 4 kap. 11 § endast åtalas av åklagare om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Ofredande är inte straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott.

7.2 Straffbestämmelsen om ofredande moderniseras och anpassas till nya sätt att kommunicera

Regeringens förslag: Straffansvar för ofredande ska gälla för den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att straffansvar för ofredande ska gälla för den som agerar hänsynslöst mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. *Helsingborgs tingsrätt*, *Uppsala universitet*, *Stockholms universitet* och *Örebro universitet* anser att det saknas skäl att göra om ofredandebrottet till ett s.k. abstrakt farebrott och förordar i stället att den nuvarande exemplifieringen av fridsstörande beteenden moderniseras och kompletteras. Även *Åklagarmyndigheten* och *RFSU* anser att bestämmelsens tillämpningsområde skulle få en tydligare avgränsning med en moderniserad exemplifiering av straffvärda beteenden men ställer sig bakom den föreslagna utformningen i stort. *Justitiekanslern* och *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)* anser att den kritik som

Prop. 2016/17:222 framförts att ofredandebestämmelsen brister i tydlighet och klarhet kvarstår i utredningens förslag. De framhåller vidare, i likhet med *Sveriges Radio AB*, att förslaget innebär att ofredandebrottet i viss utsträckning går från att straffbelägga hur någon betar sig eller yttrar sig till att straffbelägga vad personen yttrar, vilket enligt dem aktualiserar frågan om det längre finns några systematiska hinder mot att göra ofredande till ett tryck- och yttrandefrihetsbrott. *Friends* anser att barn bör betraktas som en särskilt sårbar grupp och att det bör beaktas om en gärning skett inom relationen elev–skolanställd.

Skälen för regeringens förslag

Straffbestämmelsen behöver moderniseras och anpassas till nya sätt att kommunicera

Ofredande hör till fridskränkningssbrotten i 4 kap. brottsbalken. Straffbestämmelsen syftar till att ge straffrättsligt skydd mot både fysiska angrepp och andra beteenden som stör någons frid. Den straffbara gärningen består i att handgripligen antasta eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende annars ofreda någon annan. Ofredandebestämmelsen har sedan dess tillkomst kritiserats för att vara vag och otydlig. Det har särskilt ifrågasatts om ofredande genom hänsynslöst beteende lever upp till rimliga krav på klar och tydlig strafflagstiftning (se t.ex. NJA 2008 s. 946 samt jfr även prop. 1962:10 med förslag till brottsbalk s. B 117). Som regeringen anför i avsnitt 4.2 kräver rättssäkerheten att straffbestämmelser är utformade så att var och en kan förstå vad de betyder och vilka gärningar som är förbjudna.

Som utredningen konstaterar framstår dessutom exemplifieringen av de sätt på vilka ofredande genom hänsynslöst beteende kan begås på – skottlossning, stenkastning och oljud – som föråldrad och begränsad i förhållande till de sätt på vilka en straffvärd fridskränkning kan ske. Att lagstiftningen är ålderdomlig kan innebära att lagtexten innehåller begrepp som inte i alla delar är relevanta för att beskriva vilka skyddsintressen som bestämmelsen bör värna, vilka gärningar som bör vara straffbara eller vilka omständigheter som kan ha betydelse för straffvärdet. Teknikutvecklingen har inneburit att det finns avsevärt större möjligheter att nå fram till människor och störa deras frid. Det kan sett i ljuset av de utökade möjligheterna att kommunicera med andra människor diskuteras om straffbestämmelsen omfattar alla de sätt som en straffvärd fridskränkning kan begås på.

I likhet med utredningen anser regeringen att den kritik som riktats mot ofredandebestämmelsen är befogad. Ingen remissinstans invänder mot att brottet moderniseras. Straffbestämmelsen om ofredande bör därför moderniseras och anpassas så att den tydligt täcker de skyddsbehov som uppkommer med nya sätt att kommunicera.

Gärningar som är ägnade att kränka någons frid på ett kännbart sätt bör vara straffbara

Ofredandebestämmelsen syftar till att skydda mot angrepp på någons frid. Som utredningen konstaterar kan den sfär som bestämmelsen avser att skydda angripas på olika sätt och med olika medel. Bestämmelsen om ofredande bör därför vara utformad så att den kan omfatta olika slag av

handlingar. Den måste samtidigt leva upp till berättigade krav på klar och tydlig strafflagstiftning. Prop. 2016/17:222

Utredningen anser att bestämmelsen skulle ges en bättre stadga om den skada som förutsätts för straffansvar klart anges i bestämmelsen. Ett konkret handlande måste då uttryckligen prövas utifrån hur det kan orsaka en viss negativ effekt hos målsäganden. Praxisbildningen kan då utgå från den effekten vilket, enligt utredningen, skulle gynna en enhetlig och tydlig rättstillämpning.

Vid ofredandebestämmelsens tillkomst uttalades i förarbetena att för att en gärning ska vara straffbar som ofredande genom hänsynslöst beteende krävs att den enligt en vanlig värdering kan sägas utgöra en kännbar fridskränkning (se prop. 1962:10 s. B 116). Det uttalandet har enligt utredningen fortsatt giltighet och sammanfattar skyddsintresset väl. Genom att tydliggöra direkt i lagtexten att endast gärningar som kan orsaka kännbara fridskränkningar omfattas av straffansvar läggs enligt utredningen också en ”undre ribba” för vilka fridskränkande beteenden som omfattas av straffansvar som knyter an till befintlig rättspraxis. På de av utredningen anförda skälen instämmer regeringen i att kravet på att gärningen ska kunna orsaka en kännbar fridskränkning bör komma till uttryck direkt i lagtexten.

För att tydligt avgränsa straffansvaret till sådana gärningar som utgör oacceptabla fridskränkningar föreslår utredningen att gärningar som är *ägnade* att kränka någons frid på ett kännbart sätt ska omfattas av straffansvar. Det innebär att ofredandebrottet görs om till ett s.k. abstrakt farebrott. *Helsingborgs tingsrätt, Uppsala universitet, Stockholms universitet* och *Örebro universitet* anser att det saknas skäl för detta.

Fridskränkningar kan komma till uttryck hos den enskilde genom känslor som t.ex. obehag, kränkthet och oro. Vilka sådana känslotillstånd och psykiska effekter som uppkommer till följd av en gärning torde skilja sig åt mellan olika människor i högre grad än när det gäller vilka fysiska effekter som uppkommer till följd av fysiskt våld. En reglering med utgångspunkt i effekten kan därför leda till en bristande förutsebarhet, särskilt om bestämmelsen i övrigt är relativt öppet formulerad. Dessutom kan det finnas ett intresse av att genom lagstiftningen upprätthålla en norm för vilka beteenden som utgör oacceptabla fridskränkningar. Det gäller inte minst för att avgränsa det straffbara området. Det är enligt regeringens mening därför inte lämpligt att låta den angripnes subjektiva upplevelser och uppfattningar ensamt definiera vad som utgör en straffbar fridskränkning. Som utredningen föreslår bör straffbestämmelsen i stället utformas så att endast gärningar som typiskt sett kränker någons frid omfattas av straffansvar. Genom en sådan avgränsning till typiska effekter, undantas gärningar som kan vara ovälkomna, otrevliga eller obehagliga men som den enskilde rimligen ska kunna tåla. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att straffbestämmelsen bör konstrueras som ett abstrakt farebrott.

Samtidigt kan ett brott mot den personliga integriteten knappast förstås eller bedömas straffvärdemässigt på ett rimligt sätt om inte viss hänsyn tas till situationen och till målsäganden. Bedömningen av om gärningen varit ägnad att orsaka allvarlig skada får alltså göras med hänsyn också till omständigheter hänförliga till målsäganden i det enskilda fallet.

Som regeringen konstaterar ovan kan inte samtliga gärningar som kan uppfattas som ovälkomna, otrevliga eller obehagliga omfattas av straffansvar. Den människa som inte själv undandrar sig social gemenskap måste finna sig i och tolerera att själv utsätts för vissa kränkningar, störningar och irritationsmoment från sin omgivning. Det straffbara området bör därför begränsas till sådana gärningar som mer påtagligt kan störa, orsaka obehag eller oro. Utredningen föreslår att det kommer till uttryck genom att gärningar som är ägnade att kränka någons frid *på ett kännbart sätt* ska vara straffbara.

Regeringen instämmer i att den hittillsvarande nivån för straffbarhet står i god överensstämmelse med vilka fridskränkningar som bör vara straffbara. Med den utgångspunkten har utredningens förslag den tydliga fördelen att det knyter an till befintliga förarbeten och rättspraxis. Den praxis som tidigare utbildats kring vad som utgör en kännbar fridskränkning får därmed fortsatt relevans för att avgränsa det straffbara området. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att gärningar som är ägnade att kränka någons frid *på ett kännbart sätt* bör vara straffbara.

För sådana ofredanden som består i att någons fysiska sfär överträds, kan gärningen vara ägnad att kränka någons frid *på ett kännbart sätt* redan genom den olovliga fysiska överträdelsen oavsett om angreppet uppfattas när det företas, vilket innebär att även gärningar som på grund av exempelvis sömn eller medvetlöshet inte uppfattas av den angripne omfattas av straffansvar redan när de begås.

För andra ofredanden än sådana som begås genom fysiska angrepp har straffansvar för ofredande hittills ansetts förutsätta att den angripne uppfattat angreppet när det företogs (jfr t.ex. NJA 2008 s. 946) även om det kan diskuteras om kravet har upprätthållits konsekvent i praxis och hur långtgående det är. Att ett angrepp uppfattas vid en senare tidpunkt än då det företogs gör enligt regeringen inte i sig angreppet mindre straffvärt. Det är numera vanligt att människor når varandra utan fysisk kontakt i de sammanhang där ansvar för ofredande kan bli aktuellt. I likhet med vad utredningen ger uttryck för ligger en ordning som innebär att ett fridskränkande angrepp kan bestraffas som ofredande även om angreppet uppfattas vid en senare tidpunkt än då det företas väl i linje med att gärningar som är ägnade att kränka någons frid ska omfattas av straffansvar. En sådan ordning skulle vidare medföra att bestämmelsen kan tillämpas på ett rimligt sätt även i förhållande till nya sätt att kommunicera. En förutsättning för ansvar bör dock vara att fridskränkningen orsakas på ett relevant sätt och att det täcks av gärningsmannens uppsåt (jfr Högsta domstolens dom den 12 maj 2017 i mål nr B 2590-16, p. 16). Skulle det gå lång tid mellan den tidpunkt då angreppet utfördes och då det uppfattades bör det kunna påverka bedömningen av om gärningen var ägnad att kränka den angripnes frid.

Bestämmelsen bör innehålla en moderniserad exemplifiering av de sätt på vilka ett ofredande kan begås

En annan fråga är hur det straffbara handlandet bör beskrivas för att på ett lämpligt vis omfatta de sätt som en straffbar fridskränkning kan orsakas på. Fridskränkningar kan orsakas genom såväl angrepp på den

fysiska och rumsliga sfären som genom andra angrepp som stör någons lugn, harmoni och sinnestillstånd. Som utredningen framhåller framstår den nuvarande exemplifieringen som föråldrad och begränsande i förhållande till de sätt på vilka en straffvärd fridskränkning kan ske. Enligt utredningen skulle det vara förenat med stora svårigheter att närmare och mer precist försöka ange vilka handlingar som kan utgöra ett ofredande, om man har som utgångspunkt att nya och föränderliga former av mänsklig kommunikation ska kunna omfattas av straffansvar när de utgör allvarliga fridsstörningar. Utredningen anser därför att en exemplifiering inte är lämplig och att bestämmelsen bör göras mer neutral i förhållande till agerandet och på ett tydligare vis omfatta alla de sätt på vilka någons frid kan störas, under förutsättning att de på något sätt kan beskrivas som ett angrepp på någon annan. Utredningen föreslår därför att det straffbara handlandet bör beskrivas som att agera hänsynslöst mot någon annan.

I lagrådsremissen instämde regeringen i att hänsynslösa ageranden bör omfattas av straffansvar. *Lagrådet* har ansett det oklart varför hänsynslöst agerande är att föredra i stället för hänsynslöst beteende och har föreslagit att det hittillsvarande uttrycket hänsynslöst beteende behålls i lagtexten. Som konstaterats ovan förutsätter ofredande genom hänsynslöst beteende enligt bestämmelsens hittillsvarande lydelse att gärningen inneburit en kännbar fridskränkning; har gärningen inte inneburit en kännbar fridskränkning utgör den inte något hänsynslöst beteende i bestämmelsens mening. Med regeringens förslag att ofredandebrottet i stället ska konstrueras som ett abstrakt farebrott bedöms fridskränkningen i stället vid prövningen av om gärningen varit ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt. Det skulle enligt regeringen då vara mindre följdriktigt att behålla begreppet hänsynslöst beteende. Som utredningen föreslår kan de gärningar som bör vara straffbara i stället beskrivas som hänsynslösa ageranden.

I fråga om behovet av att i lagtexten ange exempel på sådana ageranden gör regeringen följande bedömning. Som utredningen framhåller framstår det inte som vare sig lämpligt eller möjligt att uttömmande i detalj beskriva alla de sätt som ett ofredande kan begås på. Bestämmelsen kommer därför i någon mån att behöva hållas öppen. En straffbestämmelse som utöver själva fridskränkningen har som enda avgränsning att gärningsmannen ska ha agerat hänsynslöst mot någon annan framstår dock inte som tillfredställande. Även om straffbestämmelsen ges viss stadga genom kravet på att gärningen ska ha varit ägnad att kränka någons frid, anser regeringen i likhet med *Justitiekanslern* och *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)* att den kritik som framförts att ofredandebestämmelsen brister i tydlighet och klarhet delvis kvarstår med utredningens förslag. Regeringen noterar också att ofredanden som begås genom handgripligt antastande inte längre skulle nämnas särskilt i lagtexten; i den delen har bestämmelsen emellertid inte kritiserats för vaghet.

Ett sätt att förtydliga tillämpningsområdet är genom att ange exempel på vissa fridsstörande ageranden som kan utgöra ofredande. De nuvarande exemplen – stenkastning, skottlossning och oljud – framstår visserligen delvis som föråldrade och kan inte heller sägas fylla någon funktion som jämförelsenorm för vad som i övrigt anses utgöra ett

Prop. 2016/17:222 hänsynslöst beteende och de bör därför utmönstras ur bestämmelsen. Även med den utgångspunkten att tyngdpunkten vid bedömningen av straffansvar bör vara den fridskränkning som en viss gärning kan orsaka snarare än det sätt på vilket detta sker, behöver dock inte en exemplifierande uppräknings sakna betydelse. Framför allt skulle en moderniserad exemplifiering kunna ange vissa typfall som bestämmelsen tar sikte på. Som argument mot en exemplifiering skulle kunna anföras att en sådan bara skulle göra det mindre tydligt att även andra beteenden – som kan vara av en helt annan karaktär – omfattas av straffansvar och att en exemplifiering i praktiken skulle kunna leda till att tillämpningsområdet begränsas på ett sätt som inte är avsett. Enligt regeringens bedömning bör den risken dock inte överdrivas och den utgör under alla förhållanden inte ett tillräckligt skäl mot att i lagtexten ange några typexempel på gärningar som kan utgöra ofredande.

Ett första typfall som bör omfattas är ofredanden genom handgripligt antastande. Sådana gärningar är straffbara som ofredande redan enligt hittillsvarande lydelse och bör enligt regeringen vara det även fortsättningsvis. Begreppet ”handgripligen antasta” framstår dock som utredningen påtalar som ålderdomligt. I enlighet med *Lagrådets* förslag skulle de gärningar som hittills har bedömts som handgripliga antastanden på ett mer modernt sätt kunna beskrivas som fysiska antastanden.

En annan sorts ageranden som kan vara ägnade att kränka någons frid är upprepade och oönskade eller störande kontakter. Kontakterna kan t.ex., beroende på antal och när och hur de sker, ha den effekten att de stör nattsömn, koncentration, arbete eller andra aktiviteter. De kan också frammana känslor som oro och obehag. Av betydelse – utöver antalet, tidpunkten och hur de skett – bör också vara vad kontakterna inneburit. Om det är fråga om nedsättande och kränkande budskap, kan ett mindre antal meddelanden krävas, jämfört med till innehållet harmlösa eller innehållslösa kontakter. Ofredanden av detta slag skulle kunna beskrivas som ofredande genom störande kontakter.

Vid sidan av nämnda typfall behövs även en mer allmänt formulerad grund för att omfatta övriga sätt som straffvärda fridskränkningar kan begås på. Som utredningen föreslår bör därför även andra ”hänsynslösa ageranden” kunna leda till straffansvar. Exempel på sådana hänsynslösa ageranden kan vara att allvarligt skrämja eller störa någon genom t.ex. höga ljud eller pyroteknik, att filma en naken person så att denne märker det eller att filma någon på ett påträngande sätt. Även mer subtila kontakter som t.ex. att någon följer efter någon annan eller återkommande står utanför någons bostad kan ge uttryck för ett hänsynslöst agerande, förutsatt att förföljandet uppfattas av den som förföljs. För dessa fall får kraven på att gärningsmannen ska ha agerat hänsynslöst och på att gärningen ska ha varit ägnad att kränka någons frid anses utgöra godtagbara begränsningar av det straffbara området (jfr prop. 1962:10 s. B 117).

En särskild fråga är i vilken utsträckning framförande av ett enstaka yttrande bör kunna leda till straffansvar på grund av yttrandets innehåll. Att göra kränkande uttalanden till en annan person kan i många fall med tillämpning av 5 kap. 3 § straffas som förolämpning. Har uttalandet varit av sexualiserad natur kan ansvar för sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §

komma i fråga. Däremot har det i princip inte ansetts tillräckligt för att grunda straffansvar för ofredande att vid ett enstaka tillfälle framföra grova och kränkande uttalanden till någon annan, om inte uttalandena framförts på ett sådant sätt att gärningen som helhet framstår som hänsynslös (jfr t.ex. NJA 2000 s. 661 och Svea hovrätts dom den 28 september 2015 i mål nr B 9461-14). Enstaka meddelanden har dock i andra situationer ansetts straffbart som ofredande; lämnande av falska bud om en närståendes död är ett sådant exempel (jfr prop. 1962:10 s. B 116).

Utredningen anser att enstaka yttranden i vissa särskilda situationer bör vara straffbara enbart utifrån sitt innehåll. Som *Justitiekanslern*, *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)* och *Sveriges Radio* framhåller skulle en sådan ordning innebära att ofredandebrottet i viss utsträckning går från att straffbelägga hur någon betar sig eller yttrar sig till att straffbelägga vad personen yttrar. Bedömningen av om en gärning utgör ofredande måste enligt regeringen alltid göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. I likhet med utredningen anser regeringen att innehållet i enstaka yttranden i begränsad utsträckning bör kunna ge uttryck för ett sådant hänsynslöst agerande som bör utgöra straffbart som ofredande under förutsättning att gärningen också är ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt. Det bör förutom lämnande av falska dödsbud till exempel kunna utgöra ett hänsynslöst agerande att framföra yttranden som – utan att utgöra hot om brottslig gärning – ifrågasätter någons människovärde, rätt till liv och till sin trygghet eller på annat sätt ger uttryck för hat mot någon. Exempel på sådana yttranden kan vara att med emfas uppmana någon att ta livet av sig eller att framföra grova och detaljerade kränkningar av sexualiserad eller våldsam natur. För att ett hänsynslöst yttrande ska vara straffbart krävs att gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt. Så kan vara fallet om yttrandet riktar sig mot en särskilt sårbar person – t.ex. en person som är utsatt för trakasserier och mobbning – eller till någon som befinner sig i en beroendeställning, t.ex. ett barn till den som gör uttalandet. Även sammanhanget där yttrandet sker är av betydelse. Yttranden som uttalas inom ramen för en hetsig ordväxling bör normalt inte omfattas av straffansvar medan uttalanden som sker opåkallat och överraskande i större utsträckning kan vara ägnade att vara fridskränkande. Även den omständigheten att ett yttrande sker på ett forum som många människor har tillgång till bör kunna vara av betydelse.

I sammanhanget bör också konsekvenserna för yttrandefriheten övervägas. Även om yttranden av det slag som avses ovan inte är sådana yttranden som yttrandefriheten i första hand är tänkt att skydda, måste det beaktas att en utvidgning av det straffbara området för yttranden skulle innebära en motsvarande inskränkning av yttrandefriheten. För hänsynslösa yttranden av nu aktuellt slag anser dock regeringen att skyddet för enskildas personliga integritet väger tyngre och att en inskränkning av yttrandefriheten framstår som befogad. Regeringen vill i sammanhanget också framhålla att det anförda inte innebär att intresset av yttrandefrihet saknar betydelse för bedömningen av om ett yttrande är straffbart i det enskilda fallet. Vid den närmare avgränsningen av tillämpningsområdet och bedömningen av om ett yttrande utgör ett

Prop. 2016/17:222 hänsynslöst agerande bör nämligen beaktas det skydd och den särskilda betydelse som yttrandefriheten tillerkänns enligt RF och Europakonventionen.

En begränsad utvidgning av straffbestämmelsen med denna innebörd kan mot den bakgrunden inte anses utgöra någon oproportionell inskränkning av yttrandefriheten. Tvärtom framstår det enligt regeringen som rimligt att rätten till yttrandefrihet i vissa fall kan få vika till förmån för skyddet av respekten för enskildas privatliv. Regeringen delar således utredningens bedömning att framförandet av enstaka yttranden i vissa situationer bör vara straffbara som ofredande och anser att det följer av den föreslagna utformningen av straffbestämmelsen.

Kriminaliseringen tar sikte på att det är en identifierad persons frid som har blivit kränkt. Den drabbade personkretsen kan dock ibland vara relativt obestämd; varken ifråga om oljud eller vid annat hänsynslöst agerande bör krävas att gärningen riktas mot en eller flera personer med uppsåt att störa just dem. Enligt regeringen bör detta komma till uttryck i lagtexten så att det straffbara handlandet består i att *utsätta någon annan* för det agerande som ska vara straffbart.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att det ska vara straffbart som ofredande att fysiskt antasta någon annan eller utsätta någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt.

Förhållandet till annan lagstiftning

Straffbestämmelsen om ofredande är liksom hittills avsedd att ha ett brett tillämpningsområde och kunna tillämpas på förfaranden av vitt skilda slag. De föreslagna avgränsningarna i tillämpningsområdet som följer av främst kraven på att gärningen ska ge uttryck för ett hänsynslöst agerande och ha varit ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt förutsätter, som bl.a. *Åklagarmyndigheten* framhåller, värderingar och lämnar därmed utrymme för skiftande tolkningar. Det finns därför enligt regeringen anledning att fästa särskild uppmärksamhet vid vissa frågor om straffansvarets gränser och förhållandet till andra straffbestämmelser.

I fråga om straffansvarets gränser konstaterar regeringen till en början att bestämmelsen är teknikneutral och avsedd att – inom de ramar som den straffrättsliga legalitetsprincipen medger – kunna tillämpas även på nya slags handlingar som uppkommer till följd av samhälls- och teknikutvecklingen.

Beträffande förhållandet till andra straffbestämmelser kan vidare konstateras att ofredandebrottet har ett tillämpningsområde som i viss mån sammanfaller med andra straffbestämmelser, t.ex. sexuellt ofredande, hemfridsbrott, olovlig identitetsinvändning och misshandelsbrott. Om förutsättningar föreligger att döma för såväl sexuellt ofredande som ofredande bör det endast dömas för sexuellt ofredande. Motsvarande gäller om en gärning som omfattar ofredande också omfattar hemfridsbrott eller olaga intrång; det ska då endast dömas för de sistnämnda brotten. Även olaga integritetsintrång bör ha företräde framför ofredande. Om en gärning utgör såväl ofredande som överträdelse av kontaktförbud bör dömas för båda brotten i konkurrens

(jfr prop. 1993/94:141 om ändring i brottsbalken m.m. s. 32). Som regeringen uttalat bör vid konkurrens mellan olovlig identitetsanvändning och ofredande endast dömas för det brott som framstår som det huvudsakliga (se prop. 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning s. 31). Skulle konkurrensfrågor uppkomma i förhållande till andra brott får sådana frågor hanteras i varje enskilt fall utifrån sedvanliga regler om brottskonkurrens (jfr t.ex. NJA 2013 s. 397 p. 16).

Prop. 2016/17:222

8 Förtal

8.1 Nuvarande ordning

Straffbestämmelserna om förtal och grovt förtal i 5 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken är oförändrade sedan brottsbalkens tillkomst. Den straffbara gärningen består i att peka ut någon som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämna uppgift om någon som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning. Om den som lämnat uppgiften var skyldig att uttala sig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken, ska det dock inte dömas till ansvar om han eller hon kan visa att uppgiften var sann eller att det fanns skälig grund för den. Straffet för förtal är böter. Straffet för grovt förtal är böter eller fängelse i högst två år. Vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt ska det särskilt beaktas om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den har blivit spridd eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada.

Förtal och grovt förtal är i princip ett målsägandebrott. Under förutsättning att målsäganden är under 18 år eller anger brottet till åtal får enligt 5 kap. 5 § allmänt åtal dock väckas om det är påkallat från allmän synpunkt.

Förtal kan vara ett tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott enligt 7 kap. 4 § TF respektive 5 kap. 1 § YGL.

8.2 Den nuvarande beskrivningen av den straffbara gärningen bör behållas

Regeringens bedömning: Brottbeskrivningen för förtal bör inte ändras.
--

Utredningens förslag stämmer inte överens med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att straffansvar för förtal ska gälla den som lämnar uppgift om att någon annan är brottslig eller en annan nedsättande uppgift om någon, om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Riksdagens ombudsmän*, *Svea hovrätt*, *Åklagarmyndigheten* och *Sveriges*

Prop. 2016/17:222 *Advokatsamfund*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. Flera remissinstanser, såsom t.ex. *Svea hovrätt*, *Norrköpings tingsrätt*, *Polismyndigheten* och *Stiftelsen Svenska filminstitutet* välkomnar särskilt att lagstiftningen moderniseras och görs mer lättillgänglig. Samtidigt påpekar andra remissinstanser, t.ex. *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)* att "missaktning" är ett starkare uttryck än "skada anseendet" och att förslaget – även om det inte är avsett – i praktiken kan leda till en utvidgning av det straffbara området och att det därför bör övervägas att behålla ordet missaktning, trots dess något mindre moderna klang. Även *Justitiekanslern* pekar på att risken för betydelseglidningar bör beaktas i den fortsatta beredningen. Att utredningens förslag till modernisering kan leda till en utvidgning av det straffbara området påtalas även av *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Television AB* och *Publicistklubben*, som av det skälet avstyrker utredningens förslag. Även *TV4 AB* och *Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU)* anser att förändringarna av förtalsbestämmelsen kan leda till en utvidgning av straffansvaret och att frågan bör utredas ytterligare. Också *Sveriges Tidskrifter* ifrågasätter behovet av en förändring. *Uppsala universitet* ställer sig tveksamt till om förslaget såsom utredningen anför verkligen innebär att betoningen i bedömningen av straffansvar ska ligga på frågan om uppgiften varit ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser. *Myndigheten för ungdoms- eller civilsamhällesfrågor* anser att "han eller hon" i den föreslagna lagtexten bör bytas ut mot "den som" för att göra lagtexten mer könsneutral. *Helsingborgs tingsrätt* anser att det inte är lämpligt att använda ordet "brottslig" i lagtexten eftersom det är personens handling eller underlåtenhet som är brottslig, inte personen i sig. *Friends* anser att hänsyn inte bör tas till de värderingar som råder inom den grupp som målsäganden tillhör eftersom det skapar utrymme för godtyckliga bedömningar och till att bedömningen av gärningens straffbarhet blir alltför centrerad på den enskilda målsäganden. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* anser att förtalsbestämmelsen tydligare bör göras könsneutral.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen bedömer att förtalsbestämmelsen i huvudsak är väl avvägd i fråga om vad som ska vara straffbelagt som sådant brott, att bestämmelsen ger utrymme för avvägningar mellan skyddet för yttrandefriheten och privatlivet samt att kravet på bestämdhet hos de uppgifter som kan utgöra förtal ligger på en rimlig nivå. Regeringen instämmer i dessa bedömningar.

Utredningen anser även att förtalsbrottet bör moderniseras och tillämpningsområdet utformas i linje med hur bestämmelsen har kommit att tillämpas i praxis.

Som skäl för sitt förslag anför utredningen att rekvisitet "klandervärd i sitt levnadssätt" framstår som en överflödigt exemplifiering som närmast tar sikte på moraliska värderingar gällande vårt levnadssätt och att sådana bedömningar i dag framstår som främmande. Utredningen anser därför att uppgifter om någons levnadssätt, beteenden och liknande omständigheter i stället kan omfattas av en allmän regel som straffbelägger lämnande av nedsättande uppgifter om någon annan. Utredningen konstaterar också att lagtextens språkliga utformning framstår som föråldrad och att ett uttryck som missaktning inte är lätt för

alla att ta till sig och sätta in i en modern kontext. Risken för att andra människors syn på, och inställning till, den utpekade personen förändras i negativ riktning och de negativa konsekvenser det kan leda till är enligt utredningen det avgörande skyddsintresset och det är enligt utredningen också där tyngdpunkten bör läggas vid bedömningen av straffansvar. Utredningen föreslår att detta uttrycks i lagtexten genom att det ska vara straffbart att ”lämna uppgift om att någon är brottslig eller en annan nedsättande uppgift om någon om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser”.

Utredningens förslag är alltså motiverat av önskemålet att modernisera straffbestämmelsen och anpassa lagtexten till hur bestämmelsen tillämpas i praktiken. Som regeringen anför i avsnitt 4.2 kräver rättssäkerheten att straffbestämmelser är utformade så att var och en kan förstå vad de betyder och vilka gärningar som är förbjudna. Att lagstiftningen är ålderdomlig kan innebära att lagtexten innehåller begrepp som inte i alla delar är relevanta för att beskriva de gärningar som bör vara straffbara, vilka omständigheter som kan ha betydelse för straffvärdet eller vilka skyddsintressen som bestämmelsen bör värna.

Som utredningen framhåller framstår det i och för sig som angeläget att säkerställa att förtalsbrottet är anpassat till en modern kontext. Samtidigt måste det beaktas att förtal är ett tryck- och yttrandefrihetsbrott och eventuella ändringar i brottsbalken bör, för att regleringen ska vara sakligt och systematiskt sammanhängande, som utgångspunkt genomföras även på det grundlagsskyddade området. Mot bakgrund av det starka skydd för tryck- och yttrandefriheten som finns i Sverige har kriminalisering av yttranden inom det grundlagsskyddade området alltid skett med eftertanke och stor återhållsamhet. Det bör enligt regeringens mening mot denna bakgrund krävas mycket starka skäl för att nu ersätta ett rekvisit som funnits i lagtexten i många år och kring vilket praxis under lång tid har utbildats när någon egentlig saklig förändring av bestämmelsens innebörd inte är avsedd eller motiverad. En sådan åtgärd riskerar nämligen att medföra osäkerhet i rättstillämpningen och kan få svåröverblickbara konsekvenser (jfr prop. 2001/02:59 Hets mot folkgrupp m.m. s. 21 f.).

Kravet på att en lämnad uppgift ska ha varit ägnad att utsätta den utpekade personen för andras missaktning har, liksom bestämmelsen i övrigt, gällt oförändrat sedan brottsbalkens tillkomst och utgör den viktigaste avgränsningen av det straffbara området. Förtal är det vanligast förekommande tryck- och yttrandefrihetsbrottet och en utvidgning av det straffbara området skulle innebära en motsvarande inskränkning av yttrandefriheten.

Även om förslaget att utmönstra missaktningsrekvisitet ur förtalsbestämmelsen inte är avsett att förändra det straffbara området i sak, anser flera remissinstanser, t.ex. *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)*, *Sveriges Radio*, *Sveriges Television* och *Publicistklubben* att ”missaktning” är ett starkare uttryck än ”skada anseendet” och att förslaget i praktiken kan leda till en utvidgning av det straffbara området. Regeringen instämmer i att utredningens förslag riskerar att leda till en sådan utvidgning.

Mot denna bakgrund och då den nuvarande bestämmelsen såvitt framkommit inte vållat några tillämpningsproblem, finns det enligt

Prop. 2016/17:222 regeringens mening inte tillräckliga skäl för att nu ändra bestämmelsen i detta avseende. När tillämpningsområdet inte ändras och skyddsintresset inte moderniseras i övrigt finns det enligt regeringen inte heller tillräckliga skäl att utmönstra exemplet klandervärd i sitt levnadssätt. Utredningens förslag till ändring av den straffbara gärningen bör därför inte genomföras.

8.3 Kvalifikationsgrunderna för grovt förtal

Regeringens förslag: Vid bedömningen om ett förtalsbrott är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll, sättet för eller omfattningen av spridningen eller annars var ägnad att medföra allvarlig skada.

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att gärningen ska vara ägnad att medföra allvarlig skada för ”den som uppgiften avser”.

Remissinstanserna: *Helsingborgs tingsrätt* anser att lagtexten bör innehålla ytterligare exempel på kvalifikationsgrunder. *Uppsala universitet* välkomnar att bedömningen av om gärningen ska bedömas som grovt brott nyanseras så att inte varje gärning där en uppgift publiceras på internet bedöms som grovt brott. *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)*, *TV4 AB* och *Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)* anser att det är oklart om de föreslagna ändringarna syftar till att fler brott ska bedömas som grova och att detta bör övervägas ytterligare. *Sveriges Radio AB* och *Sveriges Television AB* ser en risk i att de föreslagna ändringarna leder till att förtal i massmedia oftare kan komma att bedömas som grovt förtal och avstyrker de föreslagna ändringarna. *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det bör återspeglas i ett brotts straffvärde om en ärekränkande handling har koppling till kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Skälen för regeringens förslag: Vid bedömningen av om ett brott är grovt ska samtliga relevanta omständigheter beaktas. Ett sätt att säkerställa att försvårande omständigheter beaktas i rättstillämpningen är att i lagtexten ange exempel på vad som särskilt ska beaktas vid den bedömningen. Genom att ange sådana s.k. kvalifikationsgrunder kan en straffbestämmelse göras mer informativ och ge bättre vägledning för den som ska tillämpa den. För att kvalifikationsgrunderna ska fylla sin funktion krävs att de är utformade så att de tydligt anger de omständigheter som gör gärningen särskilt straffvärd. Som regeringen konstaterar i avsnitt 4.2 kräver också rättssäkerheten att var och en med rimlig säkerhet i förväg kan bedöma vilket straffrättsligt ingripande som han eller hon riskerar. Lagstiftningen måste vara utformad på ett sådant sätt att den leder till att lika fall behandlas lika.

Vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt ska särskilt beaktas om den lämnade uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning den har blivit spridd eller annars varit ägnad att medföra allvarlig skada. I

flera fall har en stor spridning åberopats som skäl för att döma för grovt brott (se t.ex. NJA 1992 s. 594 och NJA 1994 s. 637). Prop. 2016/17:222

Utredningen konstaterar att den straffrättsliga betydelsen av på vilket sätt spridning av en uppgift har skett behandlas på olika sätt och att det inte finns någon klar linje för domstolarnas syn på hur spridningen av en uppgift bör påverka brottets svårhetsgrad. Det gäller särskilt sådan spridning som skett via internet. Utifrån praxis drar utredningen slutsatsen att bedömningen av om det skett en stor spridning av uppgifter får anses innebära att uppgifterna har gjorts tillgängliga för ett stort antal personer men att det däremot normalt inte krävs att ett stort antal personer verkligen tagit del av uppgifterna.

Att en nedsättande uppgift spritts i stor omfattning i den meningen att den gjorts tillgänglig för ett stort antal personer bör visserligen tillmätas betydelse vid bedömningen av om ett förtalsbrott är att anse som grovt. Det bör dock inte vara ensamt avgörande för hur gärningen ska bedömas.

Själva de sociala skadeverkningarna uppkommer först när någon tar del av uppgiften. Utöver själva tillgängliggörandet bör därför även beaktas om spridningen skett på ett sätt som syftat till att ett stort antal personer verkligen skulle ta del av uppgifterna. Så kan t.ex. vara fallet om bilder och uppgifter läggs ut på platser som har ett stort antal besökare eller om publiceringen i sig görs på ett sätt som är ägnat att göra uppgiften uppmärksam. Det bör också beaktas om spridningen skett på ett sådant sätt att personer som är närstående eller bekanta till den som berörs ska få del av uppgifterna, vilket kan leda till särskilt stort lidande och skada för den utpekade. Ytterligare en omständighet som bör tillmätas betydelse är om spridningen skett på ett sådant sätt att den utpekade med stor lätthet kan identifieras och återfinnas för den som söker information om personen.

Som utredningen konstaterar är samtliga dessa omständigheter sådana som kan beaktas vid gradindelningen redan enligt gällande rätt. För att förtydliga att en nyanserad bedömning ska göras anser utredningen dock att det bör anges särskilt att inte bara spridningens omfattning utan även sättet för spridningen bör beaktas särskilt vid bedömningen av om uppgiften var ägnad att medföra allvarlig skada och därmed om ett förtalsbrott är grovt. Regeringen instämmer i att det finns goda skäl för en sådan förändring.

Innan en sådan förändring görs måste dock de eventuella konsekvenserna för yttrandefriheten övervägas. En justering av kvalifikationsgrunderna för grovt förtal förutsätter visserligen inte någon motsvarande ändring i TF. Eventuella förändringar i tillämpningsområdet för grovt förtal i brottsbalken skulle dock ändå få konsekvenser på det grundlagsskyddade området (jfr NJA 1994 s. 637). Dessutom måste eventuella utvidgningar av tillämpningsområdet vägas mot skyddet för yttrandefriheten som det kommer till uttryck i RF och Europakonventionen.

Flera remissinstanser anser det oklart om de föreslagna ändringarna syftar till att fler brott ska bedömas som grova eller ser en risk i att de föreslagna ändringarna leder till att förtal i massmedia oftare kan komma att bedömas som grovt förtal. Den föreslagna ändringen bör enligt regeringen inte uppfattas så att ytterligare kvalifikationsgrunder läggs till utan snarast som en justering av en redan befintlig grund. Som framgår

Prop. 2016/17:222 ovan är avsikten med ändringen att bedömningen om ett brott är grovt ska bli mer nyanserad. Det finns enligt regeringens mening därför inte anledning att befara att ändringen skulle leda till någon utvidgning av tillämpningsområdet för det grova brottet. Det finns därmed enligt regeringen inte något yttrandefrihetsintresse som talar mot en sådan ändring.

Även om behovet att nyansera bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt kan sägas vara särskilt påtagligt för sådan spridning som sker via internet är det samtidigt viktigt att betona att förtalsbrott naturligtvis också begås utan anknytning till internet. Utformningen av kvalifikationsgrunderna bör också ske med beaktande av att de ska införas i generellt tillämpliga straffbestämmelser. Sättet för spridningen är dock relevant att beakta oavsett i vilken form spridningen sker.

Straffbestämmelsen om grovt förtal bör därför ändras så att inte bara omfattningen av utan även sättet för spridningen, utöver uppgiftens innehåll, beaktas särskilt vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt. Liksom hittills bör uppräknningen vara exemplifierande och även andra omständigheter än uppgiftens innehåll och sättet för eller omfattningen av spridningen bör kunna beaktas vid bedömningen av om gärningen varit ägnad att medföra allvarlig skada. *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det bör återspeglas i straffvärdet om en ärekränkande handling har koppling till någon diskrimineringsgrund som t.ex. sexuell läggning. Vid straffvärdebedömningen ska beaktas bl.a. den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit samt de motiv eller avsikter som gärningsmannen haft. Som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet ska dessutom, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas om ett motiv för brottet varit att kränka en person på grund av t.ex. hudfärg, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet (jfr 29 kap. 1 § och 2 § 7). De omständigheter som *Diskrimineringsombudsmannen* hänvisar till är i stor utsträckning alltså sådana som ska beaktas vid straffvärdebedömningen utan att det behöver anges särskilt för enskilda brottstyper.

Utredningen föreslår slutligen att det ska förtydligas att gärningen ska medföra allvarlig skada för *den som uppgiften avser*. Med allvarlig skada avses visserligen primärt skada för den person som uppgiften avser. Är denne avliden torde dock vid skadebedömningen hänsyn även tas till i vilken utsträckning gärningen varit sårande för de efterlevande, jfr 5 kap. 4 § brottsbalken. Det torde inte heller vid en jämförelse med andra straffbestämmelser vara ovanligt att den skada en gärning kan medföra anges som en kvalifikationsgrund för grovt brott utan särskilt angivande av vem skadan ska drabba, jfr t.ex. 4 kap. 9 c §. Mot denna bakgrund saknas det enligt regeringen skäl att uttryckligen ange att skadan ska drabba den som uppgiften avser.

9.1 Nuvarande ordning

Straffbestämmelsen om förolämpning i 5 kap. 3 § brottsbalken är oförändrad sedan brottsbalkens tillkomst. Den straffbara gärningen består enligt bestämmelsen i att smäda annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom. Straffbestämmelsen är subsidiär i förhållande till förtal och grovt förtal.

Straffet för förolämpning är böter eller om brottet är grovt, böter eller fängelse i högst sex månader.

Förolämpning är i princip ett målsägandebrott. Under förutsättning att målsäganden är under 18 år eller har angett brottet till åtal får enligt 5 kap. 5 § allmänt åtal dock väckas om åtalet avser förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning, förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelser eller förolämpning mot någon på grund av hans eller hennes sexuella läggning.

Förolämpning kan vara ett tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott enligt 7 kap. 4 § TF respektive 5 kap. 1 § YGL.

9.2 Straffbestämmelsen om förolämpning förtydligas och moderniseras

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om förolämpning förtydligas och moderniseras. Straffansvar för förolämpning ska gälla den som riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet.

Utredningens förslag stämmer i sak överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag. *Helsingborgs tingsrätt* anser att tillämpningsområdet för förolämpning är väl definierat i praxis och att det föreslagna rekvisitet ”ägnat att” är svårtillämpat och mycket väl kan leda till ett lägre krav på vilka gärningar som ska anses brottsliga. Tingsrätten anser därför att lagtexten bör omformuleras så att någon ändring inte sker. Även *Uppsala universitet* och *Örebro universitet* anser att det saknas skäl att utforma bestämmelsen som ett abstrakt farebrott. *Sveriges Television AB* och *Publicistklubben* anser att det bör övervägas om bestämmelsen över huvud taget behöver finnas kvar och att det om den ska finnas kvar är bättre att hålla fast vid dagens lydelse, eftersom den föreslagna förändringen riskerar att leda till en utvidgning av det straffbara området. Även *Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)* anser att en utmönstring av förolämpningsbrottet som tryck- eller yttrandefrihetsbrott bör övervägas. *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det tydligt bör återspeglas i ett brotts straffvärde om en ärekränkande handling har koppling till kön,

Skälen för regeringens förslag

Förolämpningsbrottet bör skydda enskildas självkänsla och värdighet

Förolämpning är ett ärekränkingsbrott. Straffbestämmelsen om förolämpning syftar till att skydda mot angrepp på en persons ära. Till skillnad från förtal, som utgår från vilken påverkan ett nedsättande uttalande kan ha för en persons anseende hos andra människor, syftar förolämpningsbrottet till att ge ett straffrättsligt skydd för den egna känslan av att vara aktad och ansedd (ära i subjektiv mening). Utmärkande för förolämpningsbrottet kan alltså sägas vara att det avser uttalanden som riktar sig till den berörda personen själv.

Det har i olika sammanhang framförts att begrepp som ära och anseende är otidsenliga och inte längre är intressen som behöver skyddas genom straffrättslig lagstiftning (se t.ex. SOU 2013:38 Vad bör Straffas? s. 506 f.). Sådana synpunkter framförs även av *Sveriges Television AB* och *Publicistklubben*.

Det kan enligt regeringen visserligen ifrågasättas om det straffrättsliga skyddet bör utgå från ålderdomliga idéer om ära och heder. Det innebär emellertid inte att det saknas behov av ett straffrättsligt skydd mot förolämpningar. Som utredningen konstaterar är samhällsutvecklingen sådan att tonen mellan människor allt oftare blir nedsättande och förråad, inte minst på internet. Det vore därför olyckligt från normbildningssynpunkt om lagstiftaren skulle avkriminalisera förolämpande uttalanden och gester. Även om straffbestämmelsens nuvarande skyddsintresse – att skydda någons ärekänsla – kan sägas vara något förlegat, kan kränkande uttalanden som riktas direkt till en annan person orsaka allvarligt personligt lidande hos den utpekade. Det finns därför enligt regeringen goda skäl att behålla ett straffrättsligt skydd mot kränkande uttalanden som riktar sig till den berörda personen själv. Det gäller i synnerhet för sådana uttalanden som anspelar på t.ex. någons religion, sexuella läggning eller hudfärg. Förolämpningsbrottet bör därför inte avskaffas utan moderniseras och utformas så att det motsvarar det skyddsintresse som finns i dag.

Såsom förolämpningsbrottet har utvecklats i praxis och doktrin över tid kan det sägas ha skett en viss förskjutning så att det som skyddas i dag snarast kan sägas vara angrepp på någons självkänsla (jfr t.ex. NJA 1989 s. 374). Denna utveckling framstår enligt regeringen som rimlig. För att det tydligt ska framgå vilka gärningar som fortsatt bör vara straffbara bör denna förskjutning återspeglas direkt i lagtexten. Utredningen föreslår i linje med detta att gärningar som kan vara kränkande för någons självkänsla eller värdighet bör vara straffbara. Med en sådan utformning tydliggörs att inte alla uttalanden som syftar till att förarga eller reta upp någon omfattas av straffansvar utan det bör i stället krävas att uttalandet på ett mer personligt plan kan träffa den angripne. Så kan t.ex. vara fallet om uttalandet anspelar på en persons etniska ursprung, sexuella läggning, könstillhörighet eller på något särpräglat drag i utseendet. Regeringen instämmer därför i att en så utformad bestämmelse dels återspeglar det skyddsintresse förolämpningsbrottet har i dag, dels på ett ändamålsenligt

sätt skulle avgränsa straffansvaret till de mest straffvärda fallen. Prop. 2016/17:222
Förolämpningsbrottet bör därför utformas så att det skyddar enskildas självkänsla och värdighet.

Straffansvaret bör omfatta förolämpningar som begås genom beskyllningar, nedsättande uttalanden och förödmjukande beteenden

Det straffbara handlandet består vid förolämpning i att smäda någon annan genom kränkande tillmäle, beskyllning eller annat skymfligt beteende mot honom. Som utredningen konstaterar framstår denna beskrivning som både ålderdomlig och svårbegriplig. Det straffrättsliga skyddet bör vara tydligt och modernt (jfr avsnitt 4.2). Det är därför angeläget att modernisera bestämmelsen med begrepp som underlättar förståelsen för vilka gärningar som är straffbara.

I likhet med utredningen anser regeringen att den nuvarande uppräkningslistan av de olika sätt en förolämpning kan ske på har fortsatt relevans. Såväl genom ord som genom andra beteenden – som tecken, gester, imitationer och andra handlingar – kan någon ge uttryck för ett budskap som kan vara kränkande för någon annans självkänsla eller värdighet. Någon anledning att förändra det straffbara handlandet i sak finns därför inte i detta avseende. Utredningen föreslår att straffansvaret ska gälla den som agerar mot någon annan genom beskyllningar, nedsättande uttalanden eller förödmjukande beteenden.

I lagrådsremissen föreslogs att straffansvaret bör omfatta förolämpningar som begås genom beskyllningar, nedsättande uttalanden eller förödmjukande beteenden. *Lagrådet*, som har konstaterat att bestämningen av ordet beskyllning föreslås tas bort, har ansett att bestämningarna av uttalanden och beteenden är onödiga och kan utgå eftersom dessa enligt den föreslagna brottskonstruktionen ändå måste kvalificeras genom att de måste vara ägnade att kränka den andres självkänsla eller värdighet på ett kännbart sätt för att de ska vara straffbara. Regeringen kan dock för sin del inte instämma i Lagrådets bedömning att bestämningarna av (nedsättande) uttalanden och (förödmjukande) beteenden skulle vara onödiga. Till skillnad från beskyllning, som innefattar en värdering, är uttalanden och beteenden neutrala begrepp. Framför allt beteenden men även uttalanden är dessutom begrepp som lämnar vitt utrymme för tolkning. Enligt regeringen kan såväl beteenden som uttalanden i vissa fall vara ägnade att kränka någons självkänsla eller värdighet utan att vara förolämpande i egentlig mening. En förändring av det slag som Lagrådet föreslår skulle därför enligt regeringen riskera att leda till en oönskad utvidgning av det straffbara området. Det går inte heller att komma ifrån att den straffbara gärningen med en sådan utformning skulle riskera att skapa oklarhet i förhållande till tillämpningsområdet för ofredandebrottet. I likhet med vad som föreslogs i lagrådsremissen bör straffansvaret därför omfatta förolämpningar som begås genom beskyllningar, nedsättande uttalanden eller förödmjukande beteenden.

Som konstateras ovan är det utmärkande för förolämpningsbrottet att det avser uttalanden som riktar sig till den berörda personen själv. Enligt regeringen kommer detta tydligare till uttryck om det anges uttryckligen i lagtexten att handlingen ska vara riktad mot annan i stället för som

Prop. 2016/17:222 utredningen föreslår ”agerar mot någon annan”. Det straffbara handlandet bör därmed bestå i att rikta beskyllning, nedsättande uttalanden eller förödmjukande beteenden mot någon annan.

Endast gärningar som är ägnade att kränka någons självkänsla eller värdighet bör omfattas av straffansvar

Straffansvar för förolämpning förutsätter att någon smädar annan. För att tydligt avgränsa straffansvaret till gärningar som verkligen utgör oacceptabla kränkningar av någons självkänsla eller värdighet föreslår utredningen att endast gärningar som är *ägnade att kränka* någons självkänsla eller värdighet ska omfattas av straffansvar. Såväl *Helsingborgs tingsrätt* som *Uppsala universitet* och *Örebro universitet* ifrågasätter behovet av och motsätter sig en sådan förändring av brottskonstruktionen. Även *Sveriges Television AB* och *Publicistklubben* motsätter sig en sådan förändring med motiveringen att den föreslagna förändringen riskerar att leda till en utvidgning av det straffbara området.

Enligt regeringen bör det krävas goda skäl för att ändra den grundläggande konstruktionen hos en väl etablerad straffbestämmelse. Det har dock – som utredningen redovisar – diskuterats om rekvisitet *smädar annan* ska uppfattas som en beskrivning av det brottsliga handlandet eller av en effekt som måste uppkomma för att gärningen ska vara straffbar, eller möjligen både och. Som utredningen framhåller framstår det som önskvärt att förtydliga vad som gäller för straffansvar. Att en straffbestämmelse kan behöva förtydligas innebär dock inte i sig att dess tillämpningsområde behöver förändras.

Även om den straffrättsliga bedömningen utgår från själva uttalandet eller beteendet måste det alltid bedömas utifrån sitt sammanhang. Alla uttalanden och beteenden som syftar till att förarga eller reta upp någon bör inte omfattas av straffansvar utan det bör krävas att det på ett mer personligt plan kan träffa den angripne. Detta är något som bör ha tydligt stöd i lagtexten.

Vilken kränkning av självkänslan eller värdigheten som ett uttalande eller beteende kan orsaka kan skilja sig åt väsentligt från person till person. En reglering med utgångspunkt i effekten skulle därför kunna leda till en bristande förutsebarhet. Dessutom kan det finnas ett intresse av att genom lagstiftningen upprätthålla en norm för vad som inte får sägas eller göras som kan kränka självkänslan och värdigheten. Det gäller inte minst för att avgränsa det straffbara området. Det är enligt regeringens mening därför inte lämpligt att låta den angripnes subjektiva upplevelser och uppfattningar ensamt definiera vad som utgör en straffbar kränkning av självkänslan eller värdigheten. Som utredningen föreslår bör straffbestämmelsen i stället utformas så att gärningar som typiskt sett är ägnade att kränka någons självkänsla eller värdighet bör omfattas av straffansvar. Genom en avgränsning till typiska reaktioner på vissa uttalanden, undantas smärre angrepp på självkänslan eller värdigheten som den enskilde rimligen ska kunna tåla och som därför inte bör omfattas av straffansvar. En sådan förändring av straffbestämmelsen skulle enligt regeringen snarast innebära en begränsning av det straffbara området. Någon risk för att de sammantagna ändringarna i förolämpningsbrottet skulle leda till en

omotiverad utvidgning av det slag som Helsingborgs tingsrätt, Sveriges Television AB och Publicistklubben befarar finns därför inte. Det föreslås alltså sammanfattningsvis att straffansvaret för förolämpning ska gälla den som riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan om gärningen var är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet. *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det bör återspeglas i straffvärdet om en ärekränkande handling har koppling till någon diskrimineringsgrund som t.ex. sexuell läggning. Som regeringen konstaterar i avsnitt 8.3 är de omständigheter som *Diskrimineringsombudsmannen* hänvisar till i stor utsträckning sådana som ska beaktas vid straffvärdebedömningen utan att det behöver anges särskilt för enskilda brottstyper.

Ansvar för förolämpning bör även fortsättningsvis vara subsidiärt till förtal och grovt förtal.

Ändringarna bör genomföras även på det grundlagsskyddade området

De föreslagna ändringarna innebär att straffbestämmelsen om förolämpning i brottsbalken förtydligas och moderniseras. För att åstadkomma en sakligt och systematiskt sammanhängande reglering av ansvaret för förolämpning bör motsvarande ändringar göras av brottsbeskrivningen för förolämpning i TF (jfr avsnitt 4.2).

10 Ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor enligt BBS-lagen

10.1 Nuvarande ordning

Lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) reglerar ansvar för tillhandahållare av s.k. elektroniska anslagstavlor. Med elektronisk anslagstavla avses enligt 1 § en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden. Med meddelanden avses text, bild, ljud eller information i övrigt. I lagens förarbeten (prop. 1997/98:15 Ansvar för elektroniska anslagstavlor s. 9) förklaras att definitionen av elektronisk anslagstavla innefattar alla tjänster där någon inrättar en möjlighet för användare att sända in egna och ta del av andras meddelanden. Av 2 § framgår vissa undantag från lagens tillämpningsområde; den gäller t.ex. inte tjänster som skyddas av TF eller YGL eller för e-postmeddelanden.

I 5 § föreskrivs en skyldighet för den som tillhandahåller tjänsten att ta bort eller på annat sätt förhindra vidare spridning av vissa meddelanden som sänds in till tjänsten av en användare. De meddelanden som tillhandahållaren är skyldig att ta bort är meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i någon av bestämmelserna om uppvigling, hets mot folkgrupp, barnpornografibrott och olaga våldsskildring. Tillhandahållaren är även skyldig att ta bort eller

Prop. 2016/17:222 förhindra vidare spridning av ett meddelande om det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till konstnärliga eller litterära verk (upphovsrättslagen) genom att sända in meddelandet. Den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla ska enligt 4 §, för att kunna fullgöra sin skyldighet att ta bort vissa meddelanden, ha sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten.

Den som uppsåtligt eller av grov oaksamhet bryter mot skyldigheten att ta bort eller förhindra vidare spridning av ett meddelande döms till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall döms dock inte till ansvar. Enligt 7 § andra stycket ska det inte dömas till ansvar enligt lagen om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller upphovsrättslagen.

10.2 Straffansvaret enligt BBS-lagen utvidgas

Regeringens förslag: Skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden utvidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Brott mot BBS-lagen som innebär att någon låter bli att ta bort eller förhindra vidare spridning av ett meddelande vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång ska åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. *Riksdagens ombudsmän*, *Norrköpings tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* avstyrker förslaget att lägga till olaga hot i lagens brottskatalog eftersom olaga hot fullbordas först när hotet kommer till den hotades kännedom, vilket enligt dessa instanser gör att det inte är möjligt för tillhandahållaren att enbart utifrån meddelandets innehåll bedöma om det finns en skyldighet att ta bort det. Även *Solna tingsrätt* ifrågasätter om en sådan ordning är lämplig och anför att tillhandahållaren många gånger kan identifiera ett meddelande som olaga hot innan brottet är fullbordat. *Sveriges Television AB* anser att det bör förtydligas i lagtexten att skyldigheten att ta bort ett olaga hot inträder först när hotet kommer till den hotades kännedom. *Solna tingsrätt* avstyrker även förslaget att lägga till olaga integritetsintrång och invänder att en sådan utvidgning skulle medföra svårigheter för tillhandahållaren att bedöma vad som utgör ett brottsligt meddelande. *Svea hovrätt* anser att det även bör övervägas att utvidga ansvaret till att gälla fall där meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om förtal och ofredande. *Dataskydd.net*, som avstyrker utredningens förslag att utvidga ansvaret enligt BBS-lagen, anser att förslaget ytterligare komplicerar dataskyddsrätten och riskerar att bli en svensk särreglering av "rätten att bli glömd" och efterlyser ett förtydligande av hur förslagen förhåller sig till relevant EU-lagstiftning.

Publicistklubben anser att det finns anledning att överväga ett borttagande av uppenbarhetskravet i lagen. *Helsingborgs tingsrätt*, *Justitiekanslern*, *Myndigheten för press, radio och tv*, *Mediegrundlagskommittén (ordföranden)*, *Sveriges Radio AB*, *Sveriges Television AB*, *TV4 AB*, *Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)*, *Internetstiftelsen i Sverige* och *Sveriges Tidskrifter* instämmer i utredningens bedömning att det finns ett behov av att se över BBS-lagen på ett övergripande och samlat sätt. Av dessa anser Justitiekanslern, TV4 AB, Svenska tidningsutgivareföreningen (TU) och Sveriges Tidskrifter att en utvidgning av straffansvaret enligt lagen bör anstå till dess att lagen i dess helhet kan ses över. Internetstiftelsen i Sverige och Helsingborgs tingsrätt anser vidare att förslaget riskerar att leda till att meddelanden raderas för säkerhets skull.

Skälen för regeringens förslag

Det finns behov att utvidga tillhandahållarens ansvar enligt BBS-lagen

Sedan BBS-lagens tillkomst år 1998 har möjligheterna att uttrycka sig via olika internetbaserade tjänster ökat väsentligt. Genom olika forum finns det betydligt större möjligheter för människor att uttrycka sina åsikter, ifrågasätta andras ståndpunkter och att väcka och bilda opinion. Samtidigt innebär de nya sätten att kommunicera och sprida information risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. Uppgifter som sprids kan bli tillgängliga för alla och envar under oöverskådlig tid. Det innebär att spridning av privata uppgifter kan leda till mycket stora personliga skadeverkningar.

Vid BBS-lagens tillkomst uttalades i förarbetena (se prop. 1997/98:15 s. 8 f.) att det fanns en brist på kontroll över de elektroniska anslagstavlorna som kan utnyttjas för brottsliga ändamål. Det framhölls särskilt att det visat sig svårt att spåra de användare som ursprungligen avsänder straffbara meddelanden och att de straffrättsliga medverkansreglerna inte alltid är tillräckliga för att på ett tillfredställande sätt reglera ansvaret för spridning av meddelanden. De konstaterades även att de elektroniska anslagstavlorna medger att meddelanden med straffbart innehåll kan nå ett stort antal personer och utöva inflytande över speciellt barn och unga som i hög grad använder sig av tjänsterna. Det ansågs därför finnas starka skäl för att införa en särreglering på området som syftar till att ge tjänsterna en acceptabel struktur och som framför allt klart fastställer tillhandahållarens ansvar för förekomsten av vissa meddelanden i tjänsten. En sådan reglering ansågs också nödvändig för att bygga upp ett rättsmedvetande för hanteringen av elektroniska anslagstavlor.

I likhet med utredningen anser regeringen att de skäl som anfördes vid BBS-lagens införande gör sig gällande i ännu högre grad i dag. De svårigheter att spåra användare som avsänder straffbara meddelanden på internet finns fortfarande. Möjligheterna för en enskild person som blir utsatt för ett angrepp att på egen hand ta reda på vem som sänt ett anonymt meddelande och väcka enskilt åtal eller rikta civilrättsliga krav mot denne är begränsade. Även om användaren går att identifiera saknar denne många gånger möjlighet att ta bort eller förhindra vidare spridning

Prop. 2016/17:222 av meddelandet sedan det väl sänts till en elektronisk anslagstavla som någon annan tillhandahåller. För den som blir utsatt för en allvarlig integritetskränkning är det viktigaste många gånger att det finns effektiva möjligheter att få bort ett kränkande meddelande. För den enskilde blir därmed att vända sig till tillhandahållaren för att få bort meddelanden det enda till buds stående medlet att få kränkningen att upphöra. En viss sådan rätt till radering eller rätt att bli glömd följer av dataskyddsförordningen och det finns även möjlighet att påföra en administrativ sanktionsavgift när någon underlåter att radera sådana personuppgifter som omfattas av förordningen. Medlemsstaterna är dessutom oförhindrade att tillämpa andra sanktioner. Förordningen omfattar dessutom inte samtliga fall som skulle omfattas av en utvidgning av BBS-lagen.

Enligt regeringen är det rimligt att den som tillhandahåller en tjänst – en elektronisk anslagstavla – där kränkningar förekommer också har ett visst ansvar för att motverka missbruk av tjänsten. Att underlåta att ta bort meddelanden som allvarligt kränker den personliga integriteten från en tjänst man tillhandahåller trots vetskap om dessa meddelanden eller att hålla sig medvetet okunnig om vilka meddelanden som finns, framstår enligt regeringen som klandervärt i en sådan grad som motiverar ett straffrättsligt ingripande. Om brottskatalogen i BBS-lagen utvidgas till att omfatta vissa brott som kränker den personliga integriteten skulle spridning av sådana meddelanden mer effektivt kunna motverkas, vilket i sin tur skulle stärka skyddet för den personliga integriteten.

Samtidigt får kraven på tillhandahållarna inte bli orimligt betungande eftersom ett alltför omfattande ansvar riskerar att hämma utvecklingen av digitala tjänster. Varje utvidgning av det straffbara området som riskerar att begränsa möjligheterna att fritt ge uttryck för sina åsikter måste också vägas noggrant mot yttrandefriheten.

Att möjligheterna att sprida uppenbart brottsliga meddelanden begränsas kan enligt regeringen inte i sig vara oförenligt med yttrandefriheten. Avvägningen mot intresset av yttrandefrihet har då redan gjorts vid kriminaliseringen av själva yttrandet. Om kraven på tillhandahållaren att ta bort andras meddelanden blir för stora kan det dock i förlängningen leda till att färre aktörer erbjuder möjligheter för enskilda att uttrycka sig i olika forum. Det skulle också kunna leda till en omotiverat hård självzensur eller förhandsgranskning. Den straffbara gärningen består dessutom i underlåtenhet att ta bort vissa meddelanden. Rättssäkerheten kräver därför att det är tydligt för tillhandahållaren när denne förväntas agera för att undgå straffansvar.

Även av rättsfallen *Delfi AS mot Estland* (no. 64569/09, dom den 16 juni 2015), *Magyar Tartalomsgazdálkodók Egyesülete and Index.hu Zrt mot Ungern* (no. 22947/13, dom den 2 februari 2016) och *Pihl mot Sverige* (no. 74742/14, beslut den 7 mars 2017) framgår att intresset av att skydda den personliga integriteten måste vägas mot tillhandahållarens intresse av yttrandefrihet, varvid det bl.a. måste beaktas att konsekvenserna av ansvaret inte blir orimliga. Ett utvidgat ansvar enligt BBS-lagen måste avgränsas så att det inte i större utsträckning än nödvändigt begränsar yttrandefriheten eller minskar möjligheterna till opinionsbildning. Rättsfallen innebär dock inte något hinder mot att ålägga den som tillhandahåller en interaktiv tjänst en skyldighet att ta

bort vissa olagliga kommentarer som sänds in till tjänsten, i vart fall inte om ansvaret begränsas till mer uppenbara fall. Prop. 2016/17:222

Skyldigheten enligt BBS-lagen att ta bort meddelanden omfattar endast vissa meddelanden med uppenbart brottsligt innehåll. Det krävs inte att tillhandahållaren ständigt aktivt kontrollerar varje meddelande som sänds till tjänsten utan endast att denne håller sådan uppsikt som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen på verksamheten. Om omfattningen av meddelanden som sänds in till tjänsten är stor kan ett sätt att fullgöra uppsiktsskyldigheten vara att inrätta en klagomur där användarna kan påtala förekomsten av straffbara meddelanden (se prop. 1997/98:15 s. 15 f.). En utvidgning av straffansvaret till att omfatta vissa meddelanden som uppenbart kränker den personliga integriteten kan enligt regeringen mot den bakgrunden inte anses oproportionerlig.

Som utredningen konstaterar har BBS-lagen kritiserats för att vara svårtillämpad och dåligt anpassad till teknikutvecklingen. Inte minst har begreppet elektronisk anslagstavla ansetts föråldrat. Lagen har också – åtminstone i domstol – kommit att tillämpas i mycket begränsad utsträckning. Flera remissinstanser anser liksom utredningen att det finns ett behov av att se över lagen på ett övergripande och samlat sätt, varav vissa såsom *Justitiekanslern*, *TV4 AB*, *Svenska tidningsutgivareföreningen (TU)* och *Sveriges Tidskrifter* anser att en utvidgning av straffansvaret enligt lagen bör anstå till dess att lagen i dess helhet kan ses över.

Som remissinstanserna påtalar finns det visserligen skäl som talar för att reformera lagstiftningen bl.a. så att den på ett bättre sätt anpassas till dagens kommunikationsformer. En sådan översyn är dock inte möjlig att genomföra inom ramen för detta lagstiftningsärende. En översyn av lagen är enligt regeringen heller inte nödvändig för att tillämpningsområdet ska kunna utvidgas. Som utredningen framhåller bör den begränsade tillämpningen åtminstone delvis kunna förklaras med de tydliga avgränsningar som följer av uppenbarhetsrekvisitet och av kopplingen till vissa uppräknade brott. Även om begreppet elektronisk anslagstavla i sig är något föråldrat så är innebörden – en tjänst där någon inrättar en möjlighet för användare att sända in egna och ta del av andras meddelanden – fortfarande relevant. Det är inte heller ovanligt att det på olika nättjänster, exempelvis chatforum anges att de modereras i enlighet med BBS-lagen, vilket talar för att lagen fyller en normbildande funktion. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det inte finns några hinder mot att utvidga det straffbara området inom ramen nuvarande lagstiftning.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det finns ett behov att utvidga tillhandahållarens ansvar till att omfatta även vissa meddelanden som allvarligt kränker den personliga integriteten. En sådan utvidgning bör genomföras inom ramen för nuvarande lagstiftning under förutsättning att utvidgningen begränsas till vissa meddelanden som tillhandahållaren har en realistisk möjlighet att identifiera.

Skyldigheten att ta bort meddelanden är enligt hittillsvarande lydelse – förutom vid intrång i upphovsrätt eller närstående rättighet – begränsad till vissa brott mot allmän ordning. Det finns dock som regeringen anför ett behov att utvidga skyldigheten till att omfatta även vissa allvarliga brott mot den personliga integriteten. Utredningen föreslår bl.a. att skyldigheten att ta bort meddelanden utvidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga hot.

Som utredningen betonar utgör olaga hot ofta allvarliga angrepp på någons personliga integritet och det blir allt vanligare att elektroniska anslagstavlor används som tekniska plattformar för att framföra hot. Sådana hot drabbar ofta personer som utnyttjar sin yttrandefrihet i opinionsbildande syfte. Hotfulla meddelanden kan också trigga andra personer att skriva meddelanden med följden att det uppstår drevliknande angrepp mot den utsatta personen. Möjligheterna att ingripa mot var och en som skickar sådana meddelanden – inte minst om det sker anonymt – är ofta begränsade. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det finns ett stort behov av att kunna motverka spridning av hot via internet och att det straffrättsliga skyddet mot kollektiva angrepp skulle förstärkas om tillhandahållaren var skyldig att ta bort hotfulla meddelanden. Det finns mot denna bakgrund starka skäl för att utvidga BBS-lagen till att omfatta även meddelanden som utgör olaga hot.

En förutsättning för att skyldigheten enligt BBS-lagen att ta bort meddelanden ska kunna utvidgas till att omfatta olaga hot är dock att tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla har en realistisk möjlighet att utifrån meddelandets innehåll ta ställning till om det är straffbart. Utredningen konstaterar att ett olaga hot fullbordas först när hotet kommer till den hotades kännedom och drar därav slutsatsen att tillhandahållarens skyldighet att ta bort meddelandet skulle inträda först när meddelandet når den hotade. *Riksdagens ombudsmän, Solna tingsrätt, Norrköpings tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* avstyrker utredningens förslag eftersom det, med en sådan tolkning, inte skulle vara möjligt för tillhandahållaren att enbart utifrån meddelandets innehåll bedöma om det finns en skyldighet att ta bort det.

Regeringen kan emellertid för sin del inte ställa sig bakom utredningens bedömning att det följer av hänvisningen till meddelandets innehåll att ett hot måste ha kommit till den hotades kännedom för att tillhandahållaren skulle vara skyldig att ta bort meddelandet. I förarbetena till BBS-lagen övervägdes hur tillhandahållarens ansvar skulle utformas. Den utredning vars betänkande utgjorde beredningsunderlag till lagstiftningen hade föreslagit att tillhandahållarens ansvar för att förhindra fortsatt spridning skulle knytas till om en användare *gjort sig skyldig till brott* genom att sända in meddelandet. Regeringen ansåg dock att det skulle vara lättare för tillhandahållaren att överblicka det straffbara området om regleringen i stället tog sikte direkt på *meddelandets innehåll* genom hänvisning till vissa lagrum. Det ansågs även medföra fördelar för utredningen av brott att använda sig av den enklare konstruktionen att utgå direkt ifrån

meddelandets innehåll i stället för att utgå från brottslig gärning hos avsändaren (se prop. 1997/98:15 s. 16 f.). Även utifrån lagtextens ordalydelse framstår det enligt regeringen som naturligare att uppfatta hänvisningen till att meddelandets innehåll ska vara sådant som avses i vissa straffbestämmelser på så sätt att den tar sikte på själva innehållet i meddelandet oberoende av om det nått fram till adressaten eller inte och därmed utgjort en brottslig gärning. Att det bakomliggande hotet fullbordas först när hotet kommer till den hotades kännedom utgör alltså enligt regeringen inte något hinder mot att olaga hot läggs till i BBS-lagens brottskatalog.

Eftersom försök till olaga hot endast är straffbart i förhållande till grovt olaga hot innebär det anförda att om olaga hot läggs till i brottskatalogen så kommer tillhandahållarens skyldighet att ta bort ett meddelande många gånger att inträda innan den som sänt in meddelandet till tjänsten kan straffas för själva hotet. Det kan visserligen ur rättspolitisk synvinkel diskuteras om det är en rimlig ordning. Enligt regeringen framstår dock inte tillhandahållarens underlåtenhet att ta bort ett uppenbart hotfullt meddelande som mindre klandervärd bara för att hotet ännu inte nått fram till adressaten. Tvärtom framstår det som angeläget att spridning av uppenbart hotfulla meddelanden om möjligt kan förhindras innan meddelandena kan ge upphov till skadeverkningar för den eller de hotade.

Vid bedömningen av om tillhandahållaren utifrån meddelandets innehåll har en realistisk möjlighet att bedöma om meddelandet är brottsligt konstaterar regeringen att olaga hot, till skillnad från de aktuella brotten mot allmän ordning, förutsätter att meddelandet är ägnat att framkalla en viss effekt – enligt regeringens förslag allvarlig rädsla – hos en enskild person. Att ett yttrande innebär exempelvis ett hot om våld är ofta tydligt redan genom dess ordalydelse. Även om det i BBS-lagen endast talas om meddelandets innehåll måste också omständigheterna kring yttrandet beaktas (jfr NJA 2007 s. 805 I), vilket innebär att meddelandet kan sättas i sin kontext. Olaga hot förutsätter dessutom inte att någon allvarlig rädsla uppkommit i det enskilda fallet utan det är tillräckligt att hotet är ägnat att – dvs. typiskt sett kan – framkalla allvarlig rädsla. Det har också i andra sammanhang ansetts att det vid olaga hot är möjligt att med ledning enbart av själva yttrandet bedöma om det är straffbart eller inte (jfr prop. 2001/02:74 s. 65). Till saken hör vidare att det i sammanhanget endast är i de uppenbara fallen som tillhandahållaren är skyldig att agera. Sammantaget anser regeringen därmed att tillhandahållaren bör ha goda möjligheter att utifrån meddelandets innehåll identifiera vilka meddelanden som denne är skyldig att ta bort. Ett utvidgat ansvar för tillhandahållaren av den elektroniska anslagstavlan att ta bort uppenbart hotfulla meddelanden kan inte heller anses utgöra en oproportionell inskränkning av tillhandahållarens yttrandefrihet (jfr Delfi mot Estland, § 159). Tillhandahållarens skyldighet enligt BBS-lagen att ta bort vissa meddelanden bör därför utvidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga hot.

Prop. 2016/17:222 *Tillhandahållaren bör vara skyldig att ta bort meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång*

I avsnitt 5.5 föreslår regeringen att det ska införas en straffbestämmelse om olaga integritetsintrång som straffbelägger intrång i den personliga integriteten genom spridning av vissa integritetskänsliga bilder och uppgifter, såsom t.ex. uppgifter om sexualliv eller hälsotillstånd eller bilder där någons nakna kropp helt eller delvis exponeras. Spridning av sådana bilder och uppgifter kan orsaka mycket allvarlig skada för den uppgiften rör. Utredningen föreslår att tillhandahållaren ska vara skyldig att ta bort även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång. Som utredningen framhåller förvärras den kränkning det innebär att få ett integritetskränkande meddelande om sig publicerat på internet av att meddelandet dessutom ligger kvar. För den som blir utsatt för en allvarlig integritetskränkning är det viktigaste många gånger att det finns effektiva möjligheter att få bort det kränkande meddelandet och att kränkningen begränsas. Det är också rimligt att den som tillhandahåller en tjänst där kränkningar förekommer har ett visst ansvar för att motverka kränkningar.

För att olaga integritetsintrång ska kunna läggas till i brottskatalogen krävs dock som ovan anförts att tillhandahållaren har en realistisk möjlighet att utifrån meddelandets innehåll ta ställning till om det är straffbart. *Solna tingsrätt* avstyrker förslaget i denna del och invänder att ansvaret enligt lagen tidigare har omfattat meddelanden som är enkla att identifiera utifrån objektiva kriterier men att förhållandet närmast är det motsatta med olaga integritetsintrång.

Bedömningen av om en uppgift i och för sig är av det slag som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång bör enligt regeringen vara relativt enkel att göra utifrån meddelandets innehåll. Olaga integritetsintrång förutsätter dock för straffansvar även att spridningen utgör ett intrång i någon annans privatliv och att spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör. I detta ligger bl.a. att uppgiften spritts utan samtycke. Från straffansvar undantas dessutom sådana fall där spridningen var försvarlig. Sådana omständigheter kan – som tingsrätten påtalar – i viss utsträckning vara svåra för tillhandahållaren att bedöma utifrån meddelandets innehåll. I många fall – såsom vid t.ex. vissa fall av spridning av filmade samlag eller andra allvarliga kränkningar – bör dock tillhandahållaren utifrån meddelandets innehåll och omständigheterna kring det (jfr NJA 2007 s. 805 I) ha tillräckligt underlag för slutsatsen att det uppenbart är sådant som avses i straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång.

Även risken för att andra meddelanden än de som omfattas av ansvaret tas bort från den elektroniska anslagstavlan och de konsekvenser det innebär för öppenheten på internet och för yttrandefriheten måste beaktas. Mot bakgrund av att skyldigheten endast tar sikte på *uppenbart* brottsliga meddelanden bedömer regeringen att risken för en tillhandahållare, för att undgå ansvar, tar bort lagligt material, är begränsad.

Sammantaget anser regeringen därför att en tillhandahållare av en elektronisk anslagstavla har tillräckliga möjligheter att identifiera vilka

meddelanden han eller hon är skyldig att ta bort. I och med att skyldigheten är begränsad till uppenbara fall kan en sådan utvidgning varken sedd för sig eller i förening med tillhandahållarens övriga skyldigheter anses vara oproportionerlig. Tillhandahållarens skyldighet enligt BBS-lagen att ta bort vissa meddelanden bör därför utvidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång. Det finns däremot inte tillräckliga skäl att såsom *Svea hovrätt* förordar utvidga ansvaret till att omfatta även förtal och ofredande.

Vad som bör gälla för åtalsprövning

I avsnitt 5.7 föreslår regeringen att olaga integritetsintrång ska åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Denna ordning motiveras av att den som har utsatts för ett olaga integritetsintrång kan ha en befogad anledning att vilja undgå den ytterligare exponering som ett åtal kan medföra. Samma argument gör sig gällande även i förhållande till åtal mot tillhandahållaren för att ha underlåtit att ta bort ett sådant meddelande. Motsvarande åtalsprövningsregel bör därför införas för de fall där tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla har underlåtit att ta bort eller förhindra vidare spridning av ett meddelande vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen om olaga integritetsintrång.

11 Brottskadeersättning vid ärekränkningsbrott

11.1 Nuvarande ordning

Möjligheten att få brottsskadeersättning regleras i brottsskadelagen (2014:322). Brottskadeersättning är en ersättning som betalas av staten till den som har drabbats av skada till följd av brott och syftar till att tillförsäkra den skadelidande viss ersättning om inte skadan ersätts från annat håll, i praktiken från skadevållaren genom skadestånd eller från en försäkring. Brottskadeersättningens storlek bestäms i huvudsak utifrån skadeståndsrättsliga principer. Om brottsskadeersättning betalas, inträder staten i den skadelidandes rätt till skadestånd intill det betalade beloppet. En ansökan om brottsskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten.

Brottskadeersättning för kränkning betalas enligt 5 § första stycket för den skada som det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid. Brottskadeersättning betalas däremot inte för kränkning genom brott som innefattar ett angrepp mot någons ära. Av 5 § andra och tredje styckena följer att brottsskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207). Om en domstol prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning i sak, får

Prop. 2016/17:222 brottsskadeersättningen i denna del som huvudregel inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande. Någon övre beloppsgräns föreskrivs däremot inte för ersättning för kränkning.

Brottsskadeersättning betalas enligt 10 § till den del skadan inte täcks av annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan. Vid bestämmande av brottsskadeersättning avräknas skadestånd dock endast till den del skadeståndet har betalats eller bedöms bli betalat.

En ansökan om brottsskadeersättning får enligt 16 § prövas endast om brottet har anmälts till en brottsutredande myndighet eller sökanden visar giltig anledning till att någon sådan anmälan inte har gjorts, samt den skadelidande i skälig utsträckning har bidragit till att det anmälda brottet kan utredas.

11.2 Rätten till brottsskadeersättning utvidgas

Regeringens förslag: Rätten till brottsskadeersättning utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inte några synpunkter på det. *Justitiekanslern* avstyrker förslaget eftersom brott som inte faller under allmänt åtal enligt myndigheten inte heller bör ge rätt till brottsskadeersättning. *Justitiekanslern* anser även att praktiska skäl talar mot en utvidgning eftersom *Brottsoffermyndigheten* i många fall kommer att ha ett ofullständigt underlag för sin bedömning och att skälen för en utvidgning blir svagare om olaga integritetsintrång införs. Även *Brottsoffermyndigheten* och *Uppsala universitet* påtalar de praktiska problem som kan uppkomma i och med att *Brottsoffermyndighetens* underlag kan vara ofullständigt och konstaterar att bristen på underlag kan leda till att de drabbade personernas rätt till ersättning i praktiken riskerar att bli nästintill obefintlig.

Skälen för regeringens förslag

Rätten till brottsskadeersättning för ärekränkingsbrott bör utvidgas

Den som har blivit utsatt för ett ärekränkingsbrott kan vara berättigad till skadestånd för kränkning från skadevållaren. Däremot betalas – till skillnad från vad som gäller för övriga brott som kan ge rätt till skadestånd för kränkning – inte brottsskadeersättning för skador som uppkommer genom att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes ära. Som skäl för att ärekränkingsbrotten har undantagits från systemet med brottsskadeersättning har lagstiftaren allmänt uttalat att möjligheten till ersättning inte framstår som lika angelägen i alla situationer (prop. 1987/88:92 Om ändring i brottsskadelagen [1978:413] s. 6 f.).

Det kan enligt regeringen ifrågasättas om de tidigare förarbetsuttalandena om att möjligheten till ersättning inte framstår som lika angelägen i alla situationer utgör ett bärkraftigt argument mot att låta

ärekränkingsbrotten omfattas av systemet med brottskadeersättning (jfr Prop. 2016/17:222 även prop. 2013/14:94 En ny brottsskadelag s. 23 f.).

Ersättningssystemet enligt brottsskadelagen är behovsinriktat och utgår från ett brottsofferperspektiv. Det innebär att staten griper in för att tillförsäkra ersättning till den som har blivit utsatt för brott. Kvalificerade ärekränkingsbrott kan många gånger orsaka allvarliga kränkningar av privatlivet med omfattande sociala och känslomässiga skadeverkningar som följd. Vid en jämförelse med de brott för vilka brottskadeersättning betalas i dag måste enligt regeringen den kränkning som ett kvalificerat ärekränkingsbrott innefattar anses vara likvärdig med andra brott som brottskadeersättning för kränkning betalas för.

Att ett brottsoffer kan få compensation för den kränkning som ett brott har inneburit utgör en viktig del i en upprättelseprocess. Ersättning till brottsoffret kan lindra verkningarna av en kränkning och bidra till att den skadelidande får upprättelse för den förnedrande och kränkande handlingen. Internet och annan elektronisk kommunikation har inneburit att inte minst förtalsbrotten dels ökat i antal, dels tagit allvarligare former. Samtidigt är möjligheterna att få skadestånd av gärningsmannen för sådana brott i praktiken begränsade. En rätt till brottskadeersättning för kränkning skulle därför enligt regeringen fylla en viktig funktion ur ett brottsofferperspektiv.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2015 s. 86 uttalat att ett förtalsbrott inte bara kan innebära ett allvarligt intrång i målsägandens anseende och självkänsla utan även i dennes privatliv. Dessutom har Nämnden för brottskadeersättning uttalat att gärningar som rubriceras som grovt förtal, förutom att kränka den skadelidandes ära, även kan utgöra en enligt brottsskadelagen ersättningsgill fridskränkning (se nämndens beslut den 16 november 2015, dnr 5675/2015 och 7308/2015). Till den del ett ärekränkingsbrott samtidigt allvarligt kränker någons frid kan alltså brottskadeersättning betalas för fridskränkningen även enligt gällande rätt, däremot utgår inte någon ersättning för själva ärekränkningen. Den utveckling som skett i praxis och i samhället medför att det finns anledning att ompröva det tidigare ställningstagandet att ärekränkingsbrotten bör undantas från systemet med brottskadeersättning. De argument som motiverar brottskadeersättning för kränkning med anledning av brott som innefattar ett angrepp mot någons person, frihet eller frid bör även kunna göras gällande i förhållande till kvalificerade ärekränkingsbrott.

Ett annat argument som har anförts för att undanta ärekränkingsbrott från systemet med brottskadeersättning har varit de särskilda åtalsregler som gäller för dessa brott. Det har ansetts innebära att ärekränkningar i huvudsak är en angelägenhet mellan enskilda, dvs. konflikter där staten inte ska lägga sig i eller ingripa på ena eller andra sidan. I förarbetena till den nuvarande brottsskadelagen uttalade regeringen mot denna bakgrund att en utvidgning av brottskadeersättningen inte kunde ske utan att åtalsreglerna först ändrades (prop. 2013/14:94 s. 24).

Den 1 juli 2014 utvidgades emellertid möjligheterna att väcka allmänt åtal för ärekränkingsbrott genom att kravet på att allmänt åtal ”av särskilda skäl” skulle vara påkallat från allmän synpunkt slopades. Numera gäller enligt 5 kap. 5 § brottsbalken att om målsäganden anger brottet till åtal eller är under artion år, får åklagaren väcka allmänt åtal för

Prop. 2016/17:222 t.ex. förtal och grovt förtal om detta anses påkallat från allmän synpunkt. I förarbetena uttalades att ändringen innebär en viss utvidgning av den allmänna åtalsrätten och att allmänt åtal ofta bör kunna anses påkallat från allmän synpunkt när det finns ett klart samhällsintresse i att brottet beivras (se prop. 2013/14:47 Några ändringar på tryck- och yttrandefrihetsrättens område s. 38).

Justitiekanslern anför att det ur en systematisk synvinkel vore märkligt om brott som inte faller under allmänt åtal skulle ge rätt till brottsskadeersättning. Som konstateras ovan utgår dock ersättningssystemet enligt brottsskadelagen från ett brottsofferperspektiv medan de särskilda åtalsprövningsreglerna för ärekränkingsbrott syftar till att avgränsa allmänna åtal till fall då det finns ett klart samhällsintresse att brottet beivras. Eftersom brottsskadelagens ersättningssystem och åtalsprövningsregeln kan sägas ha olika principiella utgångspunkter anser regeringen i likhet med utredningen att det inte finns några bärande principiella eller systematiska hinder mot att utvidga rätten till brottsskadeersättning för kränkning till att gälla även kvalificerade ärekränkingsbrott. I praktiken bör dessutom tillämpningen av åtalsprövningsregeln leda till att många av de – objektivt sett – allvarligaste brotten faller under allmänt åtal. Dessa brott är samtidigt också de brott för vilka behovet av kränkingsersättning – utifrån ett brottsofferperspektiv – kan anses som mest angeläget.

Justitiekanslern framhåller att även praktiska skäl talar emot att rätten till brottsskadeersättning för kränkning utvidgas till att omfatta även vissa ärekränkingsbrott. Enligt *Justitiekanslern* kan nämligen utredningssvårigheterna till följd av åtalsprövningsreglernas utformning förväntas bli betydande eftersom många anmälningar om förtalsbrott antingen inte leder till att förundersökning inleds eller till att den läggs ner i ett tidigt skede. Även *Brottsoffermyndigheten* och *Uppsala universitet* framhåller de praktiska svårigheter som kan uppkomma och påtalar att bristen på underlag kan leda till att de drabbade personernas rätt till ersättning i praktiken riskerar att bli nästintill obefintlig.

I och med att det ankommer på sökanden att ge in utredning kan, som myndigheterna påpekar, det beslutsunderlag som *Brottsoffermyndigheten* kan lägga till grund för sin prövning visserligen vara ofullständigt. Det kan få till följd att ersättning inte kan betalas om sökanden inte kan visa att han eller hon blivit utsatt för ett brott som kan ge rätt till brottsskadeersättning. Att ersättning inte kan betalas ut i de fall sökanden till följd av utredningssvårigheter inte kan styrka sin rätt till ersättning utgör dock enligt regeringen inte något argument mot att sökanden tillerkänns sådan ersättning i de fall tillräcklig utredning faktiskt kan presteras. Om rätten till brottsskadeersättning begränsas till att gälla vissa kvalificerade ärekränkingsbrott bör dessutom en förundersökning finnas i många fall. I dessa fall bör allmänt åtal nämligen många gånger vara påkallat från allmän synpunkt. Enligt regeringen utgör därför inte heller praktiska problem något avgörande hinder mot en utvidgning av rätten till brottsskadeersättning. En sådan utvidgning kan vidare inte väntas medföra svåröverblickbara statsfinansiella konsekvenser eller någon beaktansvärd ökning av antalet oriktiga ansökningar.

Sammantaget anser regeringen därför i likhet med utredningen att rätten till brottsskadeersättning bör utvidgas till att gälla även kränkning vid vissa kvalificerade ärekränkingsbrott.

Prop. 2016/17:222

Brottsskadeersättning för kränkning bör kunna betalas vid grovt förtal

Utredningen föreslår att brottsskadeersättning ska betalas även för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal. Ingen av remissinstanserna invänder mot att en utvidgning avgränsas till att gälla grovt förtal. Som regeringen konstaterar ovan är det angeläget att utvidga rätten till brottsskadeersättning för kränkning till att omfatta vissa angrepp på någons ära. En sådan nyordning måste dock ha någorlunda överblickbara konsekvenser.

Rätten till brottsskadeersättning för ärekränkingsbrott bör i linje med det avgränsas till de fall som ur ett brottsofferperspektiv är mest angelägna att ersätta. Genom att – som utredningen föreslår – avgränsa rätten till brottsskadeersättning för kränkning till att gälla vid grovt förtal skulle de mest angelägna fallen komma att omfattas av systemet med brottsskadeersättning. En utvidgning som är begränsad till ett visst brott skulle i och för sig avvika något från hur rätten till brottsskadeersättning för kränkning i övrigt är utformad i och med att rätten till ersättning annars är knuten till det angripna skyddsintresset snarare än till ett specifikt brott. En utvidgning som är avgränsad till grovt förtal har dock den fördelen att den är tydligt avgränsad. I de fall som är så pass allvarliga att de bedöms kunna utgöra grovt förtal bör dessutom allmänt åtal normalt anses påkallat från allmän synpunkt. Även utifrån praktiska överväganden framstår det alltså som ändamålsenligt att knyta rätten till brottsskadeersättning till grovt förtal. I likhet med utredningen föreslår regeringen alltså att rätten till brottsskadeersättning utvidgas så att ersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken som avser olaga hot och förolämpning ska träda i kraft den 1 januari 2019. Övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens utom vad gäller föreslaget datum för ikraftträdandet i vissa delar.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på utredningens förslag och bedömning. Åklagarmyndigheten anser att det bör övervägas att låta samtliga

Prop. 2016/17:222 brottsbalksbrott träda i kraft samtidigt och så snart som möjligt och anser att den diskrepans det kan medföra i förhållande till det grundlagsskyddade området kan accepteras under en övergångstid.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Ändringarna i TF bör därför träda i kraft den 1 januari 2019, dvs. vid årsskiftet efter utgången av det år då förslagen tidigast kan bli slutligt antagna av riksdagen. De ändringarna avser brotten olaga hot och förolämpning. För att undvika diskrepans och osäkerhet i rättstillämpningen bör motsvarande ändringar av bestämmelserna om olaga hot och förolämpning i brottsbalken träda i kraft samtidigt som ändringen i TF.

Ny strafflagstiftning får enligt 5 § första stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken inte ges retroaktiv verkan. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs därför inte för de föreslagna straffbestämmelserna om olaga integritetsintrång och grovt olaga integritetsintrång. Dessa bestämmelser ska alltså tillämpas endast på brott som begåtts efter ikraftträdandet. Vidare följer av 5 § andra stycket att ändrade straffbestämmelser inte får tillämpas på ett sådant sätt att de ges retroaktiv verkan till den tilltalades nackdel. Inte heller i fråga om övriga straffbestämmelser behövs därför övergångsbestämmelser. Det är angeläget att den utvidgade rätten till brottsskadeersättning för kränkning blir tillämplig så snart som möjligt. Den utvidgade rätten till brottsskadeersättning bör därför tillämpas från ikraftträdandet. Inte heller beträffande ändringarna i åtalsprövningsreglerna i brottsbalken och BBS-lagen eller ändringen i OSL behövs några särskilda övergångsbestämmelser.

13 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Förslagen kan väntas medföra vissa kostnadsökningar för Brottsoffermyndigheten. Dessa kostnadsökningar bedöms kunna rymmas inom befintliga anslag. Förslagen kan även väntas leda till vissa kostnadsökningar för Datainspektionen och rättsväsendets myndigheter. Även dessa kostnader bedöms kunna finansieras inom ramen för befintliga anslag.

Utredningens bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen bedömer dock att kostnaderna för Brottsoffermyndigheten inte ryms inom befintliga anslag utan omprioriteringar.

Remissinstanserna: *Domstolsverket* instämmer i att utredningens förslag, sedda för sig sannolikt inte medför något behov av resurstillskott till Sveriges domstolar. *Brottsoffermyndigheten* konstaterar att förslagen innebär att fler brott kommer att kunna ligga till grund för brottsskadeersättning och bedömer att en ökning av förvaltningsanslagen kommer att krävas. Myndigheten konstaterar också att summan för utbetald brottsskadeersättning kommer att öka. *Datainspektionen* påpekar att myndigheten, trots att förslagen i stora delar rör straffrättsliga frågor,

kontakts av allmänheten i integritetsfrågor och att myndigheten kan behöva resurser för att klara det merarbete som kan förväntas med anledning av ett nytt integritetsbrott. *Friends* understryker behovet av att de nya lagförslagen följs upp med utbildningsinsatser riktade till rättsväsendet. Även *Barnens rätt i samhället (Bris)* framhåller behovet av information och kunskapshöjande åtgärder om hat och hot på nätet och dess effekter och uppmanar regeringen att avsätta medel för detta ändamål.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringens förslag innebär bl.a. att två nya straffbestämmelser införs, olaga integritetsintrång och grovt olaga integritetsintrång. Dessutom kommer det straffbara området för ofredande och olaga hot samt för brott mot BBS-lagen att utvidgas något. I övrigt syftar lagändringarna främst till att modernisera och förtydliga lagstiftningen.

En nykriminalisering medför i sig att ytterligare uppgifter läggs på rättsväsendets myndigheter. Olaga integritetsintrång kommer emellertid att kunna åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Det beteende som omfattas av kriminaliseringen kan dessutom i viss utsträckning redan i dag bli föremål för utredning och lagföring som t.ex. förtalsbrott, även om åtalsrätten för dessa brott är begränsad. Inte heller beträffande övriga brott kan antalet mål och ärenden förväntas öka i någon nämnvärd omfattning. Något annat än en mindre kostnadsökning för polis, åklagare och domstolar förutses alltså inte. Inte heller för Kriminalvården torde kostnaderna bli annat än marginella. De kostnadsökningar som förslagen kan leda till för rättsväsendets myndigheter blir i vart fall inte mer omfattande än att de ryms inom myndigheternas nuvarande budgetramar.

Utöver de rent straffrättsliga förslagen föreslår regeringen även att brottsskadeersättning ska kunna betalas för kränkning genom grovt förtal. Som utredningen konstaterar kommer förslagen att medföra ökade kostnader för Brottsoffermyndigheten, dels med anledning av förslaget att brottsskadeersättning ska kunna betalas vid kränkning genom grovt förtal, dels genom att den som blir utsatt för olaga integritetsintrång kommer att kunna få brottsskadeersättning för kränkning. De ökade kostnaderna kommer att belasta såväl brottsskadeanslaget som förvaltningsanslaget. Detta konstateras också av *Brottsoffermyndigheten*, som bedömer att en ökning av förvaltningsanslaget kommer att krävas. Utredningen bedömer att de ökade kostnaderna för brottsskadeanslaget och förvaltningsanslaget uppgår till två miljoner kronor vardera. Även om förslagen kommer att medföra kostnadsökningar för Brottsoffermyndigheten bedöms dessa dock kunna rymmas inom befintliga anslag. Regeringen avser dock att noga följa utvecklingen för att kunna bedöma Brottsoffermyndighetens resursbehov.

Den nya lagstiftningen kommer inledningsvis att medföra vissa kostnader för information, utbildning och andra liknande insatser framför allt hos polisen och åklagarväsendet. Dessa är inte mer omfattande än att de kan hanteras inom ramen för befintliga anslag. Detsamma bör gälla kostnaderna för det merarbete med hantering av integritetsfrågor från allmänheten som kan förväntas för Datainspektionen med anledning av det nya integritetsbrottet.

Genom straffhotet och medvetenheten om att straff kommer att dömas ut om brott begås, avskräcks människor i allmänhet från att begå brott. Kriminalisering av olaga integritetsintrång kan i linje med detta väntas bidra till att avhålla från sådana gärningar. Ett av syftena med lagändringarna är vidare att säkerställa att det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten är modernt och tydligt. Att lagstiftningen är utformad på ett tydligt och begripligt sätt underlättar för allmänheten att förstå vad som är straffbelagt, vilket ökar straffbestämmelsernas normbildande funktion. En moderniserad lagstiftning kan också förenkla för de brottsbekämpande myndigheterna i deras verksamhet, vilket i förlängningen kan leda till ökad lagföring och därmed ett förstärkt straffhot.

När det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män är de förslag som regeringen lämnar könsneutrala och straffbestämmelserna skyddar den personliga integriteten hos alla och envar. Även inom ramen för straffbestämmelser med skyddsintressen som gäller lika för alla, kan emellertid olika grupper dra olika nytta av skyddet beroende på hur utsatt gruppen är. Hot och kränkningar drabbar ofta kvinnor, vilket framgår av de kartläggningar som redovisas i betänkandet. I den utsträckning lagstiftningen fungerar som ett effektivt medel för att skydda den personliga integriteten påverkar den således i stor utsträckning flickors och kvinnors situation. Regeringen bedömer därför att en förändrad lagstiftning som ytterligare stärker skyddet för den personliga integriteten påverkar flickors och kvinnors situation positivt. Eftersom hot och kränkningar utgör ett hinder mot att uppnå jämställdhet mellan könen bedömer regeringen att en lagstiftning som leder till minskad utsatthet i dessa avseenden bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

7 kap.

4 § Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet ska såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav ska med våldsamma eller annars lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket ska på så sätt lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska med utländskt bistånd framtvängas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

- försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;

2. krigsanstiftan, om fara för att riket ska invecklas i krig eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. spioneri, varigenom någon för att gå främmande makt till handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, vapen, förråd, import, export, tillverknings sätt, underhandlingar, beslut, eller något förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet, vare sig uppgiften är riktig eller inte;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant spioneri;

4. obehörig befattning med hemlig uppgift, varigenom någon utan syfte att gå främmande makt till handa begär gärning som avses under 3 och uppgiften rör något förhållande av hemlig natur;

försök eller förberedelse till sådan obehörig befattning med hemlig uppgift;

stämpling till sådant brott, om detta är att anse som grovt, vid vilken bedömning det särskilt ska beaktas om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom eller henne;

5. vårdslöshet med hemlig uppgift, varigenom någon av grov oaktsamhet begär gärning som avses under 4;

6. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket ska med vapenmakt eller annars med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska på så sätt framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

7. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon missleder eller förråder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet, förråder egendom som är av betydelse för totalförsvaret eller begär annan liknande förrädisk gärning som är ägnad att medföra men för totalförsvaret eller innefattar bistånd åt fienden;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;

8. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begär gärning som avses under 7;

9. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott har tillämpning, någon sprider falska rykten eller andra osanna påståenden, som är ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför eller låter framkomma sådana rykten eller påståenden eller bland krigsmän sprider falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller modlöshet;

10. uppvigling, varigenom någon uppmanar eller annars söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet eller åsidosättande av vad som åligger krigsman i tjänsten;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

12. brott mot medborgerlig frihet, varigenom någon utövar olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk organisation eller yrkes- eller näringssammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara;

försök till sådant brott mot medborgerlig frihet;

13. olaga våldsskildring, varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig;

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den

avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon riktar *beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet*;

16. olaga hot, varigenom någon hotar *någon* annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *rädsla* för egen eller annans säkerhet till person, egendom, *frihet eller frid*;

17. hot mot tjänsteman, varigenom någon med hot om våld förgriper sig på annan i hans eller hennes myndighetsutövning, i annan verksamhet där det finns samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller vid biträde till åtgärd som omfattas av sådant skydd, för att tvinga honom eller henne till eller hindra honom eller henne från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd eller varigenom någon på så sätt förgriper sig mot den som tidigare utövat sådan verksamhet eller biträtt därvid för var denne däri gjort eller underlåtit;

försök eller förberedelse till sådant hot mot tjänsteman, såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa;

18. övergrepp i rättsak, varigenom någon med hot om våld angriper annan för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra annan från en sådan åtgärd eller varigenom någon med hot om gärning som medför lidande, skada eller olägenhet angriper annan för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga.

Paragrafen innehåller en brottskatalog avseende tryckfrihetsbrott. Den ändras på så sätt att brottsbeskrivningarna avseende förolämpning och olaga hot justeras. Övervägandena finns i avsnitt 6.2 och 9.2.

Ändringarna i punkterna 15 och 16 är en följd av ändringarna i straffbestämmelserna i brottsbalken om olaga hot (4 kap. 5 §) och förolämpning (5 kap. 3 §) och innebär att brotten beskrivs på likalydande sätt i tryckfrihetsförordningen och i brottsbalken.

Till följd av hänvisningen i 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen till denna paragraf får ändringarna även genomslag i fråga om vilka gärningar som utgör yttrandefrihetsbrott.

14.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

4 kap.

4 b § Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
7. *olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §*,
8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
9. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
10. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
11. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

12. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

Prop. 2016/17:222

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för olaga förföljelse. Paragrafen har tillförts en ny punkt (punkt 7) som utvidgar tillämpningsområdet till att även omfatta gärningar enligt straffbestämmelsen i 6 c § om olaga integritetsintrång. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

5 § *Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid*, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Om brottet är grovt döms för grovt olaga hot till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller

2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

Paragrafen behandlar olaga hot och grovt olaga hot. Den ändras på så sätt att det anges att ett hot är straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig rädsla i stället för, som hittills har gällt, allvarlig fruktan. Vidare vidgas tillämpningsområdet genom att det blir straffbart att hota med att utsätta andra för fler slag av brottsliga gärningar. Därutöver moderniseras paragrafen språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av *första stycket*, som föreskriver straffansvar för olaga hot, framgår att hotet ska vara ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla. Avsikten med ändringen är att anpassa bestämmelsen till hur tillämpningen utvecklats i praxis, varför hittillsvarande praxis alltjämt bör kunna ge vägledning. I likhet med vad som hittills har gällt innebär detta att åklagaren inte behöver bevisa att hotet i det enskilda fallet framkallat allvarlig rädsla hos målsäganden. Det är i stället tillräckligt för straffansvar att hotet typiskt sett var av sådant slag.

Bedömningen av om ett hot varit ägnat att framkalla allvarlig rädsla hos den hotade utgår från de faktiska förhållandena och görs utifrån hur situationen framstår från den hotades synpunkt. Det är då liksom hittills av betydelse bl.a. vilka åtgärder som avses med hotet, sättet på vilket hotet uttalas, parternas relation till varandra, hur gärningsmannen agerar i övrigt och vad den hotade känner till om gärningsmannens agerande sedan tidigare. För att ett hot ska vara ägnat att framkalla allvarlig rädsla bör normalt krävas att det avser ett brott som inte är helt lindrigt. Hotet behöver dock inte vara objektivt farligt, dvs. gärningsmannens avsikter att verkställa hotet har inte betydelse för straffbarheten även om det kan ha betydelse för bedömningen av gärningens straffvärde.

Genom den nya lydelsen blir det också straffbart att hota med brottslig gärning som innebär angrepp på någons frihet eller frid. Straffbestämmelsen gäller alltså även hot om brottsliga gärningar som sker på ett sätt som är ägnat att framkalla allvarlig rädsla hos den hotade för egen eller annans säkerhet till frihet eller frid. Vad som främst kan bli

Prop. 2016/17:222 aktuellt är hot att utsätta någon för vissa mer allvarliga och integritetskränkande brott enligt 4 kap. Det kan t.ex. vara fråga om hot om olaga frihetsberövande, grovt hemfridsbrott eller allvarligare fall av olaga integritetsintrång.

Första stycket ändras även redaktionellt genom att ”lyfta vapen mot någon annan” utgår ur lagtexten. Ändringen syftar till att förenkla och renodla lagtexten och någon ändring i sak är inte avsedd. Lyftande eller annat användande av vapen kan alltså fortfarande utgöra ett sätt att hota med brottslig gärning.

6 c § *Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida*

- 1. bild på eller annan uppgift om någons sexualliv,*
- 2. bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,*
- 3. bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,*
- 4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller*
- 5. bild på någons helt eller delvis nakna kropp*

döms, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

Paragrafen och brottsbeteckningen olaga integritetsintrång är nya. I paragrafen föreskrivs straffansvar för den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida vissa bilder eller andra uppgifter om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Paragrafen har fått sin utformning efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 5.5 och 5.6.

Enligt *första stycket* är en första förutsättning för straffansvar att någon gör intrång i annans privatliv genom att sprida en bild eller annan uppgift. Att spridningen ska utgöra ett intrång i privatlivet innebär att den ska ske mot den andres vilja, i strid med ett förtroende eller i vart fall utan dennes giltiga samtycke. Vad som utgör ett giltigt samtycke får avgöras utifrån allmänna straffrättsliga principer. Vidare innebär det att det ska vara fråga om privata uppgifter, dvs. uppgifter som hör till någon annans privata sfär. Som utgångspunkt förutsätts för straffansvar att det är fråga om sanna och korrekta uppgifter som den enskilde har ett berättigat intresse att själv avgöra om – och i så fall till vem – de ska tillgängliggöras. Att det som sprids är ändrat, omstuvat eller på annat sätt manipulerat utesluter emellertid inte att det innefattar en uppgift som det kan innebära ett intrång i privatlivet att sprida. Endast levande personer omfattas av straffskyddet. I vissa speciella fall kan emellertid spridning av en bild på eller uppgift om en avliden person anses utgöra ett intrång i en till den avlidne närståendes privatliv (se vidare nedan).

Spridningen ska avse bild eller annan uppgift. Med bild avses en eller flera stillbilder eller rörliga bilder oavsett vilken teknik som används. Med annan uppgift avses en eller flera uppgifter om en människa som kan förmedlas och spridas på annat sätt än genom bilder, t.ex. genom text eller ljud.

I första stycket görs en uttömmande uppräknings av vilka slags uppgifter som kan spridas på ett sätt som kan innebära ett straffbart

intrång i privatlivet. I *punkt 1* nämns bild på eller annan uppgift om någons sexualliv. Det kan t.ex. gälla bilder på sexuella handlingar t.ex. s.k. hämndporr, blottade könsorgan eller andra bilder av tydlig sexuell natur. Vidare kan det gälla känsliga uppgifter hänförliga till någons sexualitet eller sexualliv, t.ex. detaljerade uppgifter om någons sexuella preferenser eller sexuella kontakter.

I *punkt 2* anges bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om att någon lider av en sjukdom eller uppgifter om någons medicinering. Andra exempel kan vara uppgifter om att någon har genomgått en abort eller en könskorrigering. Därefter anges i *punkt 3* bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid. Angrepp mot annans person tar sikte på den kroppliga integriteten. Angrepp mot annans frihet tar sikte på den enskildes rörelse- och handlingsfrihet. Angrepp mot annans frid tar främst sikte på den enskildes rätt att få vara i fred och hålla sitt privatliv okänt för andra. Sexualbrotten kan innefatta angrepp såväl mot annans person som mot annans frihet eller frid. Bilder på någon som utsätts för t.ex. ett sexualbrott eller våldsbrott kan omfattas av denna punkt. Det kan också vara fråga om sekretessbelagda uppgifter om målsägandens identitet i ett sexualbrottmål. Ytterligare exempel kan vara vissa uppgifter från en förundersökning, exempelvis rättsintyg eller förhørsutskrifter från ett målsägandeförhör.

I *punkt 4* anges bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation. Med detta avses t.ex. bilder på någon som genomför ett självmordsförsök eller som utsätter sig själv för allvarliga självskadebeteenden. Utlämnande bilder på någon som befinner sig i ett trauma eller på någon som varit med om en allvarlig olycka är andra exempel. Vidare kan denna punkt träffa detaljerade bilder på en person som blir föremål för ett tvångsomhändertagande. Gemensamt för de fall som omfattas av punkten kan sägas vara att de tar sikte på situationer där den utsattes trygghet eller fysiska eller psykiska välbefinnande är allvarligt rubbade och som bör vara fredade från obehörig insyn. Andra uppgifter än bilder, t.ex. skildringar i text, omfattas inte av punkten.

Slutligen anges i *punkt 5* bild på någons helt eller delvis nakna kropp. Punkten tar sikte på explicita eller detaljerade bilder som – helt eller delvis – exponerar människokroppen utan kläder. Det kan t.ex. vara bilder på någon som duschar, byter om eller besöker toaletten. Andra uppgifter än bilder, t.ex. skildringar i text, omfattas inte av punkten.

För att bestämmelsen ska bli tillämplig krävs att bilderna eller uppgifterna *sprids*. Med spridning avses att uppgifterna görs tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Det krävs däremot inte att dessa faktiskt tagit del av uppgifterna. Bestämmelsen är teknikneutral. Det innebär att spridning kan ske såväl genom internet eller annan elektronisk kommunikation som genom papperskopior eller muntligen.

Straffansvar enligt bestämmelsen förutsätter att spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör. Med *den som uppgiften rör* avses i första hand den som uppgiften verkligen avser, t.ex. den som avbildas på ett fotografi eller avses i ett skriftligt dokument. I speciella undantagsfall kan det dock bli fråga om ett intrång i någons privatliv, trots att den uppgift som sprids avser en annan person.

Prop. 2016/17:222 Uppgifter om barn kan i vissa speciella fall anses röra föräldrarnas privatliv, när det är fråga om mycket integritetskänsliga och utlämnande uppgifter. Om någon sprider t.ex. bilder på ett avlidet barn, kan uppgiften anses röra föräldrarna på ett sådant sätt att det utgör ett straffbart intrång i föräldrarnas privatliv. Motsvarande bedömning kan göras för andra vårdnadshavare som inte är föräldrar.

Det är inte tillräckligt att uppgiften är av sådant slag som avses i någon av punkterna 1–5, utan för straffansvar krävs dessutom att spridningen är ägnad att medföra *allvarlig skada*. Med skada avses skada på privatlivet och den personliga integriteten. Av kravet på att skadan ska vara allvarlig följer att ansvaret är begränsat till situationer där spridningen kan leda till psykiskt lidande eller andra allvarliga negativa konsekvenser för den enskilde. Det förutsätts dock inte för straffansvar att någon allvarlig skada uppkommit i det enskilda fallet. Spridningen ska i stället vara *ägnad att* medföra allvarlig skada. Med det avses att spridningen typiskt sett ska kunna medföra sådan skada. Vid denna bedömning måste särskild betydelse fästas vid vilken typ av uppgifter det är fråga om och hur och i vilken omfattning de blivit spridda. Det kan då vara av betydelse i vilket socialt sammanhang som den utsatte befinner sig och vilken spridning som uppgifterna fått bland andra människor som ingår i detta sammanhang. Att uppgifter sprids till personer i den utsattes närhet, skolklass eller vänskapskrets kan öka känslan av intrång i privatlivet. Vid vidare spridning av uppgifter får varje spridning bedömas för sig. Att en uppgift redan har gjorts tillgänglig för fler än ett fåtal personer utesluter alltså inte ansvar för en senare spridning. Det innebär t.ex. att spridning av en känslig uppgift kan vara straffbar även om den person som uppgiften avser själv tidigare har delat med sig av uppgiften.

I subjektivt hänseende krävs *uppsåt* för samtliga brottsrekvisit.

Straffet för olaga integritetsintrång är böter eller fängelse i högst två år. Om straffet kan stanna vid böter eller om straffvärdet är sådant att en påföljd på fängelsenivå bör väljas beror på flera omständigheter, där uppgifternas slag är av särskild betydelse. Även det sätt som spridningen skett på och omfattningen av spridningen bör tillmätas stor betydelse. I fråga om påföljdsväl bör det, om straffvärdet ligger på fängelsenivå, många gånger vara motiverat att bestämma påföljden till fängelse även om straffvärdet i sig eller tidigare brottslighet inte ensamt skulle tala för det. Styrkan i fängelsepresumtionen måste emellertid bestämmas av omständigheterna i det enskilda fallet. I 6 d § föreskrivs straffansvar för grovt olaga integritetsintrång.

I *andra stycket* undantas från straffansvar fall då gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig. Bedömningen av om gärningen var försvarlig får göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Vid denna bedömning ska det intresse som ligger bakom spridningen av uppgifterna vägas mot det intrång i privatlivet som gärningen innebär. I det sammanhanget bör sådana omständigheter som att spridningen sker som ett led i en nyhetsförmedling eller av något annat samhällsrelaterat intresse vara av stor betydelse. På samma sätt kan det beaktas om det funnits ett legitimt allmänintresse att sprida uppgifterna. Det kan t.ex. gälla spridning av uppgifter som skett i syfte att avslöja övergrepp mot enskilda eller andra oegentligheter. Det kan vidare vara av betydelse om spridningen utgör en

del av ett vetenskapligt arbete eller kan försvaras av ett konstnärligt syfte. Under vissa omständigheter kan myndigheter ha en skyldighet att lämna ut integritetskänsliga uppgifter. När uppgifter sprids i ett sådant sammanhang bör spridningen anses försvarlig så länge den inte går utöver myndighetens skyldigheter.

Åklagaren har bevisbördan för att omständigheterna inte är sådana att ett undantag från straffansvar bör göras på grund av att gärningen är försvarlig. Ett blankt påstående om att spridningen skett i ett försvarligt syfte, som inte kompletteras med uppgifter som beskriver de omständigheter som påstås göra gärningen försvarlig, bör emellertid kunna lämnas utan avseende.

I *konkurrenshänseende* bör beaktas att en gärning som utgör olaga integritetsintrång även kan utgöra förtalsbrott. Även om det finns många likheter mellan brottstyperna har olaga integritetsintrång den personliga integriteten som skyddsintresse medan förtalsbrottet skyddar den ära och det anseende någon har hos andra. Som huvudregel bör det i ett sådant fall dömas för båda brotten i konkurrens. I vissa fall kan tillämpningsområdet för det nya brottet även sammanfalla med barnpornografibrott eller olaga våldsskildring. De senare är brott mot allmän ordning med delvis andra skyddsintressen. I de fall spridning av uppgifter samtidigt är straffbart enligt någon av dessa bestämmelser bör därför dömas för båda brotten i konkurrens. Detsamma gäller om spridningen samtidigt innebär ett brott mot tystnadsplikt av någon som enligt lag eller annan författning är skyldig att hemlighålla uppgiften. Ytterst får lösningen av konkurrensfrågor dock bli en uppgift för rättsstillämpningen.

Olaga integritetsintrång är inte straffbart som tryck- eller yttrandefrihetsbrott.

6 d § Om brott som avses i 6 c § är grovt, döms för grovt olaga integritetsintrång till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör.

Paragrafen är ny. Den innehåller en straffbestämmelse för brottet grovt olaga integritetsintrång. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

I *första stycket* föreskrivs en särskild straffskala och beteckning för grovt olaga integritetsintrång. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

I *andra stycket* anges de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. I detta avseende ska det särskilt beaktas om gärningen, med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen, var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Uppräknningen är inte uttömmande. Frågan om ett brott ska bedömas som grovt ska avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet.

Som framgår av lagtexten är bildens eller uppgiftens innehåll av särskild betydelse vid bedömningen av om ett brott är grovt. T.ex. kan spridning av bilder med ett sexuellt innehåll, såsom exempelvis filmade

Prop. 2016/17:222 samlag, leda till särskilt allvarliga intrång i privatlivet. Likaså kan mycket utlämnande bilder eller andra uppgifter om ett brottsoffer leda till stora personliga skadeverkningar, t.ex. detaljerade uppgifter som omfattas av sekretess eller ingående bilder som visar hur någon utsätts för ett mycket allvarligt brott. Därutöver kan spridning av omfattande och mycket känsliga uppgifter om någons hälsotillstånd vara av så privat karaktär att en spridning kan medföra mycket allvarlig skada.

Även det sätt som spridningen skett på och omfattningen av spridningen ska särskilt beaktas. Det blir då av vikt om spridningen inneburit att bilden eller uppgiften gjorts tillgänglig för ett stort antal personer. Av ännu större betydelse kan dock vara om spridningen skett på ett sätt som syftat till att ett mycket stort antal personer verkligen skulle ta del av bilden eller uppgiften, exempelvis genom att den lagts ut på en webbplats som är välkänd och som besöks av många människor. Det kan även beaktas om den spritts till personer som är närstående eller bekanta till den person som uppgifterna rör. En annan omständighet som kan beaktas är om spridningen skett på ett sådant sätt att bilden eller uppgiften med lätthet kan hittas via sökmotorer på internet av den som söker information om en viss person, t.ex. genom att det spritts många olika identitetsuppgifter.

I fråga om påföljdsval bör det många gånger vara motiverat att bestämma påföljden till fängelse även om straffvärdet i sig eller tidigare brottslighet inte ensamt skulle tala för det. Styrkan i fängelsepresumtionen måste emellertid bestämmas av omständigheterna i det enskilda fallet.

7 § Den som *fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter* eller annat hänsynslöst *agerande* döms, om gärningen är ägnad att *kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt*, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

I paragrafen, som i huvudsak utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, regleras straffansvar för ofredande. Ändringarna innebär bl.a. att beskrivningen av de tillvägagångssätt som kan innebära ett ofredande moderniseras. Vidare ändras brottskonstruktionen så att gärningar som är ägnade att kränka någons frid på ett kännbart sätt omfattas av straffansvar. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Ansvar för ofredande gäller den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt. Det straffbara handlandet består alltså i att utsätta någon annan för ett hänsynslöst agerande. Lagtexten innehåller en exemplifierande uppräkningslista av handlingsätt som kan utgöra ett hänsynslöst agerande. Det första exemplet *fysiskt antastar* motsvarar ofredanden genom handgripligt antastande enligt paragrafens hittillsvarande lydelse. Någon ändring i sak är inte avsedd. Exempel på fysiska antastanden kan vara att lägga krokben för någon, knuffa någon, rycka eller slita i personens kläder eller att tillfälligt hålla fast personen.

Det andra exemplet avser ofredande genom *störande kontakter*. Formen för kontakterna saknar betydelse. Det kan alltså vara fråga om såväl direkta kontakter vid fysiska sammanträffanden som kontakter via

internet eller något annat sätt att kommunicera. Kontakterna kan vara störande på grund av sitt antal eller på grund av när och hur de sker. Av betydelse är också vad kontakterna inneburit. Om det är fråga om nedsättande eller kränkande budskap kan ett mindre antal kontakter eller meddelanden utgöra ett ofredande, jämfört med till innehållet harmlösa eller innehållslösa kontakter.

Slutligen kan ofredande begås genom *annat hänsynslöst agerande*. Ett sådant agerande kan ske såväl genom direkta angrepp på sinnen som genom angrepp via internet eller andra kommunikationsformer. För att agerandet ska vara straffbart krävs att det kan beskrivas och upplevas som hänsynslöst. Exempel på sådana hänsynslösa ageranden kan vara att allvarligt skrämma eller störa någon genom t.ex. höga ljud eller pyroteknik, att filma någon på ett påträngande sätt eller att filma en naken person så att denne märker det. Även mer subtila kontakter som t.ex. att någon följer efter någon annan under en viss tid eller återkommande står utanför någons bostad omfattas, förutsatt att förföljandet uppfattas av den som förföljs och har viss varaktighet eller frekvens. Den praxis som utbildats kring ofredande genom hänsynslöst beteende bör i stor utsträckning kunna vara vägledande för vad som utgör ett hänsynslöst agerande. I viss begränsad utsträckning bör även enstaka yttranden på grund av sitt innehåll kunna anses ge uttryck för ett hänsynslöst agerande. Förutom framförande av falska dödsbud kan det vara fråga om yttranden som ligger nära hot eller som annars allvarligt kränker människovärdet eller rubbar tryggheten och tilliten till andra människor eller på annat sätt ger uttryck för hat mot någon. Exempel på sådana yttranden kan, under förutsättning att gärningen också är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, vara att med enfaset uppmana någon att ta livet av sig eller att framföra grova och detaljerade kränkningar av sexualiserad eller våldsam natur.

Det straffbara handlandet består i att *utsätta någon annan* för ett hänsynslöst agerande. Kriminaliseringen förutsätter att det är en identifierad persons frid som har blivit kränkt.

För att utgöra ett straffbart ofredande krävs vidare att gärningen är *ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt*. Med det avses att det är tillräckligt att gärningen typiskt sett är sådan att någons frid kränks. Det förutsätts inte för straffansvar att någon fridskränkning uppkommit i det enskilda fallet. Genom en sådan avgränsning till typiska effekter, undantas gärningar som kan vara ovälkomna, otrevliga eller obehagliga men som den enskilde rimligen ska kunna tåla. Bedömningen av om gärningen varit ägnad att kränka någons frid på ett kännbart sätt ska göras utifrån de faktiska förhållandena i det enskilda fallet och med hänsyn till den enskilda målsäganden. Av betydelse blir då förutom angreppet som sådant även omständigheterna kring det. Det innebär t.ex. att ett agerande som sker inom ramen för en hetsig och ömsesidig meningsskiljaktighet inte behöver omfattas av straffansvar medan motsvarande agerande om det sker opåkallat och överraskande i större utsträckning kan vara fridskränkande. Det bör även beaktas om agerandet riktar sig mot en särskilt sårbar person – t.ex. en person som är utsatt för trakasserier och mobbning – eller till någon som befinner sig i en beroendeställning, t.ex. ett barn till den som gör uttalandet. Även den

Prop. 2016/17:222 omständigheten att agerandet sker inför publik på ett sätt som kan sägas förvärra kränkningen bör beaktas.

En straffbar handling förutsätter att agerandet har utgjort ett angrepp på den privata sfär som varje människa kan sägas ha rätt att hålla fredad. Brottet fullbordas när denna sfär överträds. Angrepp på den fysiska sfären är straffbara även om den angripne inte uppfattar angreppet på grund av exempelvis sömn eller medvetlöshet. För andra ageranden krävs att den utsatte uppfattar angreppet. Angreppet behöver dock inte uppfattas när det företas utan det kan ske vid en senare tidpunkt. För dessa fall krävs för straffansvar att gärningsmannens uppsåt täcker att den utsatte uppfattar angreppet.

I *konkurrenshänseende* bör olaga integritetsintrång ha företräde framför ofredande. Om en gärning utgör såväl ofredande som överträdelse av kontaktförbud bör dömas för båda brotten i konkurrens (jfr prop. 1993/94:141 om ändring i brottsbalken m.m. s. 32). Som regeringen uttalat bör vid konkurrens mellan olovlig identitetsanvändning och ofredande endast dömas för det brott som framstår som det huvudsakliga (se prop. 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning s. 31). Skulle konkurrensfrågor uppkomma i förhållande till andra brott får sådana frågor hanteras i varje enskilt fall utifrån sedvanliga regler om brottskonkurrens (jfr t.ex. NJA 2013 s. 397 p. 16).

11 § Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, *olaga integritetsintrång*, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

I paragrafen anges vissa begränsningar för åklagarens åtalsrätt gällande några särskilt angivna straffbestämmelser i 4 kap. Paragrafen ändras genom att den föreskrivna begränsningen i åtalsrätten utvidgas till att omfatta även olaga integritetsintrång enligt 6 c §. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

5 kap.

2 § Om brott som avses i 1 § är grovt döms för grovt förtal till böter eller fängelse i högst två år.

Vid *bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen eller annars* var ägnad att medföra allvarlig skada.

I paragrafen regleras straffansvar för grovt förtal. En justering görs i beskrivningen av de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Första stycket moderniseras endast språkligt.

I *andra stycket* anges att det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll,

sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra allvarlig skada. En helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet ska göras. Ändringen innebär ett förtydligande av att, förutom uppgiftens innehåll och omfattningen av spridningen, även sättet för spridningen särskilt ska tillmätas betydelse. Det innebär att det – utöver det antal personer som uppgiften har gjorts tillgänglig för – även ska beaktas om spridningen skett på ett sätt som syftat till att ett stort antal personer verkligen skulle ta del av uppgiften, t.ex. genom att den lämnats via en tjänst eller webbplats som är välkänd och har ett stort antal besökare eller om publiceringen i sig görs på ett sätt som ägnat att bli uppmärksammat. Det ska vidare beaktas om spridningen varit riktad till närstående eller bekanta till den utpekade personen. Ytterligare en omständighet som kan vara relevant är om spridningen skett på ett sådant sätt att den utpekade med lätthet kan identifieras och återfinnas av den som söker information om personen.

3 § Den som, i annat fall än som avses i 1 eller 2 §, riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan döms, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet, för förolämpning till böter.

Om brottet är grovt, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen, som straffbelägger förolämpning, ändras såväl språkligt som i sak. Ändringarna innebär bl.a. att beskrivningen av de tillvägagångssätt som kan innebära en förolämpning moderniseras. Vidare ändras brottskonstruktionen så att gärningar som är ägnade att kränka självkänslan eller värdigheten omfattas av straffansvar. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

I *första stycket* anges i en moderniserad uppräkningslista att det straffbara handlandet består i att rikta beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan. Någon ändring i sak är inte avsedd. En straffbar förolämpning kan därmed uttryckas både genom ord och genom andra handlingar (t.ex. tecken, gester eller imitationer).

För straffansvar förutsätts vidare att gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet. Att gärningen ska vara ägnad att kränka den angripnes självkänsla eller värdighet innebär inte att en kränkning behöver ha uppkommit i det enskilda fallet. Det avgörande är i stället om gärningen typiskt sett var sådan att den kunnat orsaka en kränkning av sådant slag. Det kan t.ex. vara fråga om kränkande uttalanden som anspelar på någons etniska ursprung, sexuella läggning, könstillhörighet eller på något funktionshinder eller särpräglat drag i utseendet.

Bedömningen av om gärningen var ägnad att kränka självkänslan eller värdigheten ska göras utifrån de faktiska förhållandena i det enskilda fallet och med hänsyn till den enskilda målsäganden. Av betydelse är då utöver själva uttalandet bl.a. sådant som parternas relation och normala språkbruk mellan varandra och om ett kränkande uttalande framstår som ett opåkallat angrepp på mottagaren. Uttalandet måste alltså på ett mer personligt plan kunna träffa den angripne, inte bara vara något som enligt en social norm rent allmänt kan anses som förargande och därför olämpligt att uttala till andra.

Prop. 2016/17:222 Av första stycket framgår vidare att förolämpningsbrottet liksom hitills är subsidiärt till förtal och grovt förtal.
Andra stycket moderniseras endast språkligt.

14.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

5 § Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 4 kap. 5 § brottsbalken om olaga hot, 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång, 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

Paragrafen reglerar den skyldighet som finns för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden med brottsligt innehåll som sänds in till tjänsten. Ändringarna innebär att skyldigheten vidgas till att omfatta även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot eller olaga integritetsintrång. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Utvidgningen av tillhandahållarens ansvar enligt *första stycket 1* innebär att denne är skyldig att ta bort eller förhindra vidare spridning av meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång. Eftersom grovt olaga hot och grovt olaga integritetsintrång är kvalificerade former av normalgradsbrotten omfattar tillhandahållarens ansvar även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i straffbestämmelserna för de grova brotten.

Beträffande olaga hot innebär det förhållandet att skyldigheten att ta bort meddelanden från tjänsten är knuten till meddelandets innehåll att tillhandahållarens ansvar att ta bort ett uppenbart hotfullt meddelande gäller oberoende av om hotet har fullbordats genom att det kommit till den hotades kännedom.

Utöver meddelandets innehåll ska också omständigheterna kring meddelandet beaktas (jfr NJA 2007 s. 805 I). Det innebär i fråga om olaga integritetsintrång att skyldigheten för tillhandahållaren förutsätter, utöver att meddelandets innehåll är sådant som avses i 4 kap. 6 c § brottsbalken, att det står klart att spridningen utgör ett intrång i någons privatliv och att den är ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör. Så är normalt inte fallet om det av omständigheterna framgår att den som uppgiften rör har samtyckt till spridningen. Om det

föreligger sådana omständigheter som kan göra spridningen försvarlig, t.ex. att spridningen kan motiveras av ett legitimt samhällsintresse, inträder heller inte någon skyldighet för tillhandahållaren att ta bort meddelandet. Prop. 2016/17:222

7 § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader, eller om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Brott enligt första stycket får i de fall meddelandets innehåll är sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Paragrafen reglerar straffansvar för den som bryter mot skyldigheten i 5 § att ta bort vissa meddelanden. Ett nytt stycke med en särskild åtalsprövningsregel införs i paragrafen. Stycket har utformats huvudsakligen i enlighet med *Lagrådets* förslag. Straffbestämmelsen justeras även språkligt. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

I det nya *tredje stycket* anges att i de fall då meddelandets innehåll är sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång, får brottet åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Åtalsprövningsregeln är tillämplig även om meddelandet skulle utgöra ett grovt olaga integritetsintrång. Att meddelandets innehåll är sådant att det olaga integritetsintrånget bedöms som ett grovt brott kan dock ha betydelse för bedömningen av om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

14.4 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

35 kap.

12 § Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för

1. sexualbrott,
2. utpressning,
3. brytande av post- eller telehemlighet,
4. intrång i förvar,
5. olovlig avlyssning,
6. dataintrång,
7. brott mot tystnadsplikt,
8. brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts,
9. människorov,
10. människohandel, *eller*
11. *olaga integritetsintrång.*

Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av brott som anges i första stycket.

Därutöver gäller sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om

1. ansvar för barnpornografibrott,
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *eller*
3. förverkande av skildring med sådant innehåll.

Sekretessen enligt första och tredje styckena gäller även i ärende som rör brott som anges i denna paragraf.

Sekretessen enligt denna paragraf gäller inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen innehåller regler om sekretess hos domstol för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden dels i vissa brottmål, dels i vissa andra mål och ärenden som rör sådana brott. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Ändringen i *första stycket* innebär att mål om ansvar för olaga integritetsintrång läggs till den tidigare uppräknningen av brottmål i vilka sekretess gäller hos domstol. Sekretessen gäller med s.k. rakt skaderekvisit, dvs. om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Tredje stycket ändras på så sätt att uppräknningen av de mål i vilka sekretess gäller för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild görs alternativt i stället för kumulativ.

14.5 Förslaget till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322)

5 § Brottskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid *eller genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken* (kränkning).

Brottskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207).

I den utsträckning en domstol i sak har prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning får brottsskadeersättningen i denna del inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande, om inte annat följer av denna lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om brottsskadeersättning för kränkning. Tillämpningsområdet utvidgas genom att brottsskadeersättning även betalas för kränkning genom grovt förtal. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Enligt *första stycket* betalas brottsskadeersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid. Genom ett tillägg gäller detsamma då någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken.

Vårt uppdrag

Vår övergripande uppgift har varit att göra en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar. Vårt uppdrag har varit att analysera om det straffrättsliga skyddet är ändamålsenligt eller om det bör förändras. Enligt våra direktiv bör en väsentlig del av den analysen inriktas på hur samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen har förändrat möjligheterna till kommunikation och följaktligen möjligheten att begå sådana gärningar som innebär hot och kränkningar. Med den analysen som grund har uppdraget gått ut på att särskilt ta ställning till om

- straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning och – om det behövs – andra straffbestämmelser till skydd för den personliga integriteten bör förtydligas, utvidgas eller ändras på något annat sätt,
- det straffrättsliga skyddet bör kompletteras när det gäller spridning av integritetskränkande uppgifter utanför det grundlagsskyddade området,
- det bör införas ett utvidgat straffansvar för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla och som inte tar bort eller på annat sätt förhindrar spridning av meddelanden som kränker enskildas personliga integritet och
- om mer kvalificerade ärekränkingsbrott bör kunna ge rätt till brottsskadeersättning.

Våra allmänna utgångspunkter

Vårt uppdrag handlar om att förstärka det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten. Vi har inte kunnat ge något kort eller entydigt svar på vad som inbegrips i den personliga integriteten. Ofta beskrivs det som att människan är omgiven av en sfär som är skyddsvärd på flera olika sätt. Det straffrättsliga skyddet bör då för det första gälla angrepp utifrån – fysiskt eller psykiskt – mot denna sfär. Grundläggande behov hos människan att känna trygghet och välbefinnande fordrar att hon skyddas och fredas från sådana angrepp. Det straffrättsliga skyddet bör utöver det gälla den del av den privata sfären som brukar beskrivas som privatlivet och avse personlig information och uppgifter om privatlivet, sådant som varje individ själv bör få hålla för sig själv och bestämma i vilken mån det ska komma till andras kännedom och därmed lämna den skyddande privata sfären.

Sverige ska leva upp till internationella åtaganden och vår grundlag ställer krav när det gäller både skyddet för privatlivet och skyddet för yttrandefriheten. Straffrätten bör utformas så att det blir en rimlig balans mellan integritet och yttrandefrihet. I artikel 8 i den europeiska

konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) föreskrivs att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och i artikel 10 anges att var och en har rätt till yttrandefrihet. Straffbestämmelser som syftar till att skydda integriteten och privatlivet kan samtidigt inskränka yttrandefriheten. Det måste därför göras en avvägning mellan de ibland motstående intressen som kommer till uttryck i dessa artiklar i Europakonventionen. Av regleringen i 2 kap. regeringsformen (RF) följer också att det behöver vara en god balans mellan integritet och yttrandefrihet och att yttrandefriheten bara får inskränkas till det som är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.

Skyddet för integriteten har också den funktionen att det blir ett skydd för den fria åsiktsbildningen och yttrandefriheten och därmed i förlängningen ett skydd för demokratin. Yttrandefriheten kan angripas genom att människor inte vågar yttra sig. Hot mot journalister, debattörer, opinionsbildare och andra kan riskera att den hotade avstår från att yttra sig eller delta i den offentliga debatten. Det finns därför ett starkt samhällsintresse av att människor känner trygghet i att kunna kommunicera, förmedla nyheter och delta i samhällsdebatten och i det fria åsiktsutbytet utan att deras personliga integritet på olika sätt angrips.

Teknikutvecklingen innebär både möjligheter och risker. Genom olika forum på internet finns det i dag – i förhållande till vad som gällde tidigare – väsentligt större möjligheter för människor att uttrycka sina åsikter, ifrågasätta andras ståndpunkter och att väcka och bilda opinion. Fördelarna med denna utveckling är uppenbara, inte bara för individer utan också för det demokratiska samhället. Samtidigt är det uppenbart att de nya sätten att kommunicera och sprida information innebär risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. Det gäller bl.a. sådant som den stora spridning som information via internet får, svårigheterna att få bort sådant som en gång tillgängliggjorts via internet, de ökade möjligheterna att nå andra människor med hot och kränkningar samt de gynnsamma förutsättningarna för anonymitet. Denna utveckling innebär att det straffrättsliga skyddet måste ses över så att det på ett tydligare sätt kan omfatta nya kommunikationsformer och andra relevanta företeelser som inte fanns vid lagstiftningens tillkomst. Det finns också flera forskningsrapporter som visar att kvinnor och flickor utsätts för integritetskränkande brott av sexualiserad natur. Forskningen visar också att pojkar utsätts för kränkningar kopplade till sexualitet och utseende. Vidare kan det framhållas att integritetskränkande brott ofta utgör s.k. hatbrott.

Samhällsutvecklingen – främst de ökade möjligheterna till kommunikation och informationsspridning – innebär att det straffbara området kan behöva vidgas.

Det straffrättsliga skyddet bör inriktas på sådant som inte kan motverkas med andra medel. En kriminalisering bör förutsätta att det är fråga om beteenden som kan orsaka skada eller personligt lidande i sådan grad att det finns ett samhälleligt intresse av att tillhandahålla ett straffrättsligt skydd. Det straffrättsliga skyddet bör därför omfatta angrepp på integriteten som är så allvarliga att det är nödvändigt att använda kriminalisering.

Vi föreslår en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång

Prop. 2016/17:222
Bilaga 1

Vi föreslår att det införs en ny straffbestämmelse i 4 kap. brottsbalken (BrB) om olaga integritetsintrång. Den nya bestämmelsen innebär ett straffansvar för den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida bild eller annan uppgift på ett sätt som är ägnat att medföra kännbar skada för den som uppgiften rör.

Genom internet och annan elektronisk kommunikation har möjligheterna att sprida integritetskränkande uppgifter om andra ökat väsentligt. Nya skyddsintressen har därför uppkommit och enligt vår mening medfört ett väsentligt ökat behov av ett bättre utformat straffrättsligt skydd för privatlivet och den personliga integriteten.

Sverige har en positiv skyldighet enligt artikel 8 i Europakonventionen att ge enskilda ett verkningsfullt skydd för privatlivet. Samtidigt måste beaktas att en ny straffrättslig reglering ska innebära en god balans mellan skyddet för privatlivet och skyddet för yttrandefriheten. De nuvarande straffrättsliga, civilrättsliga och offentlighetsrättsliga regler som finns till skydd mot spridning av integritetskränkande uppgifter har delvis andra utgångspunkter och skyddsintressen än integritet och privatliv och de ger enligt vår bedömning inte ens sammantaget ett tillräckligt skydd. Vi har därför kommit fram till att ett nytt straffrättsligt skydd i 4 kap. BrB mot allvarigare fall av intrång i privatlivet genom spridning av integritetskränkande uppgifter bör införas – genom en bestämmelse om olaga integritetsintrång.

Den nya bestämmelsen bör enligt vår bedömning endast omfatta allvarliga och uppenbara fall av intrång i privatlivet och kränkningar av den personliga integriteten. Bestämmelsen avgränsas därför till de slag av uppgifter som den enskilde typiskt sett har starka skäl att hemlighålla.

Den nya straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång ska gälla den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

- bild eller annan uppgift om någons sexualliv,
- bild eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,
- bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett allvarligt brott,
- bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller
- bild på någons nakna kropp.

Bestämmelsen ska inte vara uteslutande begränsad till dessa slag av uppgifter utan straffansvaret ska också gälla spridning av liknande bild eller uppgift om någons privatliv.

Endast då spridningen av bilderna eller uppgifterna var ägnad att medföra kännbar skada för den som uppgiften rör ska det föreligga ett straffansvar. Med skada avser vi skada på privatlivet och den personliga integriteten. Genom att privata uppgifter sprids till andra mot någons vilja (eller i vart fall utan dennes giltiga samtycke) sker det ett intrång i privatlivet hos den person som uppgiften rör. Kravet på att spridningen ska medföra kännbar skada innebär att det bör handla om situationer där en spridning av uppgifter kan leda till psykiskt lidande och andra allvarliga negativa personliga konsekvenser för den enskilde.

En uppgift ska enligt vårt förslag anses spridd om den är tillgängliggjord för fler än ett fåtal personer. Straffansvaret ska vara oberoende av vilken teknik för spridning som har använts, t.ex. genom internet eller annan elektronisk kommunikation, genom papperskopior eller muntligen.

Enligt vårt förslag ska det gälla ett undantag från straffansvar i de fall där spridningen, med hänsyn till syftet och övriga omständigheter, var försvarlig. Vid bedömningen av frågan om straffansvar ska det göras en avvägning mellan skyddet för privatlivet och värnandet av yttrandefriheten. Det kan t.ex. gälla i fall då det funnits ett tydligt allmänintresse av att uppgiften sprids.

Straffet för brott av normalgraden ska vara böter eller fängelse i högst två år. Enligt vårt förslag ska det även införas ett grovt brott. Straffet för grovt brott ska vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen, med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll, det sätt som spridningen skett och omfattningen av spridningen, har varit ägnad att medföra mycket kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör.

Sekretess ska gälla i domstol när mål om olaga integritetsintrång prövas. Det ska vara fråga om samma slag av sekretess som idag gäller i bl.a. mål om sexualbrott, brott mot tystnadsplikt, utpressning och människohandel.

Olaga integritetsintrång ska enligt vårt förslag åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Vi föreslår därutöver att straffbestämmelsen om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § BrB ska utvidgas till att omfatta även gärningar som utgör olaga integritetsintrång. Fridskränkningssbrotten i 4 kap. 4 b § BrB kommer att omfatta olaga integritetsintrång utan att det behöver göras någon lagändring.

Vi har gjort en översyn av befintliga straffbestämmelser i brottsbalken till skydd för den personliga integriteten

Olaga hot

Vi föreslår att bestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 5 § BrB ändras i två avseenden. Dels anges i vårt förslag att ett hot blir straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig oro, i stället för som tidigare allvarlig fruktan. Dels föreslår vi att bestämmelsens tillämpningsområde vidgas genom att det blir straffbart att hota med fler slag av brottsliga gärningar än i dag.

Vi bedömer att bestämmelsen om olaga hot inte motsvarar de behov av ett straffrättsligt skydd som finns i dag. Nya möjligheter till elektronisk kommunikation ökar risken för brott mot den personliga integriteten. Det medför enligt vår bedömning behov av ett straffrättsligt skydd mot hot som går ut på att utsätta någon för brott mot integriteten. Tillämpningsområdet för bestämmelsen om olaga hot bör därför utvidgas till att avse hot om brott mot den enskildes frihet eller frid. Vårt förslag innebär att det kan vara straffbart att hota med att sprida mycket

integritetskränkande bilder och andra uppgifter om någon annan, dvs. att hota med att utsätta någon för ett olaga integritetsintrång. Det kan också vara straffbart att hota någon med ett hemfridsbrott. En utvidgning av bestämmelsen om olaga hot innebär också enligt vår bedömning att förtäckta hot om brottsliga gärningar kan träffas av straffansvar i större utsträckning än i dag.

Vi föreslår också att bestämmelsen om olaga hot förtydligas och att nivån för straffbarhet på ett tydligare sätt ger uttryck för hur bestämmelsen har tillämpats av domstolarna. Genom den nya lydelse som vi föreslår, förutsätts inte längre att hotet ska ha varit ägnat att framkalla allvarlig fruktan, utan det räcker med att hotet har varit ägnat att framkalla allvarlig oro. I praktiken innebär den nya lydelsen enligt vår bedömning i första hand en anpassning till och kodifiering av hur bestämmelsen i stor utsträckning redan tillämpas av domstolarna.

Genom den lydelse som vi föreslår, blir det straffbart att hota någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig oro för sin egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid.

Ofredande

Vi föreslår att bestämmelsen om ofredande i 4 kap. 7 § BrB ändras i några avseenden. Det tydliggörs i vårt förslag att gärningar som kan innebära kännbara fridskränkningar omfattas av straffansvar. Bestämmelsen anpassas dessutom till nya sätt för människor att kommunicera och utvidgas i viss mån.

Vi har bedömt att bestämmelsen om ofredande bör moderniseras på så sätt att den tydligt omfattar även nya sätt på vilka människor kan kommunicera och närma sig andra på sådant sätt att det kränker andras frid. Det avgörande för straffansvar bör därför vara om en kännbar fridskränkning kan uppkomma – inte det sätt på vilket det kan ske.

Bedömningen ska utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Straffansvaret måste dock avgöras utifrån en allmänt hållen norm för vad som utgör ett oacceptabelt beteende och vad man som enskild inte bör förväntas tåla. Detta kommer genom vårt förslag till uttryck genom att det för straffansvar förutsätts att det är frågan om ett hänsynslöst agerande mot någon annan som varit ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt.

Den tidigare exemplifieringen av olika straffbara handlingar i bestämmelsen utgår. Genom bestämmelsens nya lydelse omfattas olika slags hänsynslösa ageranden mot någon annan som innebär angrepp på den andres privata och fredade sfär. Det innebär att straffbestämmelsen inbegriper en rad olika hänsynslösa beteenden

- som angrepp på den fysiska och rumsliga sfären,
- andra angrepp som stör någons lugn, harmoni och sinnestillstånd och
- ageranden som tvingar någon att tåla olägenheter eller utföra dispositioner inom den privata sfären.

Genom den nya lydelse som vi föreslår ska den som agerar hänsynslöst mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt dömas för ofredande. Den nya lydelsen innebär att

bestämmelsen på ett tydligare sätt omfattar nya sätt att kommunicera och rikta angrepp mot någon annan genom internet. För straffansvar ska inte längre förutsättas att ett angrepp måste ha uppfattats av den angripne redan när det företas. Brottet fullbordas när det sker ett fysiskt gränsöverskridande eller när angreppet uppfattas av den angripne. Vårt förslag innebär också att ett enskilda yttrande under vissa förhållanden ska kunna innebära ett straffbart ofredande, i de fall innehållet och sättet meddelandet framförs på kan anses utgöra en kännbar fridskränkning. Detta innebär i viss mån en utvidgning av det straffbara området.

Förtal och grovt förtal

Vi föreslår att bestämmelsen om förtal i 5 kap. 1 § BrB moderniseras och utformas i linje med hur den kommit att tillämpas. Därutöver föreslår vi att rekvisiten för grovt förtal i 5 kap. 2 § BrB förtydligas.

Vi har analyserat det straffrättsliga skyddet för den s.k. objektiva äran, mot bakgrund av samhällsutvecklingen och de nya sätt att kommunicera mellan människor som hela tiden utvecklas. Förtalsbrottets tillämpningsområde bör enligt vår bedömning utvecklas i linje med hur bestämmelsen tillämpats i praxis och ha ett skyddsintresse som svarar mot dagens behov av att skydda enskilda från att få anseendet skadat. Förtalsbrottet bör också liksom hittills ge utrymme för en avvägning mellan yttrandefriheten och skyddet för privatlivet och bestämmelsens tillämpning bör kunna utvecklas i takt med samhällsförändringarna och praxis från Europadomstolen. Bedömningen av vilka uppgifter som bör vara straffbara att lämna – och även tillämpningen av åtalsprövningsregeln – måste enligt vår bedömning tolkas i ljuset av hur samhällsvärderingarna ändras över tid.

Vi har även analyserat om bestämmelsen – beträffande den grad av bestämdhet som krävs – på ett lämpligt sätt ger uttryck för vilka slags uppgifter som bör omfattas eller om gränsen i praxis satts för högt eller för lågt. Vi har kommit fram till att kravet på bestämdhet hos de uppgifter som kan omfattas av förtal har kommit att sättas relativt lågt i praxis. Gränsen har dock inte satts för lågt i praxis. Det finns enligt vår bedömning inte skäl att söka åstadkomma en utveckling där gränsen sätts ännu lägre och heller inte högre. Den nedre gräns för en uppgifts bestämdhet som har definierats i praxis bör därför ha fortsatt giltighet.

Enligt den nya lydelse som vi föreslår, ska den som lämnar uppgift om att någon är brottslig eller annan nedsättande uppgift om någon dömas för förtal, om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser. Enligt vårt förslag har rekvisitet ”klandervärd i sitt levnadssätt” utmönstrats, eftersom uttrycket i dag framstår som en överflödigt exemplifiering som närmast tar sikte på moraliska värderingar gällande vissa levnadssätt. Uppgifter om någons levnadssätt, levnadsvanor, beteenden eller liknade omständigheter omfattas i stället enligt vårt förslag av en allmän regel som straffbelägger lämnande av nedsättande uppgifter.

Det ska liksom tidigare inte dömas till ansvar om det var försvarligt att lämna uppgiften och den var sann eller den som lämnade uppgiften hade skälig grund för den. Det innebär att domstolen i det enskilda fallet har

möjlighet att göra en avvägning i förhållande till intresset av yttrandefrihet.

Prop. 2016/17:222

Bilaga 1

Vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt bör enligt vår mening i tydligare omfattning än idag vissa aspekter gällande internet och annan elektronisk kommunikation kunna beaktas. Det åstadkoms genom att frågan om en uppgifts spridning bedöms på ett mer nyanserat sätt. Vid avgörandet av om ett förtalsbrott är grovt ska enligt vårt förslag uppgiftens innehåll, sättet för spridning av uppgiften och omfattningen av spridningen beaktas.

Förolämpning

Vi föreslår att det i bestämmelsen om förolämpning i 5 kap. 3 § BrB tydliggörs att gärningar som kan kränka någons självkänsla eller värdighet omfattas av straffansvar. Genom vårt förslag moderniseras också beskrivningen av vilka gärningar som kan utgöra en förolämpning.

Vi gör den bedömningen att det ursprungligt angivna skyddsintresset gällande förolämpningsbrottet – att skydda mot angrepp på någons äre känsla och s.k. subjektiva ära – i dag framstår som förlegat. Bestämmelsen torde enligt vår bedömning inte heller idag fullt ut tillämpas med detta som utgångspunkt. Det finns dock enligt vår mening inte skäl att upphäva bestämmelsen. Bestämmelsen om förolämpning bör uttryckligen straffbelägga endast gärningar som kan vara kränkande för någon annans självkänsla eller värdighet. Bedömningen ska utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Straffansvaret måste dock avgöras utifrån en allmänt hållen norm för vad som utgör ett oacceptabelt beteende och vad man som enskild inte bör förväntas tåla. Detta kommer till uttryck genom att det i bestämmelsen anges att gärningen ska vara ägnad att kränka någons självkänsla eller värdighet.

Beskrivningen av det brottsliga handlandet i bestämmelsen ändras och moderniseras. Enligt den lydelse som vi föreslår ska straffansvar förutsätta att någon genom beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende agerar mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres självkänsla eller värdighet.

Olaga hot, förtal och förolämpning som tryck- och yttrandefrihetsbrott

Olaga hot, förtal och förolämpning är tryck- och yttrandefrihetsbrott eftersom de ingår i tryckfrihetsförordningens s.k. brottskatalog. Vi föreslår att brottsbeskrivningarna i den brottskatalogen anpassas språkligt och innehållsmässigt till de ändringar vi föreslår i BrB gällande olaga hot, förtal och förolämpning. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen kommer ändringarna även få genomslag även på YGL:s tillämpningsområde.

Vi föreslår att ansvaret för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor ska utvidgas

Vi föreslår att straffansvaret enligt lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) utvidgas i några avseenden.

I BBS-lagen föreskrivs ett straffansvar i vissa fall för den som tillhandahåller en s.k. elektronisk anslagstavla, dvs. en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden där användare kan sända in egna och ta del av andras meddelanden. Syftet med BBS-lagen är att lägga ett visst ansvar på den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att utöva tillsyn och dessutom en skyldighet att agera så att meddelanden som uppenbart innebär vissa brott, bl.a. uppvigling och hets mot folkgrupp, tas bort eller hindras från att spridas vidare.

Vi har konstaterat att det finns ett behov av att se över BBS-lagen på ett övergripande och samlat sätt i ljuset av den teknikutveckling som skett sedan lagens tillkomst. Det ligger dock inte inom ramen för vårt uppdrag. Vi har bedömt att en utvidgning av det straffbara området – förutsatt att det finns tillräckliga skäl – kan göras inom ramen för den nuvarande BBS-lagen.

Vi har kommit fram till att det finns behov av att utvidga ansvaret enligt BBS-lagen till mer allvarliga brott mot den personliga integriteten, eftersom ett ansvar för tillhandahållaren i vissa fall kan vara det enda medel som står till buds mot spridning av integritetskränkande brott via internet. Vi har konstaterat att ett för omfattande ansvar för tillhandahållaren skulle innebära en oproportionerlig inskränkning av yttrandefriheten och en risk för en omotiverat hård självzensur och i förlängningen att enskilda erbjuds färre forum för att uttrycka åsikter och bilda opinion. Vår bedömning är att en utvidgning av tillhandahållarens ansvar kan göras om den inte blir större än att yttrandefriheten fortfarande värnas och kraven på rättssäkerhet och legalitet tillgodoses.

Vi föreslår att olaga hot och olaga integritetsintrång bör omfattas av en utvidgning av straffansvaret enligt BBS-lagen. Gällande dessa brottstyper finns det enligt vår bedömning ett stort behov både för den som utsatts för ett brott och för samhället av att spridning via elektroniska anslagstavlor kan förhindras. För båda dessa brottstyper har dessutom tillhandahållaren en realistisk möjlighet att ta ställning till om ett meddelande är sådant som avses i respektive straffbestämmelse. Detta gäller enligt vår bedömning även med beaktande av kravet i BBS-lagen på att det ska vara uppenbart för tillhandahållaren att meddelandet är sådant.

Vi föreslår att rätten till brottsskadeersättning ska utvidgas till vissa ärekränkningsbrott

Vi föreslår att möjligheterna till brottsskadeersättning enligt brottsskadelagen (2014:322) ska vidgas i ett avseende.

Enligt de nuvarande reglerna kan brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid. Att ”ära” inte uppräknas, innebär att brottsskadeersättning inte kan betalas ut för kränkning genom något av ärekränkningsbrotten.

Vi har konstaterat att möjligheterna att sprida bilder eller andra uppgifter om andra har ökat väsentligt genom utvecklingen av internet och annan elektronisk kommunikation. Det leder till större risker för att

enskilda utsätts för brott som innebär allvarliga intrång i den personliga integriteten eller skador på anseendet. Det finns därför starka skäl som talar för att utvidga möjligheten till brottsskadeersättning till att gälla när någon utsätts för ett allvarligt ärekränkingsbrott. Vi föreslår därför att rätten till brottsskadeersättning ska omfatta kränkning som sker genom grovt förtal och att brottsskadeersättningen ska bestämmas enligt de regler som gäller för de brott som idag kan ge rätt till ersättning för kränkning.

Om vårt förslag om att införa en ny straffbestämmelse om olaga integritetsintrång införs i 4 kap. BrB kommer vissa brott som idag bedöms som grovt förtal i stället att falla in under bestämmelsen om olaga integritetsintrång. Det innebär en rätt till brottsskadeersättning på samma sätt som för andra brott som regleras i 4 kap. BrB.

Andra frågor som vi har behandlat utan att lägga fram förslag

De förslag vi lägger fram innebär en viss utvidgning av det straffbara området samtidigt som straffbestämmelserna blir mer modernt och tydligt utformade. Det leder till att brott som kränker den personliga integriteten kan lagföras i högre utsträckning än idag. Bestämmelserna är generellt utformade och de föreslagna ändringarna innebär ett utvidgat skydd för alla som utsätts för brott mot den personliga integriteten. I det ligger också att de som utsätts för integritetskränkande brott av sexualiserad natur och de som utsätts för brott som har rasistiska motiv får ett starkare straffrättsligt skydd.

Utöver detta har vi i utredningsarbetet konstaterat att angrepp mot olika grupper av personer kan aktualisera särskilda frågeställningar.

Utifrån bl.a. olika rapporter som vi tagit del av, har vi konstaterat att olaga hot och andra integritetskränkande brott som riktar sig mot journalister, debattörer eller andra opinionsbildare förekommer ofta och kan utgöra ett hot mot yttrandefriheten. Enligt vår bedömning kan det därför finnas skäl att överväga ett förstärkt straffrättsligt skydd mot brott som sker i syfte att hindra någon från att utöva sin yttrandefrihet eller angripa någon som har utövat den rättigheten. Denna fråga ligger dock vid sidan av våra direktiv. Vi har dessutom konstaterat att det uppkommer flera principiella frågor om hur ett sådant förstärkt straffrättsligt skydd skulle kunna utformas och avgränsas. Denna fråga ryms därför inte inom vårt uppdrag.

Om någon utsätts för ett flertal nedsättande och kränkande uttalanden från olika personer kan det upplevas som ett kollektivt angrepp. Detta är till stor del förknippat med de ökade möjligheter som finns att kommunicera och uttrycka sig via internet. Genom de förslag vi lägger fram kommer sådana aspekter i större utsträckning kunna få genomslag vid straffrättsliga bedömningar, sammantaget med att de generella reglerna om gärningsmannaskap och medverkan till brott blir tillämplade. Att införa särskilda bestämmelser – tillämpliga på sådant som kan upplevas som kollektiva angrepp genom internet – har vi bedömt som svårgenomförbart och frågan måste i så fall övervägas i annat sammanhang.

Betänkandets lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 §¹

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet ska såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon smäddar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom eller henne;

16. olaga hot, varigenom någon hotar annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom;

14. förtal, varigenom någon lämnar uppgift om att någon är brottslig eller en annan nedsättande uppgift om någon som är ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon genom beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende agerar mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres självkänsla eller värdighet;

16. olaga hot, varigenom någon hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig oro för sin egen eller annans säkerhet till person, egendom,

¹ Senaste lydelse 2014:1370.

frihet eller frid;

Prop. 2016/17:222
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 4 kap. 4 b, 5, 7 och 11 §§ samt 5 kap. 1–3 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i balken ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 6 b § och 4 kap. 6 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §¹

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

7. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

8. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

9. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller

10. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. *olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 b §,*

7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

9. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

10. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller

11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

¹ Senaste lydelse 2013:366.

5 §²

Om någon lyfter vapen mot annan eller eljest hotar med brottslig gärning på sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig oro för sin egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

6 b §

Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

1. bild eller annan uppgift om någons sexualliv,

2. bild eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,

3. bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett allvarligt brott,

4. bild på någon som befinner sig in en mycket utsatt situation,

5. bild på någons nakna kropp, eller

6. annan liknande bild eller uppgift om någons privatliv

döms, om spridningen var ägnad att medföra kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

6 c §

Är brott som avses i 6 b § grovt, döms för grovt olaga integritetsintrång till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller

² Senaste lydelse 1993:207.

sättet för och omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör.

7 §³

Den som *handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan*, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som *agerar hänsynslöst mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt*, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §⁴

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott, ofredande som inte förövats på allmän plats eller intrång i förvar får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, *olaga integritetsintrång*, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott, ofredande som inte förövats på allmän plats eller intrång i förvar får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

5 kap.

1 §

Den som *utpekade någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning*, dömes för förtal till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar

Den som *lämnar uppgift om att någon är brottslig eller en annan nedsättande uppgift om någon döms, om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser*, för förtal till böter.

Om han eller hon var skyldig att uttala sig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgiften, och

³ Senaste lydelse 1993:207.

⁴ Senaste lydelse 2013:366.

han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej dömas till ansvar.

visar han *eller hon* att uppgiften var sann eller att han *eller hon* hade skälig grund för den, ska det inte dömas till ansvar.

Prop. 2016/17:222
Bilaga 2

2 §

Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grovt förtal dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den blivit spridd eller eljest var ägnad att medföra allvarlig skada.

Är brott som avses i 1 § grovt döms för grovt förtal till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll eller sättet för och omfattningen av spridningen var ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften avser.

3 §

Den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som genom beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende agerar mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres självkänsla eller värdighet döms, om gärningen inte är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.

Är brottet grovt, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019 i fråga om 5 kap. 1, 2 och 3 §§ och i övrigt den 1 juli 2017.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att 5 och 7 §§ lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

7 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall ska inte dömas till ansvar.

¹ Senaste lydelse 2010:401.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Prop. 2016/17:222
Bilaga 2

Brott mot 5 § första stycket får i de fall meddelandets innehåll är sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap. 6 b § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

12 §¹

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för

1. sexualbrott,
2. utpressning,
3. brytande av post- eller telehemlighet,
4. intrång i förvar,
5. olovlig avlyssning,
6. dataintrång,
7. brott mot tystnadsplikt,
8. brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts,
9. människorov, *eller*
10. människohandel.

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för.

1. sexualbrott,
2. utpressning,
3. brytande av post- eller telehemlighet,
4. intrång i förvar,
5. olovlig avlyssning,
6. dataintrång,
7. brott mot tystnadsplikt,
8. brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts,
9. människorov,
10. människohandel, *eller*
11. *olaga integritetsintrång.*

Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av brott som anges i första stycket.

Därutöver gäller sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om

1. ansvar för barnpornografibrott,
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, och
3. förverkande av skildring med sådant innehåll.

Sekretessen enligt första och tredje styckena gäller även i ärende som rör brott som anges i denna paragraf.

Sekretessen enligt denna paragraf gäller inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

¹ Senaste lydelse 2010:372.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322)

Härigenom föreskrivs att 5 § brottsskadelagen (2014:322) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid (kränkning).

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid (kränkning).
Brottsskadeersättning betalas också för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Brottsskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207).

I den utsträckning en domstol i sak har prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning får brottsskadeersättningen i denna del inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande, om inte annat följer av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

Yttrande över betänkandet har avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Solna tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Luleå tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern, Domstolverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnamnden, Kriminalvården, Datainspektionen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kommerskollegium, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Skatteverket, Stockholms läns landsting, Länsstyrelsen i Stockholm, Skolinspektionen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Post- och telestyrelsen, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Lunds universitet (Juridiska fakulteten), Stockholms universitet (Juridiska fakulteten), Örebro universitet, Riksarkivet, Statens medieråd, Stiftelsen Svenska filminstitutet, Myndigheten för press, radio och tv, Diskrimineringsombudsmannen, Mediegrundlagskommittén (ordförandens synpunkter), Sveriges advokatsamfund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Domareförbund, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, TV4 AB, IT&Telekomföretagen, Svenska Journalistförbundet, Svenska tidningsutgivareföreningen (TU), Utgivarna, Konstnärliga och litterära yrkesarbetsarets samarbetsnämnd (KLYS), Friends, Rädda barnen, Internetstiftelsen i Sverige, Brottsofferjouren, RFSL, RFSU och Roks – Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

Utöver remissinstanserna har även Dataskydd.net, Publicistklubben, Svenska kyrkan, Barnens rätt i samhället (BRIS) och Sveriges Tidskrifter inkommit med skriftliga synpunkter på utredningens betänkande.

Skolverket, Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten), Myndigheten för tillgängliga medier, Integritetskommittén och Landsorganisationen i Sverige (LO) har avstått från att yttra sig.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Polisförbundet, Pressombudsmannen, Pressens opinionsnämnd, Sveriges Utbildningsradio AB, Näringslivets regelnämnd, Svenska avdelningen av internationella juristkommissionen, Svenska Fotografers Förbund, Bildleverantörernas förening, Konstnärernas Riksorganisation, Facebook Sweden AB, Google Sweden AB, Surfa Lugnt, Sveriges elevkårer, Sveriges elevråd, Centrum mot rasism (CMR), DHR – Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Sambetsorgan för etniska organisationer i Sverige (Sios) och Transföreningen FPES har beretts tillfälle att yttra sig men inte inkommit med något yttrande.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 §

Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en allmän tryckfrihet ska såsom tryckfrihetsbrott anses följande gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara enligt lag:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav ska med våldsamma eller annars lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket ska på så sätt lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant högförräderi;

2. krigsanstiftan, om fara för att riket ska invecklas i krig eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. spioneri, varigenom någon för att gå främmande makt till handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, vapen, förråd, import, export, tillverkningssätt, underhandlingar, beslut, eller något förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet, vare sig uppgiften är riktig eller inte;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant spioneri;

4. obehörig befattning med hemlig uppgift, varigenom någon utan syfte att gå främmande makt till handa begår gärning som avses under 3 och uppgiften rör något förhållande av hemlig natur;

försök eller förberedelse till sådan obehörig befattning med hemlig uppgift;

stämpling till sådant brott, om detta är att anse som grovt, vid vilken bedömning det särskilt ska beaktas om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige rörde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom eller henne;

5. vårdslöshet med hemlig uppgift, varigenom någon av grov oaktsamhet begår gärning som avses under 4;

6. uppror, förövat med uppsåt att statsskicket ska med vapenmakt eller annars med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska på så

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 2015:151.

sätt framtingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

7. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon missleder eller förräder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet, förräder egendom som är av betydelse för totalförsvaret eller begår annan liknande förrädisk gärning som är ägnad att medföra men för totalförsvaret eller innefattar bistånd åt fienden;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant landsförräderi eller landssvek;

8. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av oaktsamhet begår gärning som avses under 7;

9. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott har tillämpning, någon sprider falska rykten eller andra osanna påståenden, som är ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför eller låter framkomma sådana rykten eller påståenden eller bland krigsmän sprider falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller modlöshet;

10. uppvigling, varigenom någon uppmanar eller annars söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet eller åsidosättande av vad som åligger krigsman i tjänsten;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

12. brott mot medborgerlig frihet, varigenom någon utövar olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk organisation eller yrkes- eller näringssammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara;

försök till sådant brott mot medborgerlig frihet;

13. olaga våldsskildring, varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig;

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid som bör tillkomma den avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom

15. förolämpning, varigenom någon riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan, om gärningen är

16. olaga hot, varigenom någon hotar annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *fruktan* för egen eller annans säkerhet till person *eller* egendom;

16. olaga hot, varigenom någon hotar *någon* annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig *rädsla* för egen eller annans säkerhet till person, egendom, *frihet eller frid;*

17. hot mot tjänsteman, varigenom någon med hot om våld förgriper sig på annan i hans eller hennes myndighetsutövning, i annan verksamhet där det finns samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller vid biträde till åtgärd som omfattas av sådant skydd, för att tvinga honom eller henne till eller hindra honom eller henne från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd eller varigenom någon på så sätt förgriper sig mot den som tidigare utövat sådan verksamhet eller biträtt därvid för var denne däri gjort eller underlåtit;

försök eller förberedelse till sådant hot mot tjänsteman, såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa;

18. övergrepp i rättssak, varigenom någon med hot om våld angriper annan för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra annan från en sådan åtgärd eller varigenom någon med hot om gärning som medför lidande, skada eller olägenhet angriper annan för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 4 kap. 4 b, 5, 7 och 11 §§ och 5 kap. 2 och 3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 6 c och 6 d §§, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2016/17:131 Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,

7. *olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,*

7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

9. skadegörelse enligt 12 kap.

1 § eller försök till sådant brott,

10. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, *eller*

11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

9. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,

10. skadegörelse enligt 12 kap.

1 § eller försök till sådant brott,

11. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, *eller*

12. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

5 §

Om någon lyfter vapen mot någon annan eller annars hotar med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Om brottet är grovt döms för grovt olaga hot till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

1. om hotet påtagligt har förstärks med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller
2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 c §

Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

1. bild eller annan uppgift om någons sexualliv,

2. bild eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,

3. bild eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,

4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller

5. bild på någons nakna kropp döms, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

6 d §

Om brott som avses i 6 c § är grovt, döms för grovt olaga integritetsintrång till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör.

7 §¹

Den som *handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan*, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som *utsätter någon annan för ett fysiskt angrepp, störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande* döms, om *gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt*, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §²

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, *olaga integritetsintrång*, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

5 kap.

2 §

Är brott som i 1 § sägs *att anse som grovt, skall för grovt förtal dömas* till böter eller fängelse i högst två år.

Vid *bedömande huruvida brottet är grovt skall* särskilt beaktas, om *uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den blivit spridd eller eljest* var ägnad att medföra allvarlig skada.

Om brott som *avses i 1 § är grovt döms för grovt förtal* till böter eller fängelse i högst två år.

Vid *bedömningen av om brottet är grovt ska det* särskilt beaktas om *gärningen med hänsyn till uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen eller annars* var ägnad att medföra allvarlig skada.

¹ Senaste lydelse 1993:207.

² Senaste lydelse 2016:485.

Den som *smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning* till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 1 eller 2 §, riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot någon annan döms, om gärningen är ägnad att kränka den andres självkänsla eller värdighet, för förolämpning till böter.

Om brottet är grovt, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019 i fråga om 4 kap. 5 § och 5 kap. 3 § och i övrigt den 1 januari 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Prop. 2016/17:222
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 5 och 7 §§ lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Om en användare sänder in ett meddelande till en elektronisk anslagstavla ska den som tillhandahåller tjänsten ta bort meddelandet från tjänsten eller på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelandet, om

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

1. meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 4 kap. 5 § brottsbalken om olaga hot, 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång, 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 c § brottsbalken om olaga våldsskildring, eller

2. det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt första stycket har den som tillhandahåller tjänsten rätt att ta del av meddelanden som förekommer i tjänsten.

Skyldigheten enligt första stycket och rätten enligt andra stycket gäller också den som på tillhandahållarens uppdrag har uppsikt över tjänsten.

7 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.

Första stycket tillämpas inte, om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

¹ Senaste lydelse 2010:401.

Brott mot första stycket får i de fall meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Prop. 2016/17:222
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

12 §¹

Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för

1. sexualbrott,
2. utpressning,
3. brytande av post- eller telehemlighet,
4. intrång i förvar,
5. olovlig avlyssning,
6. dataintrång,
7. brott mot tystnadsplikt,
8. brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts,
9. människorov, *eller*
10. människohandel.
9. människorov,
10. människohandel, *eller*
11. *olaga integritetsintrång.*

Motsvarande sekretess gäller i mål om ersättning för skada med anledning av brott som anges i första stycket.

Därutöver gäller sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om

1. ansvar för barnpornografibrott,
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *och*
2. ersättning för skada med anledning av sådant brott, *eller*
3. förverkande av skildring med sådant innehåll.

Sekretessen enligt första och tredje styckena gäller även i ärende som rör brott som anges i denna paragraf.

Sekretessen enligt denna paragraf gäller inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2010:372.

Förslag till lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322)

Härigenom föreskrivs att 5 § brottsskadelagen (2014:322) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid (kränkning).

Brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid *eller genom grovt förtal enligt 5 kap. 2 § brottsbalken* (kränkning).

Brottsskadeersättning för kränkning bestäms enligt 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen (1972:207).

I den utsträckning en domstol i sak har prövat ett yrkande om skadestånd för kränkning får brottsskadeersättningen i denna del inte bestämmas till ett lägre belopp än vad som följer av domstolens avgörande, om inte annat följer av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-06-15

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Svante O. Johansson.

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten

Enligt en lagrådsremiss den 8 juni 2017 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i tryckfrihetsförordningen,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor,
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Walo von Greyerz.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

4 kap. 5 §

Paragrafen behandlar olaga hot. Den ändras på så sätt att det anges att ett hot är straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig rädsla i stället för, som den nuvarande bestämmelsen anger, allvarlig fruktan. Avsikten med ändringen är bland annat att anpassa bestämmelsen till hur tillämpningen utvecklats i praxis.

Lagändringen syftar inte till en ändring av rättsläget. Förutom att en sådan ändring framstår som onödig, kan den leda till en oavsiktlig förskjutning i rättstillämpningen.

I lagstiftningsärendet har inte framkommit annat än att rättstillämpningen vid domstolarna ligger på en lämplig nivå när det gäller att bedöma vad som avses med allvarlig fruktan. Detta talar mot att ändringen genomförs.

Vidare kan det ifrågasättas om den föreslagna ändringen av lagtexten verkligen uppfyller det syfte som anges med den, att beskriva en lindrigare känsla av oro än som uttrycks med ordet fruktan. Det är svårt att se att det skulle föreligga någon beaktansvärd skillnad i nivå mellan fruktan och rädsla. I rättstillämpningen har uppenbarligen ordet fruktan getts den innebörd som remissen vill ge ordet rädsla.

Lagrådet anser att den nu diskuterade ändringen av lagtexten inte bör genomföras.

4 kap. 6 c §

I paragrafen föreslås bestämmelser om ett nytt brott, olaga integritetsintrång. I första stycket straffbeläggs spridning av bilder och uppgifter som räknas upp i fem punkter.

I femte punkten straffbeläggs spridning av bild på någons nakna kropp. Enligt författningskommentaren tar punkten sikte på explicita eller detaljerade bilder som – helt eller delvis – exponerar människokroppen utan kläder. Att exponeringen inte behöver avse hela kroppen kan inte utläsas ur lagtexten. Och tanken kan inte vara att det ska vara straffbart att sprida en bild på vilken oklädd kroppsdel som helst. Om straffbestämmelsen ska avse något mer än en bild på någons nakna kropp i dess helhet bör det framgå av lagtexten, och straffansvaret bör preciseras när det gäller exponering delvis.

I de tre första punkterna används uttrycket ”bild - - - om” något. Liksom i de två sista punkterna bör prepositionen vara ”på”.

4 kap. 7 §

Paragrafen reglerar straffansvaret för ofredande. I remissförslaget ändras brottskonstruktionen så att en gärning ska vara ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt för att den ska vara straffbar.

Vidare föreslås ändringar som syftar till att modernisera beskrivningen av de tillvägagångssätt som kan innebära ett ofredande.

Lagrådet välkomnar att de befintliga exemplen på hänsynslöst beteende – skottlossning, stenkastning och oljud – mönstras ut och ersätts med mer aktuella former av trakasserier. Det kan emellertid ifrågasättas om ”handgripligen antastar” lämpligen bör ersättas med ”fysiskt angrepp”, som närmast leder tanken till ett misshandelsbrott. Det är också oklart varför uttrycket ”hänsynslöst agerande” har ansetts vara att föredra framför ”hänsynslöst beteende” (se också vad Lagrådet har anfört under 4 kap. 5 § om ändringar av lagtexten som inte syftar till att ändra rättstillämpningen).

Lagrådet föreslår att paragrafen ges följande utformning.

Den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst beteende döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.

I paragrafen straffbeläggs förolämpning. Brottskonstruktionen föreslås ändrad så att gärningar som är ägnade att kränka självkänslan eller värdigheten omfattas av straffansvar.

Med anledning av detta, och tydligen för att kränkning inte ska användas i två led, har bestämningen av ordet beskyllning tagits bort. Däremot finns i texten kvar bestämningarna av straffbara uttalanden (de ska vara nedsättande) och straffbara beteenden (de ska vara förödmjukande).

Emellertid kan den föreslagna brottskonstruktionen inte förstås på annat sätt än att såväl beskyllningar som uttalanden och beteenden kvalificeras genom att de måste vara ägnade att kränka den andres självkänsla eller värdighet för att de ska vara straffbara.

Bestämningarna av uttalanden och beteenden framstår därför som onödiga och de kan utgå.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor

7 §

Paragrafen föreskriver straffansvar för den som bryter mot skyldigheten att ta bort vissa meddelanden.

Tredje stycket är nytt och innehåller en regel om åtalsprövning om meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i den i remissen föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 6 c § brottsbalken.

Lagrådet konstaterar att ett uppenbarhetsrekvisit finns redan i 5 § lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Ett sådant rekvisit bör inte föreskrivas också vid åtalsprövningen. Paragrafen kan förenklas enligt följande.

Brott enligt första stycket får i de fall som avses i 4 kap. 6 c § brottsbalken om olaga integritetsintrång åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 31 augusti 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hultqvist, Regnér, Andersson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Fridolin, Eriksson, Skog, Ekström, Fritzon, Eneroth

Föredragande: statsrådet M Johansson

Regeringen beslutar proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten